

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRUPA BİRLİĞİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN YUMUŞAK GÜCÜ VE TÜRKİYE'YE
YÖNELİK KAMU DİPLOMASİSİ UYGULAMALARI

EMRAH AYDEMİR

2501120027

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. ARZU KIHTİR

İSTANBUL, 2017

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : EMRAH AYDEMİR Numarası : 2501120027
Anabilim Dalı /
Anasanat Dalı / Programı : AVRUPA BİRLİĞİ Danışmanı : PROF.DR.ARZU KİHTİR
Tez Savunma Tarihi : 15.11.2017 Saati : 13:00
Tez Başlığı : AVRUPA BİRLİĞİ'NİN YUMUŞAK GÜCÜ VE TÜRKİYE'YE YÖNELİK KAMU DİPLOMASİSİ UYGULAMALARI

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF.DR.ARZU KİHTİR		Kabul
2- PROF.DR.SEVİM BUDAK KİNİŞ		KABUL
3- DOÇ.DR.BARIŞ DOSTER		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF.DR.NAGİHAN OKTAYER		
2- PROF.DR.FİLİZ OTAY DEMİR		

ÖZ

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN YUMUŞAK GÜCÜ VE TÜRKİYE'YE YÖNELİK KAMU DİPLOMASİSİ UYGULAMALARI

EMRAH AYDEMİR

Uluslararası meselelerde yumuşak güç konseptini benimseyen Avrupa Birliği, kamu diplomasisi uygulamalarına temel değerlerini yerleştirerek hedef ülkelerin kamuoylarıyla iletişim kurmaktadır. Avrupa Birliği'nin kamu diplomasisi uygulamalarında yumuşak gücü oluşturan temel değerler kurumların işleyişi ve politikaların gelişmesi için kullanılmaktadır. Avrupa Birliği, kolektif bir kimlik temelinde siyasi meşruiyetini çeşitli politikalar, ziyaretçi programları ve projeler vasıtasıyla hayata geçirmektedir.

Kamu diplomasisine büyük kaynaklar ayıran Avrupa Birliği, Türkiye'deki kamuoyuna yönelik kamu diplomasisi uygulamalarıyla hem Avrupa Birliği üye ülkelerin vatandaşlarıyla Türkiye'deki vatandaşların birbirini tanıyabilmesi için fırsatlar sunmakta hem de insan hakları, hukukun üstünlüğü, demokratikleşme gibi çekicilik kaynaklarını Türkiye'ye aşılama çalışmaktadır. Çeşitli politikalar altında yer alan uygulamalar, siyasi reform süreçleri ve sosyo-ekonomik dönüşümlere ilişkin iletişim stratejileriyle Türkiye'deki tüm kesimleri demokrasi sürecine dâhil etmek üzere dizayn edilmekte ve sosyal paydaşlar vasıtasıyla zihin paylaşımını gerçekleştirmeye çalışmaktadır.

Kamu diplomasisi uygulamaları bilgi ve paylaşımları kolaylaştırmak ve diyalog kurmak için çok önemli bir konudur. Bu amaçla yapılan çalışmada Avrupa Birliği'nin değerler sisteminin Türkiye'ye yerleştirilmesi ve Türkiye'de

yaygınlaştırılması için kullanılan kamu diplomasisi uygulamalarının neler olduğu, nasıl ve ne şekilde kullanıldığı incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, T¼rkiye, Yumuşak G¼ç, Kamu Diplomasisi, Demokrasi, İnsan Hakları

ABSTRACT

THE EUROPEAN UNION'S SOFT POWER AND PUBLIC DIPLOMACY IMPLEMENTATIONS TOWARDS TURKEY

EMRAH AYDEMİR

Having adopted the concept of soft power in international affairs, the European Union is communicating with the public opinion of the target countries by setting its basic values in public diplomacy implementations. The basic values, which constitutes the soft power of the European Union in the areas of public diplomacy implementations, are used for the development of institutions' functioning and diplomacy. The European Union puts its political legitimacy into practice on the basis of a collective identity through various policies, visitor programs and projects.

The European Union, which allocates immense resources for public diplomacy, offers opportunities for Member States' citizens and Turkish citizens to get to know each other through public diplomacy implementations towards public opinion in Turkey and tries to engrain in the attraction resources such as human rights, supremacy of law and democratization to Turkey. The implementations under various policies are being designed to include all segments of Turkey in the process of democracy with the communication strategies related to political reform processes and socio-economical transformations and the European Union is trying to achieve mind sharing through social stakeholders.

Public diplomacy implementations are of great importance for facilitating information and sharing and for improving the dialogues. Within this framework, the establishment of the value system of the European Union in Turkey has been examined and which of the public diplomacy implementations are used in Turkey to

dissemination of these values, how they are used have also been examined in this study.

Key Words: European Union, Turkey, Soft Power, Public Diplomacy, Democracy, Human Rights

ÖNSÖZ

Avrupa Birliği, üye ülkelerin gönüllü olarak daha iyi bir menfaat sağlamak için ekonomik şartların yanında kendi temel değerleri olan özgürlük, insan hakları, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve hoşgörüye dayanarak imzaladıkları yasal bir düzendir. Bu düzen askeri bir süper güce dayanan sert güçten ziyade temel değerlere dayanan yumuşak güç oluşturduğu için Avrupa Birliği'nin kamu diplomasisi uygulamaları temel değerleri yayan bir işlev görmektedir.

Türkiye ile Avrupa Birliği ilişkileri 1959 yılından beri süregelmektedir. Bu zaman zarfında üyelik sürecine ilişkin ekonomik ve siyasi olarak belirli ilerlemeler kaydedilmiştir. İlerlemeler için Avrupa Birliği, Türkiye'de değişim ve dönüşümü etkileyebilmek adına çeşitli kamu diplomasisi stratejilerini hayata geçirmektedir. Değişim ve dönüşüm çerçevesinde Avrupa Birliği tarafından Türkiye'ye yönelik uygulanan projeler birer kamu diplomasisi stratejisidir ve ülkemizde her ne kadar bir proje olarak ifade edilse de birer kamu diplomasisi uygulaması olarak yürütülmektedir. Bu kapsamda, “*Avrupa Birliği'nin Yumuşak Gücü ve Türkiye'ye Yönelik Kamu Diplomasisi Uygulamaları*” konulu yüksek lisans tezi, Avrupa Birliği'nin yumuşak gücünü, Türkiye'ye yönelik kamu diplomasisi uygulamalarını, uygulamaların hangi Avrupa Birliği projeleriyle hayata geçtiğini, Birliğin dayandığı temel değerlerin uygulamalarda nasıl kullanıldığını incelemektedir.

Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye yönelik kamu diplomasisi uygulamalarının neler olduğunu ortaya çıkarmak, temel değerlerin uygulamalarda nasıl kullanıldığını ele almak ve uygulamalarda yer alan temel değerlerle Türkiye'deki hedef kitlede hangi değişimlerin beklendiğini detaylıca irdelemek bu çalışmayı özgün kılmaktadır. Aynı zamanda bu çalışma Avrupa Birliği stratejilerinin yeni bir boyutta değerlendirilmesine katkı sağlamaktadır.

Bu tezin başlangıcından itibaren bilgi ve deneyimi ile bana yol gösteren, çok kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Arzu KİHTİR'e ve kamu diplomasisi çalışmam

konusunda beni teşvik eden ve bana her zaman destek olan çok değerli hocam Prof.
Dr. Ali Murat VURAL'a en kalbi duygularıyla teşekkür ederim.

Emrah Aydemir
İstanbul, 2017

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	III
ABSTRACT.....	V
ÖNSÖZ.....	VII
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMU DİPLOMASİSİ VE YUMUŞAK GÜCÜN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1. Diploması Kavramı.....	5
1.2. Kamu Diplomasisinin Kavramsal Çerçevesi.....	8
1.2.1. Kamu Diplomasisinin Tanımı.....	10
1.2.2. Kamu Diplomasisi Uygulama Alanları.....	15
1.2.2.1. Eğitim.....	15
1.2.2.2. İnanç.....	19
1.2.2.3. Kültür.....	20
1.2.2.4. Savunuculuk.....	24
1.2.2.5. Lobıcılık.....	25
1.3. Yumuşak Güç.....	28
1.3.1. Yumuşak Güç Kaynakları.....	31
1.3.1.1. Hükümet Politikaları ve Dış Politika.....	32
1.3.1.2. Kültür.....	33
1.3.1.3. Siyasi Değerler.....	35
1.3.2. Yumuşak Güç Araçları.....	38
1.3.2.1. Medya ve İletişim.....	38
1.3.2.2. Hükümet Dışı Aktörler.....	40

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN YUMUŞAK GÜCÜ VE KAMU DİPLOMASİSİ

2.1. Avrupa Birliği'nin Tarihsel Gelişimi.....	43
2.2. Avrupa Birliği Entegrasyonu.....	46
2.3. Avrupa Birliği'nin Genişlemesi.....	50
2.4. Avrupa Birliği'nin Dış Politikası.....	52
2.5. Avrupa Birliği'nin Yumuşak Gücü.....	55
2.6. Avrupa Birliği Kamu Diplomasisi.....	60
2.6.1. Avrupa Birliği Kamu Diplomasisi Uygulamaları.....	61
2.6.1.1. Avrupa Birliği Eğitim ve Ziyaret Programları.....	61
2.6.1.2. Avrupa Komşuluk Politikası.....	63
2.6.1.3. Akdeniz için Birlik.....	65
2.6.2. Kamu Diplomasisinde Avrupa Birliği Kurumları.....	66
2.6.2.1. Avrupa Birliği Ulusal Kültür Merkezleri.....	66
2.6.2.2. Avrupa Birliği Dış İlişkiler Servisi.....	68
2.7. Avrupa Birliği-Türkiye İlişkileri.....	70

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN TÜRKİYE'YE YÖNELİK KAMU DİPLOMASİSİ UYGULAMALARI

3.1. Akdeniz için Birlik.....	73
3.2. Erasmus Plus Programı.....	76
3.2.1. Erasmus Programı.....	78
3.2.2. Comenius Programı.....	82
3.2.3. Leonardo da Vinci Programı.....	84

3.2.4. Grundtvig Programı	86
3.2.5. Gençlik Prgramları.....	87
3.2.6. Erasmus Mundus Programı.....	90
3.2.7. Tempus Programı.....	90
3.3. Ufuk 2020 Programı.....	91
3.4. Yaratıcı Avrupa Programı.....	94
3.5. SALTO Kültürel Çeşitlilik.....	96
3.6. Avrupa Komşuluk Politikası.....	98
3.7. Jean Monnet Programı.....	101
3.8. Avrupa Birliği ile Türkiye Arasındaki Sivil Toplum Diyalogunun Geliştirilmesi Projesi.....	103
3.9. Demokrasi ve İnsan Hakları için Avrupa Aracı (DİHAA).....	107
SONUÇ.....	110
KAYNAKÇA.....	116
ÖZGEÇMİŞ.....	144

KISALTMALAR LİSTESİ

AA	: Auswärtiges Amt
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ACCD	: Advisory Committee on Cultural Diplomacy
ADL	: Anti- Defamation League
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AIPAC	: American Israel Public Affairs Committee
AİB	: Akdeniz için Birlik
AİBPA	: Avrupa- Akdeniz Parlamenter Asamblesi
AKÇT	: Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
ALV	: Anna Lindh Vakfı
APE	: Avrupa Para Enstitüsü
ARLEM	: Avrupa-Akdeniz Bölgeler ve Yerel Yönetimler Asamblesi
AT	: Avrupa Topluluğu
ATS	: Avrupa Tek Senedi
BBC	: British Broadcasting Corporation
BBG	: Broadcasting Board of Governors
BM	: Birleşmiş Milletler
CNN	: Cable News Network
Çev.	: Çeviren
DİHAA	: Demokrasi ve İnsan Hakları İçin Avrupa Aracı
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
DW	: Deutsche Welle

EEAS	: Avrupa Birliği Dış İlişkiler Servisi
EIDHR	: European Instrument for Democracy and Human Right
ENP	: Avrupa Komşuluk Politikası
EFTA	: Avrupa Serbest Ticaret Birliği
EPB	: Ekonomik ve Parasal Birlik
EUROMED	:Avrupa-Akdeniz Ortaklığı
FIFA	: The FédérEation Internationale de Football Association
Haz.	: Hazırlayan
IPF	: Israel Policy Forum
IRFA	: Institutional Religious Freedom Alliance
İÖ	: İsa'dan Önce
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
MA	: Maastricht Antlaşması
NF	: Neofonksiyonalizm
ODGP	:Ortak Dış ve Güvenlik Politikası
PL	: Public Law
s.	: Sayfa
SALTO	: Support, Advanced Learning and Training Opportunities
ss.	: Sayfalar arasında
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
trans.	: Translated by
TÜSİAD	: Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

US : United States
USIA : United States Information Agency
USIS : United States Information Service
VOA : Voice of America
WTO : World Trade Organization
ZOA : Zionist Organization of America

GİRİŞ

Hangi açıdan bakılırsa bakılsın herhangi bir dış politikanın etkililiği bir güç ve siyaset meselesidir. Demokrasilerde öncelikler önemlidir ve tek başına iyi bir reform fikri günü kurtarmamaktadır. İyi bir reform teklifi, bir kurum tarafından bunu kabul edecek bir kuruma sunulduğunda başarı şansı artmaktadır. Başarı şansının artmasında, çeşitli düşünce toplulukları, üniversiteler ve az rastlanan danışma grupları yumuşak güç oluşturma sürecinde daha geniş çapta yer verilen sağlam savunucular olarak yer almaktadır.¹

Hem uluslararası örgütü çağrıştıran hem de tam anlamıyla bir devlet olmayan Avrupa Birliği, supranasyonal ve hükümetlerarası nitelikleri bünyesinde taşıyan birçok partili parlamenter demokrasi olarak² insan hakları ve temel özgürlüklerin korunması noktasına dayanarak yumuşak güç oluşturma sürecini kullanmaktadır.

Avrupa Birliği için yol gösterici ilkeler olan insan hakları ve demokrasi sosyal, ekonomik ve politik olarak kamu diplomasisi uygulamalarında merkezde yer almaktadır. Avrupa Birliği kamu diplomasisi uygulamaları her ne kadar dışarıya yönelik olsada özel durumundan ötürü öncelikle içe dönüktür ve temel değerler Birlik içi ve Birlik dışı uygulamaların yürütüldüğü ülkelerle etkileşimi teşvik etmektedir. Bu etkileşimde yararlanılan temel değerler sosyal, ekonomik ve kültürel bağlamda kademeli ve sürekli bir süreç olarak Avrupa Birliği'nin kamu diplomasisi stratejilerinde bir model olarak yararlanılmakta ve uluslararası ve bölgesel sözleşmelerle ülke ve toplumları kendi modeli çerçevesinde etkilemeye çalışmaktadır.

Bu araştırmanın amacı; Avrupa Birliği'nin yumuşak güç kaynakları ve Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri çerçevesinde Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye yönelik hangi kamu diplomasisi uygulamalarını kullandığını incelemek, Avrupa Birliği'nin

¹ Ernest J. Wilson III, "Hard Power, Soft Power, Smart Power", **The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science**, Vol: 616, No: 1, March 2008, ss.118-120.

² Ercüment Tezcan, "Avrupa Birliği'nde Politika Yapımı / Karar Alma", **Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar**, Ed. Belgin Akçay, İlke Göçmen, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012, s.283.

temelini teşkil eden yumuşak güç kaynaklarının kamu diplomasisi uygulamalarında nasıl kullanıldığını ve değerlerin Türkiye'deki kamuoyuna nasıl iletildiğini göstermektedir.

Yumuşak gücün ve kamu diplomasisi uygulamalarının uluslararası olarak gittikçe kullanıldığı ve hedef kamuoyu üzerinde etkisinin arttığı günümüzde Türkiye'de Avrupa Birliği'nin yumuşak gücü, Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye yönelik kamu diplomasisi uygulamalarının neler olduğu, bu uygulamalarda Avrupa Birliği değerlerinin nasıl kullanıldığına ilişkin yol gösterici çalışmaların yokluğu önemli bir eksikliktir. Bu amaçla yapılan çalışma; Avrupa Birliği'nin yumuşak gücünü, Türkiye'ye yönelik kamu diplomasisi uygulamalarını ortaya koyan ilk tez çalışması olması ve yumuşak güç kaynaklarının uygulamalara nasıl yerleştirildiğini göstermesi açısından önemlidir. Bu çalışmanın bir diğer önemi ise Avrupa Birliği-Türkiye ilişkilerinde Avrupa Birliği'nin Türkiye'deki değişim ve dönüşümde yürütmüş olduğu projelerin birer kamu diplomasisi uygulaması olarak nasıl yürütüldüğünü göstermesi ve hedef kitleden beklenenlerin ne olduğunu belirtmesinden kaynaklanmaktadır.

Kamu diplomasisi uygulamalarının ele alındığı bu çalışmada varsayımlar şunlardır:

- Avrupa Birliği yumuşak güce dayalı bir aktördür.
- Avrupa Birliği'nin yumuşak gücü temel değerlere dayanmaktadır.
- Avrupa Birliği, demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü gibi evrensel değerleri bir bütün olarak Avrupa'nın çıkarları için kullanmaktadır.
- Avrupa Birliği'nin kamu diplomasisi uygulamaları kimlik odaklıdır.
- Avrupa Birliği, kamu diplomasisi uygulamalarını Türkiye'de demokrasi geliştirilmesi adına kullanmaktadır.
- Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye yönelik kamu diplomasisi uygulamaları demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü gibi evrensel değerlerin Türkiye'de benimsenmesi üzerine dizayn edilmektedir.
- Avrupa Birliği'nde sosyal paydaşlar kamu diplomasisi görevi görür.

- Türkiye'ye yönelik Avrupa Birliği projeleri birer kamu diplomasisi uygulamasıdır.
- Türkiye'ye yönelik projeler birer kamu diplomasisi uygulaması olarak Türkiye'deki vatandaşlar üzerinde Avrupalı Kimlik oluşturmak üzere yürütölmektedir.
- Kamu diplomasisi uygulamalarında kullanılan ilkeler, Türkiye üzerinde çekicilik kaynakları olarak sunulmaktadır.
- Türkiye'ye dönük uygulamalar hedef kitlede değişim ve dönüşüm meydana getirmek için planlanmaktadır.

Araştırmada konu; yumuşak güç, kamu diplomasisi, Avrupa Birliği, Avrupa Birliği'nin yumuşak gücü, Avrupa Birliği'nin kamu diplomasisi, Avrupa Birliği-Türkiye ilişkileri ve Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye yönelik kamu diplomasisi uygulamalarıyla sınırlandırılmıştır. Belirtilen konular ile birlikte diğer sınırlamalar şöyledir:

- Çalışma coğrafi manada Avrupa ve Türkiye'yi içermesi ile sınırlıdır.
- Çalışma örneklem noktasında Avrupa Birliği ve Türkiye ile sınırlıdır.
- Çalışmada elde edilen bulgular literatür taramasıyla sınırlıdır.

Araştırma, tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Literatür taraması yapılan tez çalışmasında, araştırmayla ilgili bilgi içeren belge ve dokümanlar sistematik bir biçimde tanımlanmış, tasnif edilmiş ve analiz edilmiştir. Elde edilen bilgilere göre içerik bölümü mantıksal bir yapıyla kategorileştirilmiş ve bu kategoriler kapsamında betimleme yapılmıştır. Verilerin anlaşılır biçimde yorumlanması için de “kamu diplomasisi uygulamaları” çeşitli perspektifler üzerinden incelenmiş ve uygulamalar örnekler üzerinden detaylıca değerlendirilmiştir.

Tezin I. Bölümünde diplomasi kavramı, kamu diplomasisinin kavramsal çerçevesi, kamu diplomasisinin tarifi, inanç, kültür, lobcilik, eğitim ve savunuculuk gibi kamu diplomasisi uygulama alanları incelenmiştir. Bölümün devamında yumuşak güç kavramı; yumuşak güç kaynakları olan hükümet politikaları ve dış

politika, siyasi değerler ve kültür; yumuşak güç araçlarından medya ve iletişim ve hükümet dışı aktörler ele alınmıştır.

Tezin II. Bölümünde Avrupa Birliği'nin tarihsel gelişimi, Avrupa Birliği entegrasyonu, Avrupa Birliği'nin genişlemesi, Avrupa Birliği'nin dış politikası, Avrupa Birliği'nin yumuşak gücü ve Avrupa Birliği'nin kamu diplomasisi üzerinde durulmuştur. Avrupa Birliği'nin kamu diplomasisi çerçevesinde Avrupa Birliği'nin kamu diplomasisi uygulamalarından Avrupa Birliği eğitim ve ziyaret programları, Avrupa Komşuluk Politikası ve Akdeniz için Birlik araştırılmıştır. Bu bölümde aynı zamanda Avrupa Birliği kamu diplomasisi uygulamalarını yürüten Ulusal Kültür Merkezleri ve Dış İlişkiler Servisi ayrıntılı olarak ele alınmıştır. II. Bölümün son kısmında ise Avrupa Birliği-Türkiye ilişkileri incelenmiştir.

Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye yönelik kamu diplomasisi uygulamalarının detaylıca incelendiği III. Bölüm, uygulamalar üzerinden ele alınmıştır. Bu kısımda ilk olarak Avrupa Birliği'nin hangi uygulamaları kullandığını belirlemek amaçlanmıştır. Bu çerçevede kamu diplomasisi uygulamaları olarak kullanılan Akdeniz için Birlik, Erasmus Programı, Leonardo da Vinci Programı, Comenius Programı, Grundtvig Programı, Gençlik Programları, Erasmus Mundus Programı, Tempus Programı, Ufuk 2020 Programı, Yaratıcı Avrupa Programı, SALTO Kültürel eşitlilik, Avrupa Birliği Komşuluk Politikası, Jean Monnet Burs Programı, Avrupa Birliği ile Türkiye Arasındaki Sivil Toplum Diyalğunun Geliştirilmesi ve Demokrasi ve İnsan Hakları için Avrupa Aracı zelliklerine göre tarihsel perspektif üzerinde incelenmiştir. Söz konusu kamu diplomasisi uygulamalarının stratejik olarak Türkiye'de nasıl ve ne Şekilde kullanıldığı, uygulamaların amacının ne olduğu, Avrupa Birliği'nin temel değerlerini benimsetmek amacıyla nasıl yrtldğu elde edilen bilgiler neticesinde ortaya koyulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMU DİPLOMASİSİ VE YUMUŞAK GÜCÜN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1. Diplomasi Kavramı

Diplomasi yazılı tarih öncesine kadar uzanır ve diplomatik ilişkiler toplulukların teması ile başlamıştır. Klanlar, kabileler ve toplulukların birbirleri ile aralarında gerçekleşen ilişkiler diplomatik temasların başlamasına etki etmiştir. Bu temaslarda müzakereler önemli bir yer tutmuş ve ticaret ile av alanlarının belirlenmesi gibi konuların saptanması için kullanılmıştır. İlkçağlarda ittifaklar üzerine temellenen konular hayati bir önem arzemiş ve savunma amacıyla doğabilecek tehditler için topluluklar ortak hareket etmiştir. Topluluklar birbirlerine mesajlarını iletebilmek için haberciler kullanmış, haberciler törenle karşılanmış ve özel temsilciler arasında değişimler olmuştur. Diplomatik ilişkilerin gerçekleştiği ilk çağlarda toprak veya taşlara yazılmış yazılar temasların söz konusu olduğu faaliyetleri göstermiş, ilk diplomatik temaslara da Mezopotamya’da rastlanmıştır. Bu bölgede şehir devletlerinin birbirleri arasında gerçekleşen anlaşmalar, temaslara ilişkin deliller sunarken ilk yazılı barış anlaşması Hititler döneminden kalmıştır. Kadeş Savaşı’ndan sonra Mısırlılar ile Hititliler arasında İÖ. 12 yüzyılda yapılan anlaşmalar tarihte ilk yazılı barış anlaşması olarak kayıtlara geçmiştir.³

Tarihi çok eskilere dayanan diplomasiğin tanımları birbirinden farklıdır. Tanımlara ayrıntılı olarak değinmek yerinde olacaktır.

Diplomasi kavramında karşılıklı fayda prensibi öne çıkmakta ve uyuşmazlıklar en az seviyeye getirilerek bir alan yaratılmaktadır.⁴ Eski Yunanca

³ Temel İskit, **Diplomasi Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulaması**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012, ss. 57-58.

⁴ Zeynep Dağı, “Diplomasi: Çatışmanın ve İşbirliğinin Dili”, **Uluslararası Politikayı Anlamak**, Der. Zeynep Dağı, İstanbul, Alfa Yayınları, 2007, s.290.

“Plier” yani katlamak kelimesi manasını taşıyan diplomasi, ikiye katlanan belge anlamına gelmektedir. Kavram gün geçtikçe sık sık değişikliğe uğramış ve günümüzdeki anlamı ise ilk defa Fransa’da Cardinal de Richelieu zamanında ortaya çıkarak kullanılmaya başlanmıştır. Bir görüşe göre ise diplomasi ifadesi eski bir gelenek olan elçilerin tanıtılması için yararlanılan belgelerin ikiye katlanarak sunulmasından doğabileceği üzerinde durulmaktadır.⁵

Diplomasi, sorunların barışçıl yollarla çözülmesini sağlar. Bir biçim ve yöntem olarak diplomasi, politika ve dış politikanın yürütülüş modeli için seçilmektedir. Bir devletin karar mekanizmasının direkt olarak belli görüş ve hususları başka devletin karar mekanizmalarına resmi süreçlerle aktarması, müzakere metoduyla barışçı çözümlerin devreye sokulması ve politikanın yürütülmesi olarak tanımlanan diplomasi, hükümet başkanı veya devlet başkanı, dışişleri bakanı, dışişleri bakanı dışındaki tüm bakanlar ve devleti temsil eden diğer yetkililer tarafından icra edilmektedir. Diplomasi problemlerin sadece diplomatik şekillerle çözülmesi değil aynı zamanda ılımlı şekilde çözülmesidir. Bu nedenle diplomasi, her çeşit politik tesir metot ve tekniklerinden etkin olarak faydalanır.⁶

Oxford İngilizce Sözlüğü diplomasiyi diplomatın sanatı ve işi, uluslararası ilişkilerin müzakerelerle sürdürülmesi ve uluslararası ilişkilerin büyükelçiler ve elçilerle yönetilmesi ve sürdürülmesi olarak tanımlamaktadır.⁷

Satow’a göre diplomasi, bağımsız devletlerin hükümetleri arasındaki resmi münasebetlerde akıl ve inceliğin kullanılarak söz konusu süreçte uygulanmasıdır.⁸

Eilers, diplomasi kavramını devletlerin diğer devletlerle iletişim kurması ve uluslararası ilişkilerin yönetilmesi olarak tanımlamaktadır. Eilers’e göre ayrıca ekonomi, kültürel değişim, savaş ve ticaret gibi noktalarda kullanılan diplomasi

⁵ Oğuz Gökmen, **Diplomasi: Diplomaside 40 Yıl, 11 Ay, 17 Gün**, İstanbul, 2006, ss.10-11.

⁶ Tayyar Arı, **Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika**, Bursa, MKM Yayıncılık, 2013, ss.324-325.

⁷ İskit, **a.g.e.**, s.3.

⁸ Ernest Satow, **A Guide to Diplomatic Practice**, New York, Cambridge University Press, 2011, s.1.

uluslararası ilişkilerde yardımcı olmak için yararlanılan bir yöntemdir ve barışın oluşması için çeşitli yollarla hayata geçirilmesidir.⁹

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü'nde diplomasiyi dış ülkelerde ve uluslararası toplantılarda ülkenin temsil edilme becerisi, anlaşmalarla uluslararası ilişkilerin biçimlendirilmesi, ülkeyi temsil edenlerin görevi ve görevlilerin biraraya gelerek oluşturduğu grup olarak tanımlamaktadır.

Gönlübol, diplomasiyi uluslararası politika ya da dış politikanın devlet yetkilerinin birbirleriyle diyalog kurularak yürütülmesi ve bu süreçte hükümetin sahip olduğu kanaat ve düşüncelerin direkt olarak iletişim kurulan diğer devletlerin karar vericilerine aktarılması olarak tanımlamaktadır.¹⁰

Aydemir'e göre diplomasi, politikanın uygulanmasını sağlayan, uluslararası ilişkileri biçimlendiren, dış politika çerçevesinde yürütülen ve genellikle görüşmelerden ve anlaşmalardan meydana gelen bir ustalaktır.¹¹

Tuncer'e göre diplomasi uzlaşma demektir. Müzakere sanatı olarak belirtilen ve dış politikanın içeriğini oluşturan diplomasi, dış politika ekseninde uluslararası ilişkilerin uzman diplomasi örgütleriyle yürütülmesidir.¹²

Yukarıdaki tanımlardan hareketle diplomasi'nin dört işlevi şunlardan oluşmaktadır:¹³

- Amaç ve hedeflere ulaşmak için diplomasi, hem aktif hem de potansiyel olarak var olabilecek güç temelinde yürütülmelidir.

⁹ Claude Eilers, **Diplomats and Diplomacy in the Roman World**, Brill, 2009, s.1.

¹⁰ Mehmet Gönlübol, **Uluslararası Politika**, Ankara, Atilla Kitabevi, 1993, s.116.

¹¹ Emrah Aydemir, **Dış Politikada Yumuşak Güç ve Medya**, İstanbul, Kalkedon Yayıncılık, 2016, s.71.

¹² Hüner Tuncer, **Diplomasinin Evrimi Gizli Diplomasiden Küresel Diplomasiye**, İstanbul, Kaynak Yayınları, 2009, s.15.

¹³ Hans Morgenthau, **Uluslararası Politika: Güç ve Barış Mücadelesi Cilt 2**, Çev. Baskın Oran ve Ünsal Oskay, Ankara, Türk Siyasi İlimler Derneği Yayınları, 1970, s.684.

- Uluslararası ilişkilerde amaç ve hedefler birbirinden farklıdır. Diplomasi amaç ve hedeflerin hangi seviyede birleşebileceklerini tayin etmelidir.
- Diplomaside farkındalık önemlidir. Bu nedenle diplomasi, ulusların hedef ve amaçlarının farklılık teşkil etmesini ve hedef ve amaçlara ulaşabilmek için bulundurulmuş potansiyel ve fiili güç öğelerini sezmelidir.
- Diplomasi, hedef ve amaçlarına uygun olacak yöntem ve teknikleri uygulamalıdır.

1.2. Kamu Diplomasinin Kavramsal Çerçevesi

Kamu diplomasinin ortaya çıkmasına etki eden birçok temel unsur vardır. Bu unsurlar küreselleşme, uluslararası ilişkiler ve diplomasi. Dünyada yaşanan değişim uluslararası ilişkileri saydam bir yapıya sokarken diplomasinin gizli kalmış yönleri kapalı kapılar ardında sadece diplomatlarca yürütülmemektedir. Sürece kültür, ekonomi gibi yeni öğeler katılmakta ve bu öğeler fazlaca kullanılmaya başlanmaktadır. Bu durum da yeni oyuncuların dünya piyasasında kendilerine yer bulmasına fırsat yaratmış ve diplomasinin çehresi genişleyerek yeni oyuncular aktif işler üstlenmişlerdir. Uluslararası ilişkilere şeffaflığın eklenmesi ekseriyetle demokrasi ile idare edilen ülkelerde kamuoyunun önemiyetinin daha farkedilebilir boyut kazanmasına katkı sağlamış ve kamuoylarının kanaatinin savunulan düşüncelere çekilebilmesinin değeri daha görünür bir boyut almıştır. Ayrıca kamuoyunun diplomasi sürecinde politikalara gösterdiği destek diplomasiyi yürütenlerin elini kolaylaştırabilmekte ve ülkeler savundukları fikirleri uluslararası platformda daha inançlı ve güçlü bir şekilde anlatabilmektedir.¹⁴

Günümüzde kamuoyunun desteği ve dinamik yapısı, toplumsal yaşamın önemli unsuru olarak diplomasi ve uluslararası ilişkilerde kullanılan diğer metotların başarı sağlaması için başlıca şarttır. Kitle iletişim araçlarının hayatın her alanına girmesi diplomasiye bakış açısına yeni bir boyut kazandırmış, diplomasi sadece elit

¹⁴ Sermet Atacanlı, “Çağdaş Türk Diplomasinde Medya ve NGO’larla İlişkiler”, **Çağdaş Türk Diplomasisi: 200 Yıllık Süreç**, Haz. İsmail Soysal, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 15-17 Ekim 1997, s.689.

tabakanın alakası ve uğraşısından çıkarak tüm vatandaşların ilgi duyduğu bir konu olmuştur. Halkın diplomasiye ilgi duyması, ülkelerin dış politika stratejileri ve hedeflerinde devlet yönetimlerinin yalnız başına karar vermelerinin önüne geçmiş ve ulusal çıkarlar kamuoyuyla şekillenmiştir. Böylece ülke içi ve dışı olmak üzere iki unsur önem kazanmıştır. Bunlardan birincisi halkın desteği diğeri ise zihinlerin kazanılması olmuştur.¹⁵

Görsel basın, yazılı basın ve internetin diplomasiye dâhil olması kamuoyunun süreçleri yakından takip etmesine katkı sağlamış ve hükümetlerin yurtiçi ve yurtdışındaki kamuoylarını kazanma gerekliliği diplomasiye bir yenilik getirmiştir. Bu yenilik çerçevesinde internet diplomatik iletişimi ülkeler arasında çabuklaştırmış ve bilginin diplomaside yer alan aktörler tarafından hızlıca paylaşılmasına etki etmiştir. Elektronik ortam devletler arasındaki sınırları kaldırmış ve ortak amaçlarla birlikte ortak değerleri baz alan toplulukların doğmasına imkân yaratmış ve uluslararası ilişkiler toplumlararası bir etkinlik olarak işlev görmeye başlamıştır.¹⁶

Kamuoyu ve medyanın etkinliğinin artması klasik strateji ve dış politika şekillerinde yenilikler ortaya çıkarmış ve diplomatların birbirleri arasında eskiden beri devam eden ekonomik, kültürel, konsolosluk ve siyasi ilişkilerine yeni konular eklenmiştir. Enerji, çevre, doğal afetler, insan hakları, insani yardımlar, nükleer silahlar, sınıraşan sular, siber terörizm, fakirlik gibi konular diplomasiye dâhil olmuş ve sivil topluma hizmet eden kuruluşlar insan hakları, hukuk, çevre, nüfus hareketleri vb. konularda çalışmalar yaparak hükümetlere görüşlerini aktarma yoluyla yeni bir baskı mekanizması oluşturmuş ve sivil toplum kuruluşları diplomasi alanını hem çeşitlendirmiş hem de genişletmiştir.¹⁷ Bu çeşitlenmeye bağlı olarak klasik diplomasi metotlarına yeni konseptler, değişimlerle birlikte ilave edilmiş ve yabancı kamuoyu ile iletişim kurmak ve onları etkilemek amacı uluslararası örgütler için bir zorunluluk olmuştur. Bu ihtiyaçlar kamu diplomasisinin kullanımını ortaya çıkarmış, ülkeler kamu diplomasisi kullanımını stratejik bir araç olarak görmüş ve kamu diplomasisi

¹⁵ Mustafa Mutlu, **Vietnam'dan Körfez'e Savaşlarda Kamuoyu Oluşumu**, İstanbul, Okumuş Adam Yayınları, 2003, s.363.

¹⁶ Tuncer, **Diplomasinin Evrimi Gizli Diplomasiden Küresel Diplomasiye**, ss.139-145.

¹⁷ İskit, **a.g.e.**, ss.349-350.

uluslararası ilişkilere yeni bir boyut getirmiştir. Bu boyutta yeni aktörler de dünya sahnesine çıkarak kamu diplomasisi uygulamalarını yürütmüş ve referans noktası olarak ilişkilerin başlatılması ve sürdürülmesini sağlamıştır.¹⁸

Ortaya çıkan kamu diplomasisi, diplomasi ve kitle iletişim araçlarının iç içe geçmesine etki etmiştir. Böylece kitle iletişim araçları gündemde devam eden uluslararası gelişmeleri tüm dünyayla paylaşmakta ve paylaşılan her husus uygulamaların yenilik kazanmasına ve değişmesine neden olmaktadır. Bu süreçte görev alan temsilciler kamuoyuna ulaşabilmek adına iletişim araçlarından yararlanmakta ve diplomatik gelişmeler kamuoyu önünde gerçekleşerek hükümet dışı aktörlerin aktif bir şekilde diplomasi sürecine dâhil olmasına imkân tanımaktadır.¹⁹ Kamu diplomasisi yürütülmesinde medyanın canlı bir şekilde uygulamalarda yer alması, politik gelişmelerin kamuoyu tarafından yakından takip edilmesine ve kamuoyunun bilgilendirilmesine etki etmektedir. Keza bu durum enerji, çevre, dış politika gibi konularda politikaların seçimi ve yürütülmesi konularında kamuoyuyla ülke yönetimlerini biraraya getirmekte ve yeni bir yol olarak ülkeleri başarı sağlayabilmek adına kamu diplomasisi uygulamalarına yönlendirmektedir.²⁰

1.2.1. Kamu Diplomasisinin Tanımı

Son günlerde Türkiye’de sıklıkla dile getirilen kamu diplomasisi, Fransızca’da “la diplomatie publique”, İngilizce’de ise “public diplomacy” olarak ifade edilmektedir ve kavramın birçok tanımı bulunmaktadır.²¹ Tanımlar geleneksel kamu diplomasisi ve yeni kamu diplomasisi üzerinden bazı akademisyenler tarafından bir ayrıma tabi tutulmakta ve yeni kamu diplomasisi kavramının kullanımı

¹⁸ Meltem Ünal Erzen, “Kamu Diplomasisinin Kapsamı ve Geleceği”, **Kamu Diplomasisi**, Ed. Abdullah Özkan ve Tuğçe Ersoy Öztürk, İstanbul, TASAM Yayınları, 2012, s.35.

¹⁹ Aydemir, **a.g.e.**, s.91.

²⁰ İbrahim Kalm, “Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi”, **Kamu Diplomasisi**, Ed. Abdullah Özkan ve Tuğçe Ersoy Öztürk, İstanbul, TASAM Yayınları, 2012, ss.150-151.

²¹ Aydemir, **a.g.e.**, s.99.

kamu diplomasisine uygun bir kullanım olarak belirtilmektedir.²² Cull, kamu diplomasisiyle uyumlu olan yeni kamu diplomasisinde şu özelliklerin altını çizmektedir:²³

- İlişki kurmak yeni kamu diplomasisinin temel karakteridir.
- “Markalaşma” ve “yumuşak güç” kamu diplomasisinin yeni terminolojisidir ve kamu diplomasisi uluslararası görüntü ve itibarın dilidir.
- Yeni kamu diplomasisinde internet önemli bir şekilde öne çıkmaktadır. Aktörlerin uluslararası olarak tüm kamuoyuyla iletişime geçebilmek için yararlandıkları mekanizmalar güncel bir şekilde küresel teknolojilere geçmektedir.
- Sivil toplum kuruluşları, geleneksel diplomasi dışına çıkarak faaliyetlerini daha belirgin bir şekilde yürütmektedir.
- Kamu diplomasisi ağ iletişim teorisi ve pazarlama kuramından yararlanarak propagandanın eski anlayışlarının sona ermesine neden olmaktadır.
- İletişim teknolojileri, uluslararası ve yerel haber bölgeleri arasında geçmişte olan keskin hatları şeffaf olmayan bir yapıya çevirmektedir.
- “Aktörden insana” yönelik olan iletişim Soğuk Savaş zamanında iletişimi kolaylaştırıcı bir araçtı. En önemlisi belki de bu iletişim sürecinin değişmesiyle “insandan insana” bir ilişkiye geçiş yaşanmasıdır.

Yeni kamu diplomasisinin aksine geleneksel kamu diplomasisi, küresel kamuları hedef almaktadır ve hükümetler global kamulara mesaj iletmektedir. Geleneksel kamu diplomasisi dış politika ve ulusal amaçlara kamuları dâhil ederek etkileme ve bilgilendirmeyi kendisinde barındırmaktadır. Geleneksel kamu diplomasisinde asimetrik tek yönlü bir iletim vardır ve vatandaşlara vurgu yapılıır. Son zamanlarda ise hükümetler, gruplar ve özel bireyler hem dolaylı hem de doğrudan kamunun sahip olduğu davranış ve yaklaşımları başka bir hükümete

²² Nicholas J. Cull, **Public Diplomacy: Lessons from the Past**, Los Angeles, Figueroa Press, 2009, s.12.

²³ Cull, **a.g.e.**, ss.12-13.

aktararak, söz konusu hükümetin dış politika kararlarını kamu diplomasisi kapsamında etki altına alabilmek istemektedir.²⁴

Geleneksel kamu diplomasisinde geleneksel tutum söz konusudur ve bu tutum devletlerarası ilişki üzerine temellendirilmiştir. Oysa kamu diplomasisinde devlet başka ülkelerin halkıyla bağlantı kurmaktadır. Temel fark da bu yaklaşım tarzlarının uygulanma safhasında ortaya çıkmaktadır.²⁵

Literatürde kamu diplomasisine ilişkin farklı yaklaşımlar ve bakış açıları söz konusudur. Bu yaklaşımlar ve bakış açıları bizlere çeşitli tanımlar sunmaktadır.²⁶

Gullion, kamu diplomasisini özel gruplar, hükümetler ve bireylerin diğer ülkelerin hükümetleri ve halklarının görüşleri ve yaklaşımlarını dış politika kararları temelinde etkilemek olarak tanımlamaktadır.²⁷

Szondi, kamu diplomasisinde dış ve iç politikanın değiştirilmesi ve hükümetlerin baskı altına alınmasına odaklanmaktadır. Szondi, bunun başarılı olabilmesi için hedef ülkedeki insanların etki altına alınması ve kamuoyunun kendi hükümetlerini etkilemesi gerektiğini de belirtmektedir. Ayrıca dış politikadaki hedefler ve ulusal çıkarlar için kamuoyu oluşturan kamu diplomasisi²⁸ sindirme, tehdit, cansız hareketler ve baskıdan arınmış ikna edici ve etkileyici bir sanattır.²⁹

Edward Murrow Kamu Diplomasisi Merkezi, dış politikanın yürütülmesi ve düzenlenmesinde, kamunun davranışlarının etki altına alınmasını kamu diplomasisi

²⁴ Nancy Snow, "Rethinking Public Diplomacy", **Handbook of Public Diplomacy**, Eds. Nancy Snow and Philip M. Taylor, New York, Routledge, 2009, ss.6-7.

²⁵ Philip Seib, "Public Diplomacy and Journalism: Parallels, Ethical Issues, and Practical Concerns", **American Behavioral Scientist**, Vol: 52, No: 5, January 2009, ss.773-774.

²⁶ Aydemir, **a.g.e.**, s.103.

²⁷ The Edward Murrow Center of Public Diplomacy, **Definitions of Public Diplomacy**, <http://fletcher.tufts.edu/Murrow/Diplomacy/Definitions> (Çevrimiçi) 07.02.2014

²⁸ Gyorgy Szondi, "Public Diplomacy and Nation Branding: Conceptual Similarities and Differences", **Discussion Papers in Diplomacy**, Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael', Netherlands, No:112, 2008, s.7

²⁹ Abdoulaye Ba, "Public Diplomacy and Civil Society", **Public Diplomacy in the OIC Countries**, Ed. Muharrem Hilmi Özev, İstanbul, Tasam, 2011, s.44.

olarak anlamlandırmaktadır. Uluslararası ilişkiler alanlarını içine alan kamu diplomasisi, başka devletlerdeki kamuoyunun oluşumunu, bir devletin birbiriyle olan ilişkilerinde eğilim gösterdikleri alanları ve spesifik örgütlerin etkileşimini kapsamaktadır. Bunlara ek olarak kamu diplomasisi, diplomatlar ve dış temsilciler arasında gerçekleşen dışişleri raporlarını, iletişim sürecini, kültürlerarası iletişimi ve bu konuların politik mekanizmaya etkisini kapsamaktadır.³⁰

Cull, kamu diplomasisini uluslararası bir aktörün başka ülkelerin halkıyla bağlantı kurmak için uluslararası çevreyi yönetmek adına giriştiği çaba olarak tanımlamaktadır.³¹

Aydemir'e göre kamu diplomasisi, belirlenen ihtiyaçlara göre temel mesajların oluşturulduğu, ülkelere ilişkin hikâyelerin iletildiği, amaca göre stratejilerin seçildiği ve uygulamaya koyulduğu, halkın ve devlet dışı aktörlerin süreçte aktif olarak yer aldığı ve stratejik iletişim kullanılarak belleklere mesajların kazındığı çok boyutlu bir değerler dizisidir.³²

Tuch, kamu diplomasisini bir ülkenin sahip olduğu idealleri ve görüşlerini, kültürünü, kurumlarını, güncel politikalarını, ulusal hedeflerini başka ülkelerin halkına iletme amacı güden bir hükümetin iletişim mekanizması olarak görür.³³

Kamu diplomasisi yumuşak gücün en mühim araçlarından biridir ve³⁴ hükümetlerin başka ülkelerin halkını bilgilendirmesi, etkilemesi ve sürece dâhil etmesi yoluyla milli menfaatlere destek sağlamasıdır.³⁵

³⁰ The Edward Murrow Center of Public Diplomacy, **What is Public Diplomacy?** <http://fletcher.tufts.edu/Murrow/Diplomacy> (Çevrimiçi) 06.02.2014

³¹ Cull, **a.g.e.**, s.12.

³² Aydemir, **a.g.e.**, s.106.

³³ Hans N. Tuch, **Communicating With the World: U.S. Public Diplomacy Overseas**, New York, St.Martin's Press, 1990, s.3.

³⁴ Jan Melissen, "The New Public Diplomacy: Between Theory and Practice", **The New Public Diplomacy Soft Power in International Relations**, Ed. Jan Melissen, New York, Palgrave MacMillan, 2005, s.4.

³⁵ (Ed.)William A. Rugh, **Engaging the Arabs and Islamic Worlds Through Public Diplomacy**, Washington, The Public Diplomacy Council, 2004, s.1.

Yalçıntaş, başka bir ülkenin vatandaşlarıyla iletişim kurmak olarak tanımladığı kamu diplomasisinin aynı zamanda yabancı bir ülkenin halkının yönlendirilmesi olarak tanımlamaktadır.³⁶

Seib, kamu diplomasisinin şekillenmesinde pek çok yolun kullanıldığını belirtmektedir. Kamu diplomasisi, bilgi erişiminin kısıtlandığı veya engellendiği bir ülkenin güvenilir bir dünya görüşüne sahip olması için girilen bir çabadır. Uluslararası ilişkilerin gittikçe artan önemli bir aracı olarak kamu diplomasisi, global bilgi akışını kolaylaştıran iletişim teknolojilerindeki gelişmelerdir.³⁷

Ulusal dış politikaların aracı devlet merkezli 'stratejik' kamu diplomasisidir. Hükümetler ve kamular açısından önemli bir konu haline gelen kamu diplomasisi, iyi şekilde oluşturulmuş bir düşüncenin daha karmaşık bir değişkeni olarak işlev görmektedir. Bu bağlamda kamu diplomasisi uluslararası politikanın ileri modelidir.³⁸ Bu modeli temel alarak uluslararası problem riskiyle karşı karşıya kalan, uluslararası önemli bir oyuncu olmak arzusu taşıyan, dünyada yaşanan sorunlarla ilgili hedeflediği sonuçlara ulaşmaya çalışan tüm ülkelerin dünya kamuyunda ve kendi kamuoylarında başvurdukları metot kamu diplomasisidir. Bu anlamda ülke içinde ve dışındaki kamuoyları ile devletler arasındaki ilişkileri yürüten kamu diplomasisi uluslararası ilişkilerin bir retoriğidir.³⁹

Amerikalı politikacılar Amerika'ya yönelik karşıt düşüncelerin artmasından, dünyada yayılmasından rahatsız olmuşlar ve kamu diplomasisi kavramının gün ışığına çıkmasıyla bu kavramı dış politikanın önemli bir aracı olarak aynı oranda kullanmayı yeğlemişlerdir. Bu bağlamda kamu diplomasisine temel bir tanım

³⁶ Murat Yalçıntaş, "Sivil Toplum Kuruluşları ve Kamu Diplomasisi", **Kamu Diplomasisi**, Ed. Ahmet Yalçınkaya ve Yeşim Özgen, İstanbul, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, 2013, s.215.

³⁷ Philip Seib, "Public Diplomacy and Journalism: Parallels, Ethical Issues, and Practical Concerns", **American Behavioral Scientist**, Vol: 52, No:5, January 2009, s.772.

³⁸ Brian Hocking, "Rethinking the "New" Public Diplomacy", **The New Public Diplomacy Soft Power in International Relations**, Ed. Jan Melissen, New York, Palgrave MacMillan, 2005, s.41.

³⁹ Volkan Bozkır, "Kamu Diplomasisinin Alanları ve Çerçevesi", **Kamu Diplomasisi**, Ed. Ahmet Yalçınkaya ve Yeşim Özgen, İstanbul, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, 2013, s.32.

getirilmiştir. Bu tanıma göre kamu diplomasisi yabancı halkların etkileme, bilgilendirme ve onların iştiraklarını gerçekleştirmedir.⁴⁰

1.2.2. Kamu Diplomasisi Uygulama Alanları

Kamu diplomasisi çeşitli uygulama alanları sayesinde hedef toplumlarla iletişim kurmaktadır. Bu doğrultuda hükümetler başarıya ulaşmak için etkin olabilecekleri uygulama alanlarını devreye sokmaktadır. Bu alanlar genel olarak şunlardır:

- Eğitim
- İnanç
- Kültür
- Savunuculuk
- Lobicilik

1.2.2.1. Eğitim

Eğitim, kamu diplomasisinin önemli uygulama alanlarından ve ülkeler tarafından bu alan aktif olarak kullanılmaktadır. Devletler eğitim uygulamasını genç kuşaklara ulaşılabilmek adına sahip oldukları kültürlerini, tarihlerini, edebiyatını vb. kullanarak genç kuşakların bunları öğrenmelerini amaçlamaktadır. Ülkeler kültürel değişim programlarını kamu diplomasisi faaliyetleri çerçevesinde uygulayarak diğer ülkelerin halklarını etkilemek vasıtasıyla yürütmektedir. Her sene binlerce akademisyen ve öğrenci devlet imkânlarından yararlanarak birbirinden farklı ülkelere ziyaretler gerçekleştirebilmekte, ülkelerin ortak programlar başlatmasına destek olabilmekte ve uluslararası anlaşmalarda bulunabilmektedir. Dolayısıyla eğitim, bir ülkenin kültürünün sunulması, sivil diyalogun daha ilerilere taşınması ve ortak

⁴⁰ Christopher Ross, "Pillars of Public Diplomacy", **Harvard International Review**, Vol: 25, Issue: 2, 2003, s.22.

değerlerin oluşturulması hususlarında kamu diplomasinin uygulanmasını sağlamaktadır.⁴¹

Eğitim alanının tarihsel olarak önemi eskilere dayanmaktadır. Bu konuda üzerinde durulması gereken bir örnek Roosevelt Yönetimi'nin faaliyetleridir. Roosevelt Yönetimi, Latin Amerika ülkeleriyle Good Neighbour “İyi Komşuluk” ilişkileri kurmak için çaba sarfetmiştir. 1930’larda gerçekleşen bu faaliyet Birleşik Devletlerin güney sınırında eksen güçlerin kültürel propaganda etkisinin artması üzerine başlamıştır.⁴² 1930’larda Avrupa’da Nazi ve Alman propagandasının infiltrasyonunun ve tesirinin artmasıyla savaşmak için Birleşik Devletler hükümeti ilk akademik ve vatandaş değişimi diplomasisi gayretlerini Latin Amerika’da yönetmiştir. 1936 yılında Latin Amerika ülkeleri ve Birleşik Devletler arasında Buenos Aires Sözleşmesi hayata geçmiştir. Sözleşme kapsamında iki taraf arasında entelektüel işbirliğini güçlü hale getirmek ve kültürel ilişkileri artırmak üzerine çağrı yapılmış ve insanların değişimi amaçlanmıştır. Değişimler fakülte, kolej, gençlik grupları, işçi sendikaları, sosyal hizmet teşkilatından görevliler ve hükümetle ilgisi bulunmayan örgütleri de kapsamıştır. Birleşik Devletler dışişleri bakanı, merkez komutanı ve savaş bakanı II. Dünya Savaşı’nda esirler için özel programlar oluşturmuşlar ve esirlere İngilizce dil eğitimi vermişlerdir. Bu eğitim programlarına 350.000 kadar Alman mahkûm katılmış, bunlardan bir kısmı ilerleyen dönemlerde değişim programlarıyla Birleşik Devletlere geri dönmüş, önemli bir kısmı da aldıkları eğitim neticesinde Almanya’ya geri gelerek öğretmenlik yapmışlardır. Birleşik Devletler programlara bu dönem ara vermemiş ve 1947’de yeni bir dış politika uygulaması başlatmıştır. Bu uygulama, Birleşik Devletlerin yaklaşık 10.000 Alman vatandaşına Amerika’nın sahip olduğu demokratik normlar ve hayat tarzını iletibilmek üzerine dizayn edilmiştir.⁴³

⁴¹ Meltem Ünal Erzen, **Kamu Diplomasisi**, İstanbul, Derin Yayınları, 2012, ss.129-130.

⁴² John Brown, “Arts Diplomacy: The Neglected Aspect of Cultural Diplomacy”, **America’s Dialogue With The World**, Ed. William P. Kehl, Washington, Public Diplomacy Council, 2006, s.71.

⁴³ David Comp, “U.S Students Studying Abroad and U.S. Public Diplomacy A Historical Review”, Chicago, **The Comparative & International Education Society 2010 Annual Conference**, Mar, 2010.

Değişim programları, eğitim uygulamasında ülkeler tarafından önemli bir şekilde kullanılmaktadır. Bu bağlamda dünyada en başarılı ülke Amerika Birleşik Devletleri'dir ve Birleşik Devletlerin uygulamada yararlandığı Fulbright Programı bu değişim programlarına örnek verilebilir. Birleşik Devletlerin en saygın burs programı Fulbright, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Senatör J. William Fulbright'ın sunduğu bir kanun önerisiyle başlamıştır. Senatör, bu programla ülkeler arasında ortak bir anlayış oluşturmak istemiş ve bunu kültürel ve eğitim değişimiyle yapılacağını belirtmiştir. Fulbright burs programı, Senatör Fulbright tarafından dünyada büyük bir problem olan silahlı çatışma ortamının sona erdirilmesi için kullanılan bir yol olarak görülmüştür. Amerikalı sanatçılar ve öğrenciler Fulbright Programı'nın sağladığı imkânlarla dünyanın çeşitli yerlerinde araştırmalar yapmakta ve eğitim almakta aynı şekilde dünyanın birçok yerinden akademisyen, öğretmen ve öğrenciler ise Amerika'ya gelerek eğitim alabilmekte ve araştırma olanağına erişebilmektedir. Fulbright Programı bu şekilde Amerika ve diğer ülkeleri birbirine bağlamakta ve programa katılanlara kendilerini geliştirme imkânı vererek⁴⁴ Birleşik Devletlere büyük getiriler sağlamaktadır.

Geçmişten beri Fulbright Programı'na devasa paralar sağlayan⁴⁵ Birleşik Devletler, Fulbright burs programını aralıksız yürütmekte, Birleşik Devletler kuruluşları da programa önemli yatırımlar yapmakta ve programın etkinliği için destek olmaktadır.⁴⁶ Uluslararası çıkarlar için eğitim programlarından yararlanan Birleşik Devletler, bilhassa Doktora ve Yüksek Lisans yapan dünyanın dört bir yanından gelen öğrencileri kendi ülkeleriyle ilgili siyasal, bölgesel ve dinsel çatışma konularında akademik çalışma yapmaya da teşvik etmektedir.⁴⁷

ABD yönetiminin ziyaretçi ve değişimle ilgili burs programlarına desteği devam ettikçe hazırda olan kuruluşlarla ortaklıklar ilerlemiş, programlara katılanların

⁴⁴ <http://www.fulbright.org.tr/PageDetail.aspx?id=2> (Çevrimiçi) 14.02.2014

⁴⁵ Cull, **a.g.e.**, s.20.

⁴⁶ William A. Rugh, "The Case Soft Power", **Toward A New Public Diplomacy**, Ed. Philip Seib, New York, Palgrave Macmillan, 2009, s.19.

⁴⁷ Sait Yılmaz, "Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği'nde Kamu Diplomasisi ve Güç Projeksiyonu", **Kamu Diplomasisi**, Ed. Abdullah Özkan ve Tuğçe Ersoy Öztürk, İstanbul, TASAM Yayınları, 2012, s.209.

sayası fazlaşmış ve kâr amacı olmayan bir süreç ortaya çıkmıştır. Süreç içerisinde sivil toplum örgütleriyle ABD yönetimi arasında programların yürütülmesi için anlaşmalar imzalanmış ve üniversiteler de programlara dâhil olmuştur.⁴⁸

Eğitim alanının kamu diplomasisinde önemi Amerika Birleşik Devletleri değişim programına katılanların sayısı ile de çok açık şekilde ortaya çıkmaktadır. Son 50 yılda 100.000'den fazla yabancı, uluslararası ziyaretlerin olduğu programlar kapsamında Birleşik Devletlere gelmişlerdir. Gelenler arasında 1.500 kişi kabine düzeyinde kendi ülkelerinde bakanlık yapmış, 177 ziyaretçi ise hükümet veya devlet başkanlığı görevini yürütmüştür.⁴⁹ Afgan Devlet Başkanı Hamid Karzai, Almanya Şansölyesi Gerhard Schroeder, eski Başbakan Margaret Thatcher, Başbakan Tony Blair ve Enver Sedat gibi dünyaca ünlü liderler Birleşik Devletlerin ziyaretçi programında yer almış liderler olarak tarihte yerlerini almışlardır.⁵⁰ Ayrıca Indira Gandhi ve Kosta Rika'nın devlet başkanı Nobel Barış Ödülüne sahip Oscar Arias, Tanzanya'nın ilk devlet başkanı Julius Nyerere de Birleşik Devletlerin sağladığı burs programına dâhil olmuşlar ve Fulbright 255.000 Amerikalı ve yabancıya sponsorluk yapmıştır. Burs programı, bursların verileceği kişiler arasında gelecekte iş dünyası ve devlet liderleri, Pulitzer ve Nobel ödüllü kişiler ve dünyaca ünlü sanataçılar çıkacağına inanmaktadır.⁵¹

Dünyada Birleşik Devletler dâhil olmak üzere ülkeler tarafından kullanılan en iyi iletişim araçları sivil halklardır. Bu açıdan değişim programları için ülkeye giriş çıkışların kolaylaştırılması ve daha çok sayıda öğrencilerin, akademisyenlerin eğitim-öğretim görmek için başka ülkelere gidişinin teşvik edilmesi ve kâr amacı olmayan sektörlerden daha fazla yararlanılması kamu diplomasisi eğitim uygulamasında önemlidir.⁵²

⁴⁸ Bill Ivey, **Cultural Diplomacy and The National Interest: In Search of a 21st Century Perspective**, Washington, The Curb Center for Art, Enterprise, and Public Policy at Vanderbilt University, 2008, s.7.

⁴⁹ **A.e.**, s.8.

⁵⁰ Cultural Diplomacy The Linchpin of Public Diplomacy. Report of the Advisory Committee on Cultural Diplomacy, Washington, U.S. Department of State, September 2005, s.8.

⁵¹ Ivey, **a.g.e.**, s.8.

⁵² Joseph S. Nye, **Dünya Siyasetinde Başarının Yolu Yumuşak Güç**, Çev. Reyhan İnan Aydın, Ankara, Elips Kitap, 2005, s.139.

1.2.2.2. İnanç

Örgütler, liderler ve dini kurumlar kamu diplomasisi uygulamalarında farklı işlevler üstlenmektedir. Çeşitli fonksiyonların bir diplomasi aracı olarak yürütüldüğü inanç; dini bir güç politikası olarak kullanan, barışın hâkim olduğu bir ortam oluşturmak için etkisi olan, dini değerleri mesajlar dizisi olarak iletip örgütler ve toplumlar arasında karşılıklı diyalog oluşturmaya imkân tanıyan ve dış politikanın yürütülmesinde etkileme gücü olan bir kamu diplomasisi uygulamasıdır.⁵³

Devletlerin çok mühim gördüğü konular, aktörler, kurumlar, topluluklar ve dini fikirler vasıtasıyla dünyaya aktarılmaktadır. Bu doğrultuda kurumlar, dini liderler ve topluluklar kamuoyuna etki ederek mühim mevzuların farkına varılmasına ve çatışmaların kamuoyu tarafından anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Dinin seferber edilmesinde kurumlar, topluluklar ve liderler insani yardımlar için de dini kullanmaktadır. Örneğin günümüzde Amerika'nın Uluslararası Din Özgürlüğü politikası Birleşik Devletlerin ulusal ve uluslararası amaçlarına hizmet etmektedir. Bu doğrultuda söz konusu politika Uluslararası Din Özgürlüğü Yasası tarafından (IRFA) 1998'de gerçekleşmiş ve dini inançlar noktasında vatandaşlar için alkışa değer ilerlemeler hayata geçmiştir.⁵⁴

Din, çoğu toplumlarda hem bir ifade aracıdır hem de egemen olan unsurlandandır. Bu bakımdan dini ilkelere göre inşa edilebilen devletler olabilmektedir. Dolaylı olmayan bir tarzda demokratik rejimlerde (İran gibi) din dış politika planlanmasında ve yürütülmesinde kullanılabilir. Sadece demokratik rejimlerin dış politikasında etkisi olmayan dinin laik rejimlerde de etkisini görmek mümkündür. Laik rejimlerin olduğu devletlerde toplumun büyük bir kısmı dini önemli bir ilke olarak görüyorsa ve kişisel olarak uyguluyorsa dini kavramlar dış politika mesajlarında yer almaktadır.⁵⁵

⁵³ Aydemir, **a.g.e.**, s.124.

⁵⁴ Jennifer A. Marshall and Thomas F. Farr, "Public Diplomacy in an Age of Faith", **Toward A New Public Diplomacy**, Ed. Philip Seib, New York, Palgrave Macmillan, 2009, ss.197-198.

⁵⁵ Ertan Efeğil, **Dış Politika Analizi**, 1. Baskı, Ankara, Nobel Yayın, 2012, ss.198-199.

İnanç diplomasisi kamu diplomasisinde etkisi geniş olan bir uygulama alanıdır. Devletlerin ve toplumların birbirleriyle olan iletişimini kolaylaştıran din, ülkeler için avantaja çevrilebilen özelliklere sahiptir. Lakin kullanım tarzının yanlış olabilmesi ülkeler için bir dezavantaj da oluşturabilmektedir.

1.2.2.3. Kültür

İnsanlar arasındaki ortak değerler, inançlar, davranış ve hareket tarzları olan kültür, toplum içinde yaşayan bireyler tarafından öğrenilir. Oyunlar, eğitim biçimi, aile modelleri, danslar, şarkılar, sosyal kurallar ve dil bir toplumun kültürünü oluşturan etmenlerdir. Kültürel etmenler de toplumlara göre farklıdır. Kültür birbirini tamamlayan ve birbirine uyan parçalardan oluşmakta, bireylerin ihtiyaçları üzerine inşa edilmekte ve insanlar tarafından birbirine aktarılarak paylaşılmaktadır.⁵⁶

Bir kamu diplomasisi uygulaması olarak kültür ülkeler için bir kültürel aygıt olarak çalışır ve kültüre girmeye yardımcı olur. Bu noktada kültüre girme bir toplum ya da toplumu meydana getiren süreçleri ve öğeleri hakkında bilgi, değerler ve normların o toplumda yaşayan bireyin aktiviteleriyle doğrudan doğruya bir bağı bulunmadan iletilmesidir. Kültürel aygıt ise daha farklı bir işlev üstlenmektedir. Bu bağlamda kültürel aygıt kamu diplomasisi uygulamaları kapsamında bilimsel, düşünsel ve sanatsal çalışmaların yapıldığı ve yürütüldüğü kuruluşlardan ilgili kitlelere ve çevrelere aktarıldığı araçlardan meydana gelen ortamdır.⁵⁷

Son zamanlarda kültürün devletler arasındaki ilişkilerde önem derecesi gittikçe artmaktadır. Ülkeler tarafından küresel konumların devam ettirilmesi, ilerletilmesi ve dış politika amaçlarına ulaşılabilmesi için yararlanılan kültür, kitle iletişim araçları ve eğitimin kullanılması ile başka bir ülke üzerinde cazibeli bir şekilde sunulmakta ve bu araçlarla anlatımı kolaylaşmaktadır. Japonya'nın bilgisayar oyunlarındaki gibi başka ülkelerin de kültürel ürünlerini kitlesel ticarileştirme

⁵⁶ Alaeddin Asna, **Kuramda ve Uygulamada Halkla İlişkiler**, İstanbul, Pozitif Yayınları, 2006, ss.81-82.

⁵⁷ Erol Mutlu, **İletişim Sözlüğü**, 6. Basım, Ankara, Sofos, 2012, s.208.

yoluyla diğere toplumlara aktarması, toplumlar üzerinde nüfuz etmesi ve günlük yaşamı etkilemesi kültür uygulamasıyla gerçekleşmektedir.⁵⁸

Kültürel diplomasi, kültürel başarıların ve kaynakların bir aktör tarafından yurtdışında kültürel akışı pratik hale getirerek uluslararası çevreyi yönetme çabasıdır.⁵⁹ Kültürel üretim, ekonomik sistem, enformsayon ve bilinç endüstrisi bağlamında modern toplumun kültürel süreci bütünleşmektedir. Böylelikle toplumsal/ekonomik düzen ihtiyaç duyduğu kültürü kendi şartlarında üretmekte ve kendi sistemine göre uluslararası olarak pazarlamaktadır.⁶⁰ Bu mantık kamu diplomasisine uygun bir anlayışla işlemektedir.

Ülkelerin ve halkların arasında karşılıklı anlayışı desteklemek için kullanılan kültürel diplomasi, sanat, bilgi, kültür ve düşüncelerin karşılıklı olarak paylaşılmasıdır.⁶¹

Kültürel diplomasi kamu diplomasisinin pratik olarak uygulandığı bir alt kümedir. Bu küme bir devleti diplomasi ve dış politika amaçlarına ulaştırmak için kültürünü yaymak ve hedef ülkedeki halkla iletişim kurarak pozitif yönde etkilemek üzere yürütülmektedir.⁶²

Kamu diplomasisi uygulama alanı olarak kültürün kullanımı iletişim kurulan ülkelerin siyasi, sosyal-kültürel ve ekonomik yapısı dikkate alınarak yürütülmesi gerekmektedir. Bu bağlamda edebiyat, spor, sanat gibi farklı farklı alanlarda uygulanan kültürel etkileşim ve çekim unsurları ülkelerin dış politika hedeflerine ulaşabilmesi için yardımcı olmaktadır. Ayrıca sinema, müzik, tiyatro, resim,

⁵⁸ Aydemir, **a.g.e.**, s.141.

⁵⁹ Cull, **a.g.e.**, s.19.

⁶⁰ Atilla Girgin, **Gazeteciliğin Temel İlkeleri**, İstanbul, Der Yayınları, 2008, s.31.

⁶¹ Milton C. Cummings, Jr. **Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey**, Washington, D.C: Center for Arts and Culture, 2003, s.1.

⁶² Simon Mark, "A Greater Role For Cultural Diplomacy", **Discussion Papers in Diplomacy**, Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael', April 2009, s.1.

edebiyat, spor, moda ve dans gibi alanlarda yürütülen faaliyetler de hedef kitlelerin özellikleri değerlendirilerek kullanılabilir. ⁶³

Kültürel diplomasi, kısa dönemli faaliyetlerin aksine bilgi akışının ülke içerisine ve dışarısına aktarıldığı uzun dönemli bir süreçtir. Faaliyetin alt yapısı eğitim ofisleri ve değişimi yöneten idarecilerden oluşmaktadır. ⁶⁴ Günümüzde Italian Cultural Institute ve British Council gibi İtalya ve Birleşik Krallık'a hizmet eden organizasyonların alt yapıları da eğitim ofisleri ve değişim yöneticileriyle çalışmaktadır. British Council kendini 'Kültürel İlişkiler' organizasyonu olarak tanımlar ve temel amacı kültürel değişim ve faaliyetlerdir. Fransa da Birleşik Krallık gibi kültürel diplomasiye fazlaca yatırım yapmaktadır. Fransa açısından Fransızca'nın devam ettirilmesinin bir prestij olduğunun belirtilerek etkisinin *francophonie*'nin var olmasına bağlı olduğu anlaşılmaktadır. ⁶⁵

Kültürel faaliyetlerde bulunan ve dil öğrenimi imkânı sağlayan Fransız Kültür Merkezi "*Alliance Française*" 132 ülkede 1.100 şubesi ile çalışmalarını yürütmektedir. Alliance Française'nin sadece Birleşik Devletlerde 141 şubesi ve 30 bin üyesi bulunurken tüm dünyada toplam 800 dil öğretim merkezi vardır. British Council ise 110 ülkede mevcut olan ofisleriyle faaliyet göstermektedir. ⁶⁶ Kültürel ilişkiler yürüten diğer örgütler gibi son yıllarda Çin'de bu konuya büyük yatırımlar yapmaktadır. Çin kültürünün tüm dünyaya aktarılması ve kültürel diplomasi yoluyla Çin'in keşfedilmesi için video, film ve kitap gibi araçlara Çin önemli şekilde destek olmaktadır. ⁶⁷

Alliance Française, Italian Cultural Institute, British Council gibi kamu diplomasisinde ülkelere hizmet kuruluşlara benzer olarak Çin için hizmet eden

⁶³ Erzen, **a.g.e.**, ss.134-135.

⁶⁴ Cull, **a.g.e.**, s.25.

⁶⁵ **A.e.**, ss.19-20.

⁶⁶ Varol Özkoçak, "Eğitim ve Kültürel Faaliyetler Bağlamında Kamu Diplomasisi Uygulamaları", **Kamu Diplomasisi** Ed. Ahmet Yalçınkaya ve Yeşim Özgen, İstanbul, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, 2013, ss.202-204.

⁶⁷ Ni Chen, "The Evolving Chinese Government Spokesperson System", **Soft Power in China Public Diplomacy through Communication**, Ed. Jian Wang, New York, Palgrave Macmillan, 2011, s.75.

kuruluş da Hanban'dır (Çin Ulusal Ofisi). Çeşitli ülkelerde Konfüçyüs Koleji ve Konfüçyüs Enstitüsü kuran Hanban, Çin'in kültürü ve diline ilginin arttırılması için faaliyetler yürütmektedir. 2007'nin Ocak ayında 46'sı Asya, 6'sı Afrika, 4'ü Okyanusya ve 26'sı Kuzey Amerika olmak üzere dünyada toplam 128 Konfüçyüs Enstitüsü hizmet etmekteydi.⁶⁸

İngiltere, Fransa, İtalya, Çin, Almanya gibi kültürel diplomasi faaliyetleri gösteren ülkelerle karşılaştırıldığında dünyanın en güçlü ülkesi Birleşik Devletlerdir. Amerika Birleşik Devletleri Enformasyon Servisleri (USIS), Birleşik Devletler tarihinde tüm bilgilerin ve verilerin alınabildiği ve edebi, bilimsel vb. çalışmaların çevrildiği bir servis olarak hizmet vermiştir. USIS'den sonra "Information Agency" kurulmuştur.⁶⁹ Birleşik Devletlerde 1953 yılından sonra 46 yıllık bir süreçte Birleşik Devletler Enformasyon Dairesi (USIA) kamu diplomasisinin uygulanmasında merkez kuruluş olarak hizmet vermiş ve 1999 yılında feshedilerek USIA'nın tüm görevleri Dışişleri Bakanlığı'na aktarılmıştır.⁷⁰ 11 Eylül sonrası Birleşik Devletler kültürel diplomasiye daha fazla önem vermiş ve kültürel diplomasi uygulamalarını arttırmıştır.⁷¹

Görüldüğü üzere dünyanın birçok büyük devleti tarafından önem verilen ve uluslararası olarak faaliyette bulunulan kültürel diplomasi, ülkelerin dış politika hedeflerine ulaşılması için yararlanır. Kültürel diplomasi uygulama süreci ülkelerin yönetimleriyle birlikte diplomatik amaçlar için pozitif bir algı oluşturmak üzere kullanılır. Bu bağlamda dış politika hedefleri için kültür bir araçtır ve politik bir boyut kazanmaktadır. Kültürel diplomaside temel amaç yabancı halkları kendi diline, kültürüne ve insanına yakınlaştırmak ve onlar üzerinde pozitif bir bakış açısı oluşturmaktır. Kültürel diplomasiyle toplumlar arasında anlayışın ve işbirliğinin

⁶⁸ Ingrid d'Hooghe, "The Rise of China's of Public Diplomacy", **Netherlands Institute of International Relations**, Netherlands, July 2007, s.29.

⁶⁹ Varol Özkoçak, "Eğitim ve Kültürel Faaliyetler Bağlamında Kamu Diplomasisi Uygulamaları", s.199.

⁷⁰ Nye, **Dünya Siyasetinde Başarının Yolu Yumuşak Güç**, s.104.

⁷¹ Meltem Bostancı, **Kamu Diplomasisinde Medyanın Rolü ve Önemi**, İstanbul, Anahtar Kitaplar Yayınevi, 2012, ss.72-73.

yaratılması yanlış ya da negatif stereotipleri değiştirmek için en iyi yöntemdir, etkisi azımsanmayacak derecede fazladır ve güvenilirlik temelinde iletişim kurulmaktadır.⁷²

1.2.2.4. Savunuculuk

Savunuculuk, uluslararası çevreyi yönetmek için bir aktörün gösterdiği çabalarıdır. Bu çabalar başka ülkelerde genel çıkarların korunması üzerine tasarlanır ve uluslararası politikalara destek aramak için iletişim kurularak hayata geçer.⁷³ Bu süreçte yabancı halkta karşılıklı anlayışı geliştirmek, onların dikkatini çekmek, onların istenen politikalara ilişkin rızalarını almak ve iletişim kuran ülke hakkında yabancı halka bilgi vermek savunuculuğun amaçları arasındadır.⁷⁴

Büyükelçiliklerin enformasyon çalışmaları ve basın ilişkileri savunuculuk uygulaması içerisindedir. Savunuculuk kamu diplomasisinin tüm uygulamalarına riayet etmiştir ve kısa vadeli yararları söz konusudur.⁷⁵

Savunuculuk uygulamasına karşı pozitif bakış açısı dışında negatif bir bakış açısı da vardır. Tek taraflı iletişim özelliği savunuculuğun eleştirilen yönüdür. Buna rağmen iletişim sürecinde başka araçların kullanılması ve diyalogun kurulması nedeniyle savunuculuğun tek yönlü özelliği çok fazla ön plana çıkmamaktadır. Devletler savunuculuğu kendilerini anlatmak ve yanlış anlamaları düzeltmek için de kullanmaktadır.⁷⁶ Fakat bu eksiklik devletlerin su yüzüne çıkan problemlerde kendi tarifini zorlaştırmaktadır ve uluslararası düzeydeki ilişkilerde savunuculuk karar mekanizmalarına etki edebilmektedir.

⁷² György Szondi, "Central and Eastern European Public Diplomacy", **Handbook of Public Diplomacy**, Eds. Nancy Snow and Philip M. Taylor, New York, Routledge, 2009, s.302.

⁷³ Cull, **a.g.e.**, ss.18-19.

⁷⁴ Gaye Aslı Sancar, **Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Halkla İlişkiler**, İstanbul, Beta Basım Yayım, 2012, s.183.

⁷⁵ Cull, **a.g.e.**, s.19.

⁷⁶ Sancar, **a.g.e.**, ss.184-185.

1.2.2.5. Lobicilik

Çağdaş demokrasilerde lobicilik vazgeçilemeyecek kadar mühim bir metottur. Halkın algısını değiştirmek üzere planlanan lobicilik, hükümet politikalarını desteklemek için daha fazla kullanılmaktadır. Bir bilgilendirme şekli olarak demokrasilerde lobicilik, ahlaki kurallar kapsamında bir ilgi grubunun hedeflerini iletişimden yararlanarak savunmak ve bu hedefleri kabul ettirmeye çalışarak kamu desteği elde etmek üzere yürütülmektedir. Sorun yönetimi, yasamanın etkilenmesi, konumlandırma, itibarın güçlendirilmesi, bilinirliği arttırmak ve kanunların iptali gibi amaçlar üzerine dizayn edilen lobicilik, yasama meclisi üzerinde aktif çalışmalarda bulunulan bir uygulamadır.⁷⁷

Siyasal karar alma mekanizmaları üzerinde baskı kurmak için özel grupların ve kişilerin başvurduğu lobicilik, yasa koyucuların oyunu kendi istekleri doğrultusunda verilmesini sağlamak için meclis koridorlarında iletişim kurmak üzere yapılan kulis faaliyetlerine dayanmaktadır. Bu nedenle Lobicilik ‘lobby’ ifadesiyle isimlendirilir.⁷⁸

Çıkarlar doğrultusunda faaliyet gösteren lobiler baskı grubunun bir aracıdır. Kamu güçlerini etkilemek için yoğun çalışmalar gerçekleştiren lobicilik dünyada en fazla Amerika Birleşik Devletleri’nde kendini göstermektedir. Bu bağlamda Birleşik Devletlerde lobicilik, yasama sistemi içerisinde baskı gruplarının temsilciliğinde bulunan görevlilerce yürütülür. Görevliler belli bir kararın alınmaması ya da alınması noktasında çalışırlar.⁷⁹

Sendikalar, dernekler, özel ilgi grupları ve kamu, Birleşik Devletlerde hükümetin karar aşamasını etki altına almak amacıyla Lobiciliği Düzenleme Yasası söz konusudur. Bu yasa, lobicilerin harcama ve girdilerinin bildirimini ve

⁷⁷ Ayla Okay ve Aydemir Okay, **Halkla İlişkiler Kavram Strateji ve Uygulamaları**, İstanbul, Der Yayınları, 2011, ss.408-418.

⁷⁸ Filiz Balta Peltekoğlu, **Halkla İlişkiler Nedir**, Tıpkı 3. Baskı, İstanbul, Beta, 2004, s.381.

⁷⁹ Faruk Sönmezoglu, **Uluslararası İlişkiler Sözlüğü**, İstanbul, Der Yayınları, 2010, ss.449-450.

lobicilerin kayıtlı olmalarını mecbur hale getirmekte, her aşamada yasaların çalışma şekli hakkında bilgilendirmeyi vazgeçilmez bir duruma getirmektedir.⁸⁰

Dünyanın hemen hemen her yerinde lobcilik örtülü olarak baskı grupları tarafından uygulanmaktadır. Lakin lobcilik kavramı her ülkede kullanılmamaktadır. Çünkü lobciliğin yönetsel ve yasal normlara bağlı olarak istenmeyen neticeler çıkarabileceği korkusu isim verilmemesine neden olmaktadır.⁸¹ Lobciliğin Birleşik Devletlerde yasal bir süreçte yer alarak uygulanmasında ise çeşitli sebepler vardır. Bu sebepler arasında büyük şirketler ve çeşitli etnik grupların fazlalığı çok önemlidir. Bilhassa, Ermenilerin, Yunanlıların ve diğer etnik grupların yürüttükleri lobcilik çalışmaları Birleşik Devletler dış politikasına etki edebilmektedir.⁸²

Kamu diplomasisinden bakıldığında hükümetin kararlarını, hedef kişi ve kişilerin kanaatlerini kendi lehlerinde değiştirmek isteyen lobilere verilebilecek önemli bir örnek İsrail lobisinin faaliyetleridir. Özellikle Birleşik Devletler dış politikasında tesiri fazlaca olan İsrail lobisi, hem seçim kampanyalarında adayların seçimlerde kullanacakları mesajları belirleyebilmektedir hem de Birleşik Devletlerin Orta Doğu'ya ilişkin politikalarını yönlendirebilmektedir.⁸³ İsrail lobisinin sahip olduğu güç İsrail Devleti'ne Birleşik Devletler tarafından güçlü bir destek ortaya çıkarmaya ortam yaratmakta ve Amerikan devletinin ve halkının İsrail'e maddi destek sağlamasına ve İsrail'in uluslararası politikalarının desteklenmesine teşvik etmektedir.⁸⁴

Kamuoyu oluşturmak için ülkelerin yararlandığı kamu diplomasisi stratejilerinde lobcilik, doğru ve planlı şekilde uygulandığı takdirde kamuoyu oluşumu başarıya ulaşabilmektedir.⁸⁵ Bu bağlamda ZOA, AIPAC, ADL, Likud'un Amerikalı Dostları, Güvenli bir İsrail için Amerikalılar, Hadassah, Mercaz-USA,

⁸⁰ Peltakoğlu, **a.g.e.**, s.383.

⁸¹ Metin Kazancı, **Kamuda ve Özel Kesimde Halkla İlişkiler**, 9. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2011, s.381.

⁸² Sönmezoglu, **Uluslararası İlişkiler Sözlüğü**, s.450.

⁸³ John J. Mearsheimer ve Stephen M. Walt, **İsrail Lobisi ve Amerikan Dış Politikası**, Ter. Hasan Kösebalaban, İstanbul, Küre Yayınları, 2009, s.4.

⁸⁴ Mearsheimer ve Walt, **a.g.e.**, ss.133-134.

⁸⁵ Sancar, **a.g.e.**, s.183.

Amerikan Yahudi Komitesi, Reform Yahudiliği için Dini Eylem Merkezi, İsrail Politika Forumu (IPF) gibi İsrail'e hizmet eden sivil teşkilatlar kamu diplomasisinin her metodunu kullanarak kamuoyu oluşturmak ve kamuoyunu şekillendirmek için yüksek düzeyde faaliyetler gösterirler.⁸⁶

Sadece politik nitelikli olmayan lobicilik, ekonomik grupların yer almasıyla da geniş amaçlar içermektedir. Bu doğrultuda uluslararası ekonomik lobicilik de dış politika sürecine dâhil olmaktadır. Örneğin Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ve Türk Sanayici ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) gibi organizasyonlar Türkiye'nin kamu diplomasisi sürecinde kamu diplomasisi faaliyetlerini özellikle dış ekonomik ilişkiler temelli diplomasiyle yürütmektedir. Ayrıca bu organizasyonlar Türkiye'nin dış politikasında proaktif bir duruş ortaya koymakta, lobicilik çalışmalarında etkili bir şekilde yer almakta ve uluslararası olarak ülkeler arasında yaşanan problemlerde arabulucu olarak bir fonksiyon görmektedir.

Yukarıdaki örneklerden hareketle kamu diplomasisinin önemli bir uygulama alanı olan lobicilik şu neticeler üzerine temellendirilmektedir:⁸⁷

- Dış politika programında aktif olarak yer alır,
- Kitle iletişim araçlarından yararlanılarak kamuoyu oluşturulur ve faaliyet yürütülen ülkeye kazanım sağlayacak şekilde haber yapılabilmesini sağlar,
- Siyaset yapıcılar ve politikacılar üzerinde etkisi vardır,
- İç politikanın şekillenmesinde ekonomik yardım ve siyasi desteklerle faaliyetlerini yürütür,
- Ülke çıkarlarının korunmasında önemli bir rolü vardır,
- Çalışmaların yürütüldüğü ülkeleri, faaliyetin gerçekleştirildiği ülkenin dış politika amaçları için kullanmaya çalışır.

⁸⁶ Mearsheimer ve Walt, **a.g.e.**, ss.139-180.

⁸⁷ Aydemir, **e.g.e.**, ss.127-128.

1.3. Yumuşak Güç

Uluslararası ilişkilerde güç farklı şekillerde tanımlanabilmektedir. Dış politika ve diplomatik hedefler için gücün merkez noktasından hareketle sert ve yumuşak güç kullanılmaktadır. Bu bakımdan yumuşak güç kavramının tanımını yapmadan güç olgusunu ve güçler arasındaki farkı anlayabilmek önemlidir.

Morgenthau, güç gerçeğinin uluslararası politikada merkezde yer aldığını belirtir. Morgenthau'ya göre güç kavramı ile anlatılan çıkar konseptidir ve Morgenthau, çıkar konsepti olmadan uluslararası ve ulusal hiçbir politika kuramının oluşturulmasının imkânsız olduğunu altını çizmektedir. Morgenthau, çıkar konseptinin dış politikanın şemasının çizilmesinde rolünün olduğu ve bu rolün kültürel ve siyasal içeriğe endeksli gerçekleştiğini ifade eder. Bu bakımdan Morgenthau'ya göre “güç” terimi,

“Bu kavramın muhtevası ve kullanılış tarzı da siyasal ve kültürel çevrece belirlenir. Güç (veya iktidar) insanın insan üzerinde denetim kurmasını ve devam ettirmesini sağlayacak olan her şeyi kapsayabilir. Bu yüzden, güç bu amaca hizmet eden bir toplumsal ilişkiyi; fiziksel şiddet kullanımından bir insanın bir başka insanın aklını ve düşüncesini kontrol etmesini sağlayan en görünmez psikolojik bağıntılara kadar her şeyi kapsar. Güç (veya iktidar) Batı demokrasilerinde olduğu gibi, moral ereklerce disiplin altına alınmış ve anayasal güvencelere kavuşturulmuş bulunduğu zaman olsun, meşruiyet ve hukukiliğini kendi sahip olduğu kuvvetinden başka hiçbir yerde bulunmadığı kaba kuvvet şekline girdiği zamanlarda olsun güç (veya iktidar) insanın insan üzerindeki egemenliğini kapsar.”⁸⁸

Yazarlar arasında güç kavramına yaklaşımlar farklılık göstermektedir. Çağdaş yazarlar güç terimini bir ülkenin elinde bulundurduğu fiziki öğeler olarak açıklarken, başka yazarlar ise fiziki öğelerden ziyade fiziki öğelerin kullanılabilirliğine yoğunlaşarak aslolanın gücün başka ülkeler üzerinde tesiri ve kullanılabilen güç

⁸⁸ Hans J. Morgenthau, **Uluslararası Politika: Güç ve Barış Mücadelesi Cilt 1**, Çev. Baskın Oran ve Ünsal Oskay, Ankara, Türk siyasi İlimler Derneği Yayınları, 1970, ss.4-10.

olduğunu belirtmektedir. Bu yazarlar, başka ülkeler üzerinde etki oluşturmayan ve kullanılmayan veya yararlanılma imkânı bulunmayan fiziki öğeleri, güç olarak nitelemenin yanlış olduğu inancındadırlar. Bu nedenle gücün hem kullanılma olasılığının etkili olması zorunludur hem de hedeflenen etkiyi oluşturabilmesi gereklidir. Dolayısıyla güç terimi mutlak değildir ve görecilidir.⁸⁹

Uluslararası düzen ve ortam ülkelerin mevcut pozisyonunu değiştirir ve bu değişim sert gücün ne şekilde var olduğunu gösterir. Bu bağlamda ekonomik ve askeri güç genellikle başka ülkelerin pozisyonlarını koruyamamalarına ve değişebilmelerine etki edebilmektedir. Kandırmalara dayanan “havuç” ya da “sopa” olarak belirtilen sert güç, hem askeri güç korkusunu hem de ekonomik baskıları kullanarak başkalarını değişime zorunlu kılmaktadır. Bir diğer şekilde tehditleri ve yaptırımları uygulayan devletlerin nüfuzu ilk başta sert güce dayanmaktadır.⁹⁰

Bir devletin, ülke içerisinde sahip olduğu demokrasi, uluslararası kuruluşlarla çalışması, insan hakları ve barışa yönelik dış politika tarzı diğerlerinin seçimini oldukça etkileyebilmektedir. Yumuşak güç ise sert gücün aksine hükümete ait olmayan unsurlara sahiptir. Sert güç kaynaklarını kati bir şekilde hükümet kontrol etmektedir. Bu kontrollerden biri silahlı kuvvetlerdir. Millete ait olan kaynaklar da söz konusudur. Benzin, mineral rezervleri gibi kaynaklar millete aittir. Ayrıca ortaklaşa kontrol altında olan kaynaklar da vardır. Örnek olarak acil durumlarda aktifleştirilen sivil hava filolarını gösterebiliriz.⁹¹

İnsanları zorlamanın söz konusu olduğu sert gücün aksine yumuşak güç insanları zorlamaz ve insanlarla işbirliği kurar. Gücü doğrudan doğruya olmayan yollarla kullanan yumuşak güç, bir ülke açısından uluslararası politikada hedeflediği neticeler ile ilgili kendi değerlerinin beğenilmesini, dış politikadaki hedefleri için başka ülkelerin onun amaçları doğrultusunda onu takip etmesini, temsil ettiği yapıya imrenilmesini, açıklık ve refah seviyesine ulaşılmasını istemektedir. Yani yumuşak

⁸⁹ Arı, **Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika**, ss.138-139.

⁹⁰ Nye, **Dünya Siyasetinde Başarının Yolu Yumuşak Güç**, ss.14-15.

⁹¹ Nye, **Dünya Siyasetinde Başarının Yolu Yumuşak Güç**, s.23.

güç başka ülkeleri ve toplumları cezbetmek, kendine çekerek değiştirmek, istenilen şeylerin diğer ülke ve toplumlar tarafından istenmesini sağlamak ve diğer insanların önceliklerini düzenleyecek biçimde siyasi gündemi belirleme hüneri olarak⁹² tanımlanmaktadır. Tanım değerlendirildiğinde dünyada en kayda değer örnek Amerika Birleşik Devletleri'nin yumuşak gücüdür ve Birleşik Devletler'in evrensel değerlerden meydana gelen yumuşak gücü küresel kültürün merkezi konumundadır.⁹³ Küresel kültürün merkezi olan Birleşik Devletler, değerleriyle dünya toplumları üzerinde çekici bir etkiye sahiptir. Birleşik Devletlerin kendine çekme becerisi aynı zamanda karşı tarafı razı etmektedir. Çünkü büyüleyici bir özelliğe sahip olan yumuşak güç karşı tarafı cezbeden değerlerden meydana gelir. Gönüllü alıcılar ve yorumculara bağlı bir şekilde yürütülen yumuşak güç, kolayca gözlemlenemeyen çok özel bir hareketten ziyade komplike ve genel bir etkiye sahiptir. Çevre amaçlarına yönelik girilen yumuşak güçte demokrasi, açık pazarları ilerletme, insan hakları ve hukukun üstünlüğü gibi hususlar uluslararası ilişkilerde ülkelerin dış politikaları için önemli roller oynar. Ama burada mühim olan konu yumuşak gücün insanlara demokratik olmaları yönünde baskı yapması değil demokrasiye daha kolay çekebilme becerisidir.⁹⁴

Yumuşak gücü oluşturan değerler ve sunum şekilleri ülkeler açısından problem de olabilmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde küresel kültürün anavatanı olan Birleşik Devletlere rağmen ülkenin yumuşak gücünü kısıtlayan etmenler de ortaya çıkmaktadır. 1990'lı yılların ortalarında Almanların yüzde 45'i, İtalyanların yüzde 32'si ve Fransızların yüzde 61'i Birleşik Devletler kültürünün tehdit oluşturduğunu belirtmişler ve kendi ülkelerinin ulusal televizyonlarında Amerikan filmlerinin ve Amerikan yapımı televizyon programlarının izleyiciyle buluşturulduğunu düşünmüşlerdir.⁹⁵

⁹² Joseph S. Nye Jr, **Amerikan Gücünün Paradoksu**, Çev. Gürol Koca, İstanbul, Literatür Yayınları, 2003, ss.10-11.

⁹³ Anne Allison, "The Attractions of The J-Wave for American Youth", **Soft Power Superpowers: Cultural and National Assets of Japan and the United States**, Ed. Yasushi Watanabe and David L. McConnell, New York, M.E Sharpe, 2008, s.107.

⁹⁴ Nye, **Dünya Siyasetinde Başarının Yolu Yumuşak Güç**, ss.15-25.

⁹⁵ Nye, **Amerikan Gücünün Paradoksu**, s.85.

Televizyon programlarında anlaşılacağı üzere yumuşak güç isteklerin kolaylıkla kabul edilebilmesini sağlayan, izleyicilerin gözlerine bağlı büyüleyici bir ilişki biçimidir. Yumuşak güç politik bir slogan olmamakla birlikte dünyadaki bütün çözümler için kullanılamayacak bir güçtür. Örneğin Kuzey Kore Diktatörü Kim Jong II dünyadaki tüm baskılara rağmen nükleer silah faaliyetlerinden uzaklaşmamış ve problem yaşadığı Birleşik Devletlerin Hollywood filmlerini severek izlemeye devam etmiştir.⁹⁶

Açıklamalar ve örneklerden hareketle yumuşak güç, ulusal çıkarların himayesi ve devam ettirilmesi için faydalanılan, başka ülke yönetimlerini kamuoyuna yönelik yapılan çalışmalar neticesinde kamuoyunun isteğiyle yönlendiren, gerçekçi olarak cazibeyi odak noktası gören, kültürel diplomasi yoluyla başka ülkelerin halkıyla bağlar kuran ve ilerleten, gönüllerin fethedilmesine imkân tanıyan, dış politikadaki hedefler için ortam oluşturan ve bir devletin pozisyonunu uluslararası anlamda güçlendiren bir araçtır.⁹⁷

1.3.1. Yumuşak Güç Kaynakları

Yumuşak güç toplam üç kaynak ve kaynakları oluşturan geniş içeriklerden oluşmaktadır. Bunlar:

- Hükümet Politikaları ve Dış Politika: Ahlaki ve meşru olarak otoriter görülen içeriklerden oluşur.
- Kültür: Hedef kitleye cazibeli gelen noktalarda kültür kaynağı kullanılır.
- Siyasi Değerler: Ülke içerisinde ve dışında siyasi değerler çekicilik kaynaklarıdır.⁹⁸

⁹⁶ Joseph S. Nye Jr, "The Future of Soft Power in US Foreign Policy", **Soft Power and Foreign Policy Theoretical, Historical and Contemporary Perspectives**, Ed.Inderjeet Parmar and Michael Cox, New York and London, Routledge, 2010, s.8.

⁹⁷ Aydemir, **a.g.e.**, ss.138-139.

⁹⁸ Nye, **Dünya Siyasetinde Başarının Yolu Yumuşak Güç**, s.20.

1.3.1.1. Hükümet Politikaları ve Dış Politika

Uluslararası ilişkiler disiplininde dış politika, bir araştırma alanıdır. Disiplin içerisinde bir alt incelemeyi oluşturan dış politika, bir bölgeye ya da çoğunlukla uluslararası düzene yönelik bağlar ve bir ülkenin başka ülkeye veya ülke bünyesinde yer alan gruplar ile ilgilidir. Fakat bu tarif dış politikayı tamamiyle açıklayamamaktadır. Başka bir tanımlama ise dış politikayı, bir ülkedeki politika yapıcılarının, uluslararası sistem bünyesinde diğer ülkeler veya uluslararası aktörlere doğru geliştirdiği metotlar, hedef kitleye ulaşmak için giriştiği çabalar ve bir plan dâhilindeki davranış kalıplarının birleşimi olarak ifade etmektedir.⁹⁹

Bir devlet açısından uluslararası ilişkilerde dış tercihlerin yapılandırılması, tercihlerin uygulanmaya geçirilmesi ve incelenmesidir.¹⁰⁰ Politikalar ve dış sözcüklerinin birleşimi olan dış politika terimi, genellikle devletin iç egemenliği dışında olan diğer ülkeler ve ülke dışındaki kuruluşlarla olan münasebetleri belirlemektedir. Bir devletin kendisi dışında kalan tüm ülkeleri ve ortamı anlatan dış politika, devletlere ülke içerisinde yasal yollardan çeşitli politikalar geliştiremediği ve bunu yürütemediği bir olanak sunmaz. Dış politika ulus-devletin yetkili mercileri tarafından oluşturulmakta ve dış politika terimine uluslararası alanda yaşanan kültür, eğitim, sağlık, ekonomik, asker, siyasi vb. gibi konular dâhil olmaktadır. Devletlerin resmi kurumlarının ülke dışına yönelik hareketleri olarak ifade edilen dış politika, toplumsal alt grupların değerlerini politik süreçlere taşımaktadır. Ancak hangi değerlerin ve yönelimlerin devlet tarafından temsil edileceği alt gruplar arasında yaşanan mücadeledeki güçler dengesiyle ortaya çıkmaktadır. Bu özelliği nedeniyle hem uluslararası politika süreci hem de iç politika süreci dış politika sürecini kapsamaktadır.¹⁰¹

Bir devletin dışa dönük hukuki, ekonomik, siyasi vb. tüm yaklaşımlarını içeren dış politika en fazla diplomasi ve siyasi ilişkilerde kullanılmakta ve bu

⁹⁹ Ramazan Gözen "Dış Politika Nedir?", **21. Yüzyılın Eşiğinde Türk Dış Politikası**, Ed.İdris Bal, İstanbul, Alfa Basım Yayım, 2001, s.3.

¹⁰⁰ Gönlübol, **e.g.e.**, ss.28-29.

¹⁰¹ Gözen, "Dış Politika Nedir?", ss.3-5.

yaklaşımlar diğer ülkeler üzerinde yürütülecek tutum ve davranışları belirlemektedir. Bilhassa son zamanlarda çeşitli baskı gruplarının ve kamuoyunun siyasi karar alma mercileri üzerinde etki güçlerinin artması ve kitlelerin dış politikaya olan ilgisinin ve siyasal hayata dâhil olmalarının gün geçtikçe fazlalaşması dış politika konularına olan ilgiyi yükseltmiştir.¹⁰²

Uluslararası politikanın araştırılmasına ve tahliline yardımcı veriler sağlayan dış politikada¹⁰³ ekseriyetle saygıları gittikçe artan sivil toplum örgütleri, hükümet dışı organizasyonlar ve çıkar grupları çok önemli bir hal almıştır. Bu organizasyonlar dış politika süreçlerini ya dolaylı yoldan kamuoyunu aktif hale getirerek etkiler ya da lobi faaliyetleriyle sürece etki eder.¹⁰⁴

1.3.1.2. Kültür

Yumuşak güç kaynaklarından kültür, bir ülkenin uluslararası çevrede maddi ve manevi devam etmesini sağlayan önemli bir araçtır. Evrensel değerlerle dizayn edilen kültür, istikrar alanlarının dünyada yayılmasına neden olur, politik sorunlara yeni çözüm yöntemleri getirir, stratejik bir çevre yaratarak vatandaşları etkiler ve bir ulusun çekincelerini ve uluslararası görüşlerini farklı zamanlarda ve farklı boyutlarda hedef kitleye aktarır.¹⁰⁵

Kültürün iletilmesinde çeşitli faktörler rol oynar. Bu faktörler arasında sinema önemli bir yer tutmaktadır. Hollywood, Avrupa Sineması, Bollywood ve Çin Sineması kültürün iletilme yollarına örnek gösterilebilir.

Son yıllarda Çin Sineması, Çin kültürü ve Çinli oyuncularla dünya genelinde büyük bir ilgiyle izlenmeye başlamış ve Çin kültürü içerisinde yer alan semboller, geleneksel giysiler, filmlerin çekildiği mekânlar Çin kültürünün yayılmasını

¹⁰² Sönmezoğlu, *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*, ss.222-223.

¹⁰³ Arı, *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*, s.57.

¹⁰⁴ Tayyar Arı, *Uluslararası İlişkiler*, Bursa, MKM Yayınları, 2010, ss.42-46.

¹⁰⁵ Aydemir, *a.g.e.*, s.139.

kolaylaştırmıştır. Filmlerde yer alan sembollerle izleyiciye sunulan mesajlar zihinlerde yer edinebilmek içindir. Filmlerin kamu diplomasisindeki önemi bir ülkenin sahip olduğu düşünce şeklini, davranış kalıplarını, kültüre ait unsurlarını ve değer yargılarını başka ülke toplumlarına aktararak kendine uygun değer yargılarını ortaya çıkarmasıyla ortaya çıkarmaktadır.¹⁰⁶

Ziyaretler, alışverişler ve kişisel temaslar da kültürün aktarılma yolları arasındadır. Her yıl yarım milyondan fazla yabancı öğrenci Birleşik Devletlerde okumakta ve ülkelerine dönmektedir. Öğrenciler arasında Silikon Vadisi'nde başarılı olanlar da vardır. Başarıyla ülkelere geri dönen Asyalı girişimciler Silikon Vadisi'nde edindikleri değerleri ve fikirleri kamu diplomasisinde kullanılan yöntemler yoluyla seçkin sınıfa ulaştırmaktadır.¹⁰⁷

Kültür, toplumlar açısından mana teşkil eden değerler ve kamu diplomasisinde yürütülen uygulamaların bütünüdür. Kamu diplomasisi uygulamalarında kültürün uygulanması ikiye ayrılır. Bunlardan biri sanat, edebiyat ve eğitim gibi genellikle seçkinlere seslenen üst kültürdür. Bir diğeri ise eğlenceyi içeren popüler kültürdür. Ne var ki bazı analistler popüler kültürel gücü yumuşak güce indirgeyerek yumuşak gücün sahip olduğu gücü basit şekilde yorumlamaktadır. Kültürel kaynaklarla yumuşak gücü bir tutmak yanlışlık olsa da popüler kültür genellikle yumuşak güç oluşturmaktadır. Ancak güç kaynaklarının hedef kitleyi etkilemesi koşullara göre farklılık göstermektedir. Örneğin Ruandalılar Birleşik Devletler simgesini içeren tişörtler giymelerine rağmen insanlara eziyet etmişlerdir. Benzer bir durum Sırp'lar'da olmuş ve Sırp'lar McDonald's yerken Slobodan Milošević'i desteklemiştir. Bununla birlikte Amerikan ürünleri arasında yer alan BigMac ve Kola, İslam Dünyası'nın Birleşik Devletleri sevmesi için bir etkiye bulunmazken, Hollywood Amerikan yaşam tarzını bölge insanlarıyla paylaşarak bölgede bir çekicilik de oluşturmaktadır.¹⁰⁸

¹⁰⁶ Erzen, a.g.e., ss.136-137.

¹⁰⁷ Nye, **Dünya Siyasetinde Başarının Yolu Yumuşak Güç**, ss.20-21.

¹⁰⁸ A.e., ss.20-21.

Kültür bir ülkenin zihinsel temsilidir. Bu zihinsel temsile, insanların belirli bir yerle ilgili izlenimleri ve inançlarının toplamı etkide bulunur. Ülkelerin küçük veya büyük ölçüde mekâna ve zamana göre farklılaşabilen bir görüntüsü vardır. Turistlerin izlenimleri, iş yapılan yer hakkında ülke algıları, yatırımcıların düşünceleri, tüketicilerin diğer ülkelerin ürün ve hizmetlerine ilişkin algıları ülkelerin imajıyla ilgili izlenimlerdir. Etki derecesi yüksek kamu diplomasisi uygulamalarını hayata geçirmek, turist çekmek için iletişim çalışmalarında bulunmak, markalama yoluyla dünyanın geri kalanına göre planlanma yapmak, yabancı yatırımcıları çekmek ve ihracatı yükseltmek kimlikle ilgilidir.¹⁰⁹ Bu bağlamda kimliğini en iyi şekilde anlatan ülke Birleşik Devletlerdir. Birleşik Devletlerin şehirleri ve markalarının tesir dünyanın geri kalanını etkilemektedir. Coca-Cola içildiği sırada, Amerikan hamburgeri yiyildiği sırada, kot giyildiği sırada, Marlboro sigara içildiği zaman, Hollywood filmleri izlendiği zaman Birleşik Devletlerin uluslararası markaları ve markalarının insanlar üzerindeki etkileri hissedilebilmektedir. Neticede etkilerin hissedilmesi insanları Birleşik Devletler markalarını anımsayan istekli tüketiciler durumuna getirmektedir.¹¹⁰

1.3.1.3. Siyasi Değerler

Devletler, doğrudan doğruya ve dolaylı şekilde siyasi değerlerden etkilenebilmektedir. Uluslar, potansiyellerine göre değerlerini tanımlayarak uluslararası alanda yer almakta ve insan hakları, adalet, hukukun üstünlüğü ve demokrasi savlarının kullanılmasıyla klasik siyasi bakış açıları değişebilmektedir.¹¹¹

Yumuşak güç birbirinden farklı kaynaklara dayanmaktadır. Ülkeler siyasi değerleri, sistemlerine ve dünya politikalarına göre istenilen seviyeye getirerek dış politika hedeflerine ulaşmaya çalışmaktadır. Hükümetlerin savunduğu demokrasi,

¹⁰⁹ Bernard L. Simonin, "Nation Branding and Public Diplomacy: Challenges and Opportunities", **The Fletcher Forum of World Affairs**, Vol 32, Issue 3, 2008, s.22.

¹¹⁰ Jean-Noel Kapferer, **The New Strategic Brand Management: Advanced Insights and Strategic Thinking**, London, Kogan Page, 2012, s.88.

¹¹¹ Aydemir, a.g.e., s.142.

hukukun üstünlüğü, insan hakları gibi siyasi değerler ideoloji ve politikalar bütününde oluşturulmaktadır.

Ulusal özellikleri anlatan, milletin kültürel karakterini oluşturan inanç, pratik ve değerlerin orijinal yanlarının uluslararası alanda uygulanabilmesi süreci olan siyasi değerler, her ülkenin ve toplumun siyasi değerlerinin farklılık taşımasıyla önem taşımaktadır ve ülkelerin birikimiyle ortaya çıkmaktadır. Birikimlerle oluşan milli karakter, milletleri birbirinden ayırır ve uluslararası topluma sunulan mesajlar milli karakteri anlatır. Milletlere özgü nitelikler,¹¹² devletlerin dış politikadaki davranışları üzerinde tesiri olmaktadır. Devletlerin uluslararası çevrede kendilerine özgü belirledikleri işlevi ve yönelişleri, siyasi değerler ve etki ve güç yapısında gerçekleşen değişimlerle yakından bir şekilde uluslararası sisteme göre¹¹³ kurgulanmaktadır. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri ulusal hedefler ve güncel politikalarına göre dünya siyasetinde fikir ve ideallerini kendine atfedilen özellikleri baz olarak devreye sokmaktadır ve insan hakları, hukukun üstünlüğü, refah seviyesi, demokrasi, özgürlük, eşitlik gibi değerleri ve üst kültürü ve popüler kültürüyle dünya sahnesinde kendini göstermektedir. Birleşik Devletler böylece politik idaresini ve dış politikaya yönelik ulusal politikasını kendi lehine çevirmeye çalışmaktadır.

Hem ulusal hem de yerel nitelikteki değerlerin etkileşimiyle oluşan siyasi değerler, devletlerin prestiji ve statüsü ekseninde uluslararası sistem içinde konumlandırılmasını, devletler açısından amaçların belirlenmesini, temel alınan tutum ve eylemler çerçevesinde eylemlerin meydana gelmesini belirlemektedir. Siyasi değerler özelinde yumuşak gücün hayata geçiş biçimini bilhassa ülkelerin sahip olduğu siyasal sistem, ekonomik büyüklük ve ülke içinde ve dışında doğan şartların ışığı altında zorunlu analizlerin değerlendirilerek kamuoyuyla paylaşılması düzenlemektedir. Günümüzde otoriter ve totaliter sistemlere göre demokratik değerlere sahip ülkelerin etkileme gücü barışçı görüntü nedeniyle daha fazladır ve bu barışçı tavır kamuoyunu kolaylıkla etkileyebilmektedir.¹¹⁴

¹¹² Mümtaz'Er Türköne, **Siyaset**, Ankara, Lotus Yayınevi, 2006, s.227.

¹¹³ Gönlübol, **e.g.e.**, ss.210.

¹¹⁴ **A.e.**, ss.210-214.

Bugün kamuoylarını kolay bir şekilde etkileyebilme adına çalışmalar yürüten ülkelerden biri de Almanya'dır. Alman kamu diplomasisini yürüten ülkenin Dışişleri Bakanlığı'dır. Dışişleri Bakanlığı (*Auswärtiges Amt*, AA) kamu diplomasisi faaliyetlerini yürüten ülke içerisinde "K" Departmanı olarak bilinen İletişim, Kamu Diplomasisi ve Genel Müdürlüğü (*Abteilung für Kommunikation, Öffentlichkeitsarbeit und Medien*) Almanya'nın iç ve dış politikasını uluslararası olarak anlatmak, Almanya'nın cazibesine ilgi çekmek, diyaloglarla değerlerinin anlaşılmasını sağlamak, toplumda ortaya çıkan gelişmelerle ilgili bilgi vermek ve konuları değerlendirmek ve Almanya ile yerleşik ilişkiler kurulması için uygun ortam yaratmak gibi amaçları vardır. Örneğin Almanya 2001 sonrası "İslam Dünyası ile Diyalog" oluşturulması amacıyla özellikle Arapça konuşulan ülkelerle kalıcı ilişkiler kurabilmek için çalışmaları hızlandırmış ve Arap dünyası ile kültürlerin diyalogu kullanılarak işbirliği geliştirilmiştir.¹¹⁵

Almanya örneğinde görüldüğü gibi diyalog yollu çalışmalar işbirliği geliştirmektedir. Bu işbirliğinin oluşturulmasını sağlayan siyasi değerler, kişi hak ve hürriyetlerine saygı, insan onuruna önem verilmesi, devletin hukukun üstünlüğü ile yönetilmesi, devletin çevrenin korunmasına ilişkin duyarlı olması, insanı yardımlar ve devletin demokratik sistemle idare edilmesidir. Oysa bir devlet askeri ve ekonomik olarak güçlü bir yapıya sahipken hukuk devletinin taşıdığı özellikleri kendisinde barındırmıyorsa, insan haklarına gereken değeri vermiyorsa uluslararası anlamda diğer ülkeler üzerinde saygınlığı ve doğal olarak yumuşak gücü yeterli olmayacaktır.¹¹⁶

¹¹⁵ Oliver Zöllner, "German Public Diplomacy: The Dialogue of Cultures", **Handbook of Public Diplomacy**, Eds. Nancy Snow and Philip M. Taylor, New York, Routledge, New York, 2009, ss.263-264.

¹¹⁶ Vedat Demir, **Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç**, İstanbul, Beta, 2012, s.63.

1.3.2. Yumuşak Güç Araçları

Yumuşak gücün medya ve iletişim, hükümet dışı aktörler olmak üzere iki tane aracı vardır. Bu araçlar düşüncelerin ve bilgilerin sınır-ötesi aktarılmasını sağlamaktadır.

1.3.2.1. Medya ve İletişim

Kitle iletişim araçlarının, toplumsal ilişkileri biçimlendiren, insan hayatını şekillendiren ve sosyal yaşamı komplike bir duruma getiren fonksiyonları vardır. İletişim araçları ortaya çıktığı günden beri toplum üzerindeki rolleri ve etkinlikleri devamlı genişlemiştir. Gazetenin baskı ve dağıtımını kolaylaştıran teknolojik gelişmelerin devamında radyo, televizyon gibi yeni iletişim araçları, ulaşılan hedef kitlenin oranını arttırmış ve yazıya, ses ve görüntünün katılmasıyla hedef kitle daha kolay etkilenmeye başlamıştır.¹¹⁷

Kitle iletişim araçları birçok sahada enformasyonların geniş kitlelere ulaştırılabilmesi için başrolde dir. Ekonomik alanda ürün ve hizmetlerin üretiminden başlayarak dağıtımına ve tüketimine kadar, siyaset mekanizmasında gücün ve örgütlenmelerin artmasından bunların diplomasiye etkisine kadar, sembollerin üretilmesini sağlayan sosyo-kültürel alandan bunları temsil eden inançlar, anlamlar ve değerlerin temsilini geniş kitlelere ulaştıran kitle iletişim araçları¹¹⁸ bilgiyi tüm sahalara yaymaktadır. Çünkü kitle iletişim araçları, uluslararası bağlamda insanların kişisel merakı ve ilgisi neticesinde ortaya çıkan enformasyon ihtiyacını karşılamakta ve kişisel gereksinim haline dönüşmektedir.¹¹⁹

¹¹⁷ Metin Işık, **Dünya ve Türkiye Bağlamında Kitle İletişim Sistemleri**, Konya, Eğitim Kitabevi, 2007, ss.43-45.

¹¹⁸ Suat Gezgin, “ Gazeteciliğin Türkiye’deki Serüveni”, **Tüm Yönleriyle Medya ve İletişim**, Ed. Metin Işık ve Ayhan Erdem, Konya, Eğitim Kitabevi, 2008, s.26.

¹¹⁹ Oya Tokgöz, **Temel Gazetecilik**, 5. Baskı, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2003, s.141.

Medya ve iletişim yumuşak gücün uygulanma sürecinde insanların davranış kalıplarını, düşüncelerini ve iletişim biçimlerini değiştirmektedir. Bu değişimde bir yenilik söz konusudur. Bu yenilik çerçevesinde yeni teknolojilerin iletişim sürecine dâhil olması kimlik, bağlılık ve kültürel değerler noktasında bir farklılık ortaya çıkarmakta ve bölgeler ve ülkeler arasında kaşılıklı etkileşim oluşturmaktadır.¹²⁰ Özellikle internetin kullanımının artması ve doğrudan insanların istediği kaynaklara internet sayesinde aracısız bir şekilde ulaşabilmesi televizyon, radyo ve gazetelerin etkisinin internete göre az olabilmesine neden olmaktadır.¹²¹

Yumuşak güçte kullanılan kitle iletişim araçları farklı fonksiyonlar sergilemektedir. Örneğin televizyon ve radyoda ideolojik yaklaşım benimseyen BBC, önceleri Britanya ulusunun değerlerini pekiştirme, ulusun bütünlüğünü koruma, kültürel-toplumsal farklılıkları azaltamakla ilgili kamu hizmeti yayıncılığında bulunurken bugün toplumlar arasındaki farklılıklara saygıyı vurgulamakta, çeşitliliklerin sesini tüm dünyaya anlatmaya yardımcı olmakta ve bu farklılıkları duyurarak toplumun her bakımından zenginleştirilmesini istemektedir. Yayınlarını bu amaçla dizayn eden BBC¹²² Britanya'nın yumuşak gücünün aktarılmasına önemli bir katkıda bulunmaktadır.

Yumuşak gücün aktarılmasında medya ve iletişimi dünyada en iyi kullanan ülke Amerika Birleşik Devletleri'dir. Birleşik Devletler tüm teknolojileri kullanarak dünyanın her bölgesine ulaşmaktadır. Yumuşak gücünü aktarmak ve değerlerini benimsetmek isteyen Birleşik Devletler farklı hedef kitlelere hitap eden televizyonlar ve radyolardan yararlanmaktadır. Birleşik Devletler yumuşak gücünün aktarılmasında verilebilecek bir örnek *Al-Hurra*'dır. Kanal Arap Dünyası'na yayın yaparak Birleşik Devletlerin imajını geliştirmek ister. Kanal Birleşik Devletler açısından uzlaşmacı kamu diplomasisi faaliyetlerinin önemli bir uygulamasıdır.¹²³

¹²⁰ Tuncer, **Diplomasinin Evrimi Gizli Diplomasiden Küresel Diplomasiye**, s.144.

¹²¹ Dick Morris, **Vote.com**, Los Angeles, Renaissance Books, 1995, s.185.

¹²² Erol Mutlu, "Ne Olacak Bu Kamu Yayıncılarının Hali", **Medya Politikaları**, Der. D. Beybin Kejanlıoğlu, Sevilay Çelenk, Gülseren Adaklı, Ankara, İmge Kitabevi, 2001, ss.49-51.

¹²³ Shahira Fahmy, Wayne Wanta and Erik C Nisbet, "Mediated Public Diplomacy: Satellite TV News in the Arab World and Perception Effects", **International Communication Gazette**, Vol: 74, Issue: 8, December, 2012, ss.729-732.

Birleşik Devletler televizyonda olduğu gibi radyoları da aktif kullanmaktadır. *Radio Free Asia, Voice of America, Radio Farda, Radio Marti, Radio Free Europe, Radio Liberty* ve *Radio Sawa* Birleşik Devletlerin yumuşak gücünün aktarılmasında kullandığı radyolardır. Örneğin *Radio Sawa*, Birleşik Devletlerin mesajlarını Arapça yayımlarla aktaran, geleceğe yönelik umut veren bir kamu diplomasisi aracıdır.¹²⁴ *Radio Sawa da Al-Hurra*'ya benzer olarak imaj odaklı yayınlar yaparak Arapların kalplerini ve zihinlerinin kazanılmasını istemektedir.¹²⁵ Bu amaçla yedi gün yirmi dört saat yayın yapan *Radio Sawa* Müslümanlar ve Arapların Birleşik Devletler toplumunun temel değerlerinin anlaşılmasını amaçlamış ve Birleşik Devletlerin dış politikasının kurulduğu değerleri özellikle genç Arap nesli ile paylaşmıştır.¹²⁶ Kamu diplomasisi amaçlı kullanılan radyo ve televizyonlarda ana amaç bu noktada güvenin kazanılması olmuş ve harcamalarda kısıtlanmaya gidilmeyerek yirmi dört saat haber ve müzik yayınları yapılmıştır.¹²⁷

Medya ve iletişimde sinema da çok önemli bir yerdedir. Özellikle bu noktada en göze çarpan Hollywood'dur. Evrensel değerlerle kurgulanan Hollywood genel olarak Birleşik Devletler dış politikasını anlatan bir yumuşak güç temsilcisi olarak hareket etmektedir.

1.3.2.2. Hükümet Dışı Aktörler

Uluslararası ilişkiler alanında etkisi ve rolü gittikçe artan hükümet dışı kuruluşların uluslararası politikada iki farklı işlevi vardır. Bunlardan birincisi hükümet ortakları olarak hükümetin yürütmüş olduğu politikaları birçok şekilde desteklemekte ve uygulamaktadır. Diğer işlev ise bağımsız bir fonksiyon göstererek

¹²⁴ Bruce A. Heiman and Senem E. Ozer, "Determinants of US Public Diplomacy Success / Failure: Structural and Institutional Elements", **Place Branding & Public Diplomacy**, Palgrave Macmillan, Vol: 5. No: 1, 2009, s.8.

¹²⁵ Tarık Sabry, "What is 'Global' about Arab Media?", **Global Media and Communication**, Vol: 1, No: 1, April 2005, s.45.

¹²⁶ Mohammed el-Nawawy, "US Public Diplomacy in the Arab World: The News Credibility of Radio Sawa and Television Alhurra in Five Countries", **Global Media and Communication**, Vol: 2, No: 2, August 2006, ss.184-189.

¹²⁷ Foad Izadi, "U.S. International Broadcasting: The Case of Iran", **The Journal of Arts Management, Law, and Society**, Vol: 39, No: 2, 2009, s.135.

hükümet dışındaki ikinci bir süper güç gibi hareket etmesidir. Birbirinden farklı eylemlerde bulunan hükümet dışı kuruluşların görevleri ve amaçları her ne kadar çeşitli olsa da kuruluşların çoğunda ana amaç dünyadaki yaşam koşullarını olabildiğince iyileştirmek ve geliştirmek olmuştur. Bu gayeler peşinde koşan hükümet dışı kuruluşlar hizmet ettikleri ülkenin yumuşak gücünün artmasına katkı sağlamaktadır. Bu katkılar demokratik kurumların kurulması, çatışmaların önlenmesi, kalkınma yardımının yapılması, insan haklarının, hukukun üstünlüğünün savunulması, yerlerinden edilmiş insanlara ve mültecilere acil yardımda bulunulması gibi hususlarda¹²⁸ kendini göstermektedir. Bu katkının sağlanmasında en büyük etken bilgi devrimidir ve bu devrim devletleri daha kolay etki altına alabilmektedir. Hükümetler, bu etki neticesinde bilgiyi kullanarak hükümete baskı yapabilecek ve kamuoyunu doğrudan ya da dolaylı olarak yönlendirebilecek aktörlerle uluslararası sahneyi paylaşmak zorundadır. Ancak bu şekilde devletler yumuşak güçlerini arttırabilmektedirler. Bilgi çağına uluslararası arenada damgasını vuran hükümet dışı aktörler ve özel organizasyonlar gün geçtikçe ulusal sınırların dışına taşmaktadır. Bu doğrultuda uluslararası anonim şirketler, sivil toplum örgütleri, medya, kötü niyetli organizasyonlar ve ağlar, organize dini hareketler, dijital teknolojiler, Dünya Ticaret Örgütü ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası örgütler yumuşak güç üretebilmekte ve kamuoyu üzerinde bu tür organizasyonların yumuşak gücü olabilmektedir.¹²⁹

Örneğin yumuşak güce sahip örgütlerden biri olan Birleşmiş Milletler, dünyanın dört bir köşesinde meydana gelen anlaşmazlıklarla ilgili barışçı yolları çözüm amacıyla hayata geçiren bir kuruluştur. Dünya barışına ilişkin bir tehdit olduğunda, barışın bozulma sürecine girdiğinde tespitleri sözkonusu olursa sorunların giderilmesi için tavsiyelerde bulunur ve uluslararası barış ve güvenliğin muhafaza edilmesi için kararlar alır. Sadece uluslararası barışa ilişkin faaliyet göstermeyen Birleşmiş Milletler aynı zamanda milletlerin sosyal ve iktisadi gelişimini ilerletmek için de çalışmalarda bulunur ve 1948'de kabul ettiği insan hakları uluslararası bildirisinin işleme koşullarını tetkik eder ve uluslararası özel

¹²⁸ Tuncer, **Diplomasinin Evrimi Gizli Diplomasiden Küresel Diplomasıye**, ss.214-217.

¹²⁹ Nye, **Dünya Siyasetinde Başarının Yolu Yumuşak Güç**, ss.92-99.

anlaşmalar hazırlayarak insanlar için yararlanılacak duruma getirir.¹³⁰ Uluslararası kuruluşlarla işbirliği sağlayan Dünya Ticaret Örgütü’de (World Trade Organization-WTO) süratli bir şekilde büyüyen ülkeler için önem kazanmakta ve gelişim gösteren ülkeler üzerinde yumuşak güç meydana getirmektedir. Bu bağlamda ülkeler “Serbest Ticaret Antlaşması” imzalayarak DTÖ’nün yükümlülüklerine uyarlar ve DTÖ’de antlaşmalar ve faaliyetleriyle ülkelerin ticaret ve iş hayatının gelişmesine fayda sağlayarak ülkeler üzerinde yumuşak güç oluştururlar.¹³¹

Hükümet dışı aktörler arasında yer alan ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşlarının çoğu temsillerinin genel kamu yararına yönelik olduğunu ve küresel vicdan gibi eylemde bulduklarını ifade etmektedir. Sivil toplum kuruluşları önde gelen iş adamlarına ve devletlere insan hakları aleyhine olabilecek politikalar noktasında baskı kurarak yeni prensipler oluşturulması için gayret göstermektedir. Ayrıca devletlere ve şirketlere yol gösterirken kamuoyunun düşüncelerini dolaylı yoldan etki altına alabilmektedir. Bu şekilde sivil toplum kuruluşlarının yumuşak gücü artmaktadır ve bağlantı sayıları çoğaldığı gibi çeşitleri de artış göstermektedir.¹³²

Ayrıca iş dünyası da özgürlüğün hâkim olduğu toplumlarda stratejik bir konumda yer alır ve yumuşak gücün yürütülmesi sürecinde kilit bir fonksiyon sergiler. Kaldı ki birçok açıdan iş dünyası, kamu diplomasisi uygulamaları için siyasi yönetimlerin kendi başına göstereceği faaliyetler noktasında daha nitelikli olarak ülkelere hizmet etmektedir.¹³³

¹³⁰ Meydan Larouse Büyük Lügat ve Ansiklopedi, III. Cilt, 1992, ss.218-219.

¹³¹ Aydemir, **a.g.e.**, s.151.

¹³² Nye, **Dünya Siyasetinde Başarının Yolu Yumuşak Güç**, s.93.

¹³³ Keith Reinhard, “American Business and Its Role in Public Diplomacy”, **Handbook of Public Diplomacy**, Eds. Nancy Snow and Philip M. Taylor, New York, Routledge, 2009, ss.198-199.

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN YUMUŞAK GÜCÜ VE KAMU DİPLOMASİSİ

2.1. Avrupa Birliği'nin Tarihsel Gelişimi

Ortaçağdan, içinde yaşadığımız yüzyılın ilk çeyreğine kadar olan dönemde Avrupa Birliği arzu edildiği şekilde uygulamaya geçirilememiş ve birlik teklifleri siyasal/entelektüel birer ütopya olarak değerlendirilmiştir. Bu dönemde Avrupa siyasal, ekonomik, dinsel çıkar çatışmalarına sahne olmuş ve Birinci Dünya Savaşı gibi bir felaket ortaya çıkmıştır. Savaşın getirdiği korkunç katliamlar bütünleşmenin gerekliliğini Avrupalılara düşündürmüştür.¹³⁴

Yüzyıllarca sık sık yaşanan kanlı savaflara sahne olan Avrupa'da barışı sürdürebilmenin tek seçeneğinin siyasi ve ekonomik tarafların biraraya gelmesi gerektiği fikri ortaya çıkmış ve anlaşmazlıkları çözebilecek bir yapının oluşumu İkinci Dünya Savaşı devam ederken totaliter idarelere karşı mücadele edilmesi ile başlamıştır. Savaş sonrası daimi bir barışı teşkil etme girişimleri süratle devam etmiştir. Bu süreçte eski Milletler Cemiyeti Genel Sekreteri Jean Monnet'in tasarısına dayanan Fransa Dışişleri Bakanı Robert Schuman, 9 Mayıs 1950 yılında çelik ve kömür üretimi için alınan kararları uluslarüstü ve hür bir kuruluşa aktarmak için Avrupa Devletlerine davet göndermiştir.¹³⁵

Avrupa bütünleşmesinin temel mantığını ortaya koyması açısından önemli olan Schuman Deklarasyonu'nun duyurulmasından sonra 18 Nisan 1951 tarihinde Paris'de Lüksemburg, Hollanda, Belçika, İtalya, Fransa ve Almanya arasında bir antlaşma imzalanmış ve bu antlaşma ile Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT)

¹³⁴ Veysel Bozkurt, **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Bursa, Vipaş, 2001, s.47.

¹³⁵ Dışişleri Bakanlığı, **Avrupa Birliği'nin Tarihçesi**, <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=105> (Çevrimiçi) 14.06.2016

kurulmuştur. AKÇT'nin kurulması, üye ülkelerin ekonomik gelişmelerine olumlu etkiler yapmış ve askeri ve siyasi alandaki bütünleşme çabaları artmıştır.¹³⁶

AKÇT'nin kurulmasından sonra 29-30 Mayıs 1956'da AKÇT Dışişleri Bakanları Venedik'te toplantı yapmışlar ve Spaak Komitesi tarafından hazırlanan raporu müzakere ederek kabul etmişlerdir. Taslak üzerinde detaylı görüşmeler yapılmış ve 25 Mart 1957 tarihinde Roma'da antlaşmalar imzalanmıştır. 1 Ocak 1958 yılında yürürlüğe giren bu antlaşmalar ile Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu ve Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) kurulmuştur.¹³⁷

Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun hayata geçmesini sağlayan Roma Antlaşması, topluluğa üye ülkelerin ekonomi stratejilerinin zaman içinde yakın hale getirilmesini, ortak pazar oluşturulması vasıtasıyla topluluk içerisinde ekonomik aktivitelerin uyumlu, kesintisiz ve dengeli bir şekilde yayılmasını ve ilerlemesini, hayat şartlarının süratle artmasını ve istikrarın gelişmesini amaçlamıştır.¹³⁸

Ekonomik bütünleşme yanında siyasi bütünlüğün de sağlanmasını amaçlayan Avrupa Ekonomik Topluluğu ülkelerince 1965'de Füzyon Antlaşması imzalanmıştır. 1967'de yürürlüğe giren Füzyon Antlaşması yani Birleşme Antlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu, Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu, Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu için önceden bulunan Parlamento ve Adalet Divanı'nın yanısıra, tek bir komisyon ve konsey oluşturulmuş ve bütçeler birleştirilmiştir. Füzyon Antlaşması ile kuruluş "*Avrupa Topluluğu*" ifadesi ile zikredilme sürecine girmiştir.¹³⁹

1970'lerin başına gelindiğinde ise Avrupa Topluluğu üyeliğine İngiltere ve İngiltere ile yakın ekonomik bağları olan Danimarka, İrlanda ve Norveç aday olmuşlardır.¹⁴⁰ Avrupa Topluluğu'nun 1980'lerin sonlarındaki dönüşümüyle beraber

¹³⁶ Erhan Akdemir, "Avrupa Bütünleşmesinin Tarihçesi", **Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar**, Ed. Belgin Akçay, İlke Göçmen, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012, s.44.

¹³⁷ S. Rıdvan Karluk, **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Genişletilmiş Altıncı Baskı, İstanbul, Beta, 2002, s.11.

¹³⁸ **A.e.**, s.41.

¹³⁹ Meral Tecer, **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Ankara, TODAİE, 2007, ss.13-14.

¹⁴⁰ Desmond Dinan, **Avrupa Birliği Tarihi**, Çev. Hale Akay, İstanbul, Kitap Yayınevi, 2008, s.179.

AT'nin yeni çıkışını tetikleyen antlaşma değişikliği olan Avrupa Tek Senedi'nin (ATS) getirdiği en büyük yenilik, Konseyin karar almasındaki sıkışıklığı ortadan kaldırarak, tek pazar mevzuatının yürürlüğe girişini kolaylaştırmak olmuştur.¹⁴¹

1992 yılına gelindiğinde Maastricht Antlaşması (MA) imzalanmış ve 1 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Antlaşma oy çokluğu ile sanayi ilişkileri ve sosyal politikalar kapsamında Avrupa Komisyonu'na bazı düzenlemelerin yapılmasına ilişkin karar verme hakkı vermiştir. Avrupa'da yaşayan vatandaşları birbirine daha fazla yaklaştıran bir birlik oluşturma safhasında yeni bir adımın başlangıcı olan MA diğer adıyla Avrupa Birliği Antlaşması, egemenlik yetkilerinin kullanımını aşamasında üye ülke karar organlarına ciddi kısıtlamalar getirmiş ve bütünleşme sürecini, Adalet ve İçişleri, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP) ve Ekonomik ve Parasal Birlik (EPB) alanlarında işbirliği oluşturulması için üçe ayırmış ve EPB'ye geçişin safhalarını ve tarihlerine detaylı olarak yer vermiştir.¹⁴²

1997 Avrupa Birliği için önemli bir tarih olmuştur. Bu tarihte düzenlenen Amsterdam Zirvesi'yle Hükümetlerarası Konferans çalışmalarının tamamlanmış olduğunun açıklanması ve kurucu antlaşmalarda yapılacak değişiklikler açısından kapsamlı bir taslak metni ortaya çıkmıştır. Amsterdam Antlaşması neticesinde insan haklarına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne uyum tam üyeliğe ulaşmak adına yazılı bir koşul olmuş ve üye ülkelerin Avrupa Birliği Konseyi'nde sahip olduğu oy hakkı ilk kez diğer ülkelere askıya alınabilecek bir hale getirilmiştir. Bunun için diğer ülkelerin üçte birinin teklifi ve oybirliği ile kararın alınması koşul olarak ifade edilmiştir.¹⁴³

Avrupa Birliği'nin yüzeysellikten kurtularak derinleşme sürecine girmesinde en mühim adım 2007 yılında imzalanarak 2009 tarihinde başlatılan Lizbon Antlaşması ile gerçekleşmiştir. Esas şekilde Avrupa Birliği'nin karar alma işleyişlerindeki tıkanıkların çözülmesi ve Avrupa Birliği'nin güçlü yürütülen

¹⁴¹ A.e., s.255.

¹⁴² Akdemir, "Avrupa Bütünleşmesinin Tarihçesi", s.50.

¹⁴³ Karluk, a.g.e., ss.85-86.

demokratik bir bünyeye kavuşmasını hedefleyen Lizbon Antlaşması'yla kapsamlı değişikliklere gidilmiş ve Avrupa Topluluğu'nu kuran antlaşma "Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma" adıyla değiştirilmiştir.¹⁴⁴

2.2. Avrupa Birliği Entegrasyonu

Ekonomik birlik olarak kurulan Avrupa Birliği'nde sosyal, siyasal, hukuksal yönler her ne kadar ilerlemiş ve öne çıkmışsa da ekonomik nedenler birliğin esas yapısını oluşturmaktadır¹⁴⁵ ve Avrupa Birliği entegrasyon sürecinde ortak politikalar önemli yer tutmaktadır.¹⁴⁶ Bu politikalar için Avrupa Ekonomik Topluluğu Tek Pazar'a, Tek Avrupa Senedi ile dönüşmüş ve sürecin devamında gittikçe derinleşen yeni bir bütünleşme Maastricht Antlaşması ile başlamıştır. Maastricht Antlaşması, Ekonomik ve Sosyal Bütünlük, Avrupa Yurttaşlığı, Trans Avrupa Ağları, Ulaştırma, Kültür, Eğitim, Sağlık, Çevre, Güvenlik ve Dışişleri Politikası, Araştırma ve Geliştirme, Tüketicinin Korunması ve Sanayi Politikası hususlarında üyeler arasında işbirliğinin ilerletilmesini amaçlamış ve bilhassa Ekonomik ve Parasal Birlik gayesinin Avrupa Birliği'nin bütünleşmesi adına kesinlik kazanması ve oluşumu bir programa bağlamasıyla en büyük katkıyı gerçekleştirmiştir.¹⁴⁷

Ekonomik ve Parasal Birlik hedefi, Avrupa Birliği'nin entegrasyonunda derinleşmenin en önemli adımıdır ve bu hedef Avrupa Birliği, entegrasyonuna daha da derinlik kazandırmakta ve entegrasyona hız vermektedir.¹⁴⁸ Entegrasyon süreci için 1992 Maastricht Antlaşması önemli bir adım olmuştur. Artık bir topluluktan ziyade birlik haline dönüştürülen entegrasyon sürecinde en önemli reformlar finans boyutunda olmuş ve Avrupa Birliği'nin oluşması yönünde Parasal Birliğin

¹⁴⁴ Avrupa Birliği Bakanlığı, Avrupa Birliği'nin Tarihçesi, <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=105> (Çevrimiçi) 14.06.2016

¹⁴⁵ Durmuş Özdemir, "Avrupa Birliği'nin Ekonomik Bütünleşmesi", **Avrupa Birliği'ne Giriş, Tarih, Kurumlar ve Politikalar**, Der. Ayhan Kaya, Senem Aydın Düzgit, Yaprak Gürsoy, Özge Onursal Beşgül, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013, s.77.

¹⁴⁶ Ahmet Arabacı, "Avrupa Birliği Entegrasyon Süreci ve Tarım Lobileri", **Akademik Araştırmalar Dergisi**, Sayı:33, 2007. s.39.

¹⁴⁷ Karluk, **a.g.e.**, s.31.

¹⁴⁸ **A.e.**, s.31.

sağlanması ve bu kapsamda Merkez Bankası'nın kurulması ve ortak para birimi uygulamasına geçilmesi kararlaştırılmıştır.¹⁴⁹

Bu kapsamda Avrupa Birliği entegrasyon sürecinde Ekonomik ve Parasal Birlik oluşturmaya yönelik üç aşamalı bir süreç öngörülmüştür. 1 Temmuz 1990'da birinci aşama başlamış ve bu etapta üye ülkelerin maliye ve ekonomi politikalarının birbirine yakın hale getirilmesi ve sermaye devinimlerinde tam liberalleşmenin temin edilmesi en önemli unsur ortaya çıkarmıştır. İkinci evrede ekonomik ve parasal politikaya ilişkin eşgüdümü daha kapsamlı bir şekilde gerçekleştirmek amaçlanmıştır. Bu aşamanın başlangıcında Avrupa Para Enstitüsü (APE) kurulması kararlaştırılmış ve ikinci evre yürürlüğe girmeden önce üye devletlerin ekonomik ve parasal birliğin oluşturulması amacıyla ulusal düzeyde gerekli önlemleri almakla yükümlü kılınmıştır. Üçüncü evrede ise ekonomik parasal birliğin kurulması hedeflenmiş ve APE tek bir para politikasının gerçekleştirilmesine yönelik araç, prosedür ve kuralları geliştirmekle görevlendirilmiştir ve Euro 1.1.2000 tarihinden itibaren ulusal paraların yerini alarak halkın günlük yaşamında kullanılabilir duruma gelmiştir.¹⁵⁰ Böylece Euro Avrupa'nın siyasal ve ekonomik boyutta bütünlüğünün ilerlemesine katkıda bulunmuş ve Avrupa Birliği'nde etkinlik ve istikrarın sürdürülmesine katkı sağlamıştır.¹⁵¹

Avrupa Birliği entegrasyonu ekonomik bütünleşmenin yanında politik bir bütünleşme de yaşamıştır. İkinci Dünya Savaşı felakatinin tekrar yaşanmaması için barışçı bir yapı oluşturma hedefini taşıyan Avrupa Birliği'nde entelektüel bir çaba söz konusu olmuştur. Bu temelde düşünceler veya düşünce akımları canlı bir hal

¹⁴⁹ Oral Erdoğan, "Avrupa Birliği Finans Sistemi ve Entegrasyonu", **Avrupa Birliği'ne Giriş, Tarih, Kurumlar ve Politikalar**, Der. Ayhan Kaya, Senem Aydın Düzgit, Yaprak Gürsoy, Özge Onursal Beşgül, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013, s.96.

¹⁵⁰ Çağrı Erhan ve Erhan Akdemir, "Avrupa Bütünleşmesi", **Avrupa Birliği'nin Güncel Sorunları ve Gelişmeler**, Ed. Belgin Akçay, Sevilay Kahraman, Senem Baykal, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008, ss.29-30.

¹⁵¹ Fatih Konur, "Avrupa Ekonomik Entegrasyonuna Kısa Bir Bakış: Avrupa Örneği", **Küreselleşen Dünyada Avrupa Birliği**, Ed. Rasim Özgür Dönmez, Gökhan Telatar, Ankara, Phonix Yayınevi, 2008, ss.243-244.

almış¹⁵² ve İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa bütünleşmesinde 1950-1960 arası dönem, Neofonksiyonalizm (NF) olarak bilinen bütünleşme kuramıyla örtüşen bir dönem yaşamıştır. Neofonksiyonalizm, özünde Avrupa bütünleşme sürecini açıklamayı ve sürecin siyasi geleceğine yönelik genel öngörülerde bulunmayı amaçlamıştır. NF, devlet-merkezli realizmden farklı olarak bütünleşmeyi farklı ve değişen aktörlerin ulusal sınırların ve bürokratik yapıların ötesinde görmüştür. Yani NF, bölgesel bütünleşmeyi ilişkiler ve koalisyonlar oluşturacağı çok aktörlü, çok düzlemlî, çoğulcu ve çıkar odaklı bir siyasi süreç olarak bütünleşmeyi açıklamaya yönelik olarak 1960 ortalarından itibaren öz-eleştiri ve revizyon arayışına girmiştir.¹⁵³

1970'ler ve 1980 başları Avrupa entegrasyonunda supranasyonalizmden hükümetlerarasıcılığa bir geçiş yaşanmıştır. Bu dönemde mevcut Avrupa Birliği politikalarının yetki alanı genişletilmiş ve kurucu antlaşmalarda görülmeyen yeni politikalar da oluşturulmaya başlanmıştır. Ayrıca genel politika bütünleşmesi sekteye uğramazken supranasyonel bütünleşme süreci sekteye uğramıştır.¹⁵⁴

1990'lardan sonra ise entegrasyonda Avrupa Birliği keskin bir siyasi profile sahip olmaya başlamıştır.¹⁵⁵ Bu yıllarda ulusal parlamentoların Avrupa bütünleşmesine ilgi duymaya başlaması sonucu birbiriyle bağlantılı ve etkileşim içinde bulunan üç farklı alanda ilerleme yaşanmıştır.¹⁵⁶

- İlk olarak, ulusal parlamentolar iç çalışmalarında Avrupa entegrasyonuna koşut değişiklikler yapmaya başlamıştır. Bu doğrultuda ulusal

¹⁵² M. Şükrü Erdem, Ceren Uysal Oğuz, "Ekonomik ve Politik Bütünleşme Teorileri ve Avrupa Birliği", **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Ed. M. Şükrü Erdem, Sibel Mehter Aykın, Bursa, Ezgi Kitabevi, 2003, s.3.

¹⁵³ Sevilay Kahraman, "Avrupa Bütünleşmesi Kuramları", **Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar**, Ed. Belgin Akçay, İlke Göçmen, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012, ss.70-82.

¹⁵⁴ Sevilay Kahraman, "Avrupa Bütünleşmesi Kuramları:1980 Sonrası", **Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar**, Ed. Belgin Akçay, İlke Göçmen, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012, ss.87-89.

¹⁵⁵ Dinan, **a.g.e.**,356.

¹⁵⁶ İlke Göçmen, "Ulusal Parlamentoların Avrupa Bütünleşmesindeki Rolü ve Lizbon Antlaşması", **Avrupa Birliği'nin Güncel Sorunları ve Gelişmeler**, Ed. Belgin Akçay, Sevilay Kahraman, Senem Baykal, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008, ss.275-288.

parlamentolar Avrupa düzeyindeki belgelere mümkün olduğu kadar erken ulaşmak için tedbirler almış, Avrupa işleri ile ilgilenen bir ya da birden fazla komite kurmuş ve ulusal parlamentolar yürütme karşısında birtakım araçlar geliştirerek iç tedbirler almışlardır.

- İkinci olarak, parlamentolar arası işbirliği arayışları sürat kazanmış, ulusal parlamentolar arası ve ulusal parlamentolar ile Avrupa Parlamentosu arası işbirliği mekanizmaları oluşturulmuştur. Bu bağlamda hem ulusal parlamentolar arası hem de ulusal parlamentolar ve Avrupa Parlamentosu arası işbirliği kanalları oluşturulmuş, toplantılar ve ziyaretler aracılığıyla ilişkiler sürdürülmüştür.
- Son olarak, Avrupa düzeyinde ulusal parlamentoların adı anılarak, kurucu antlaşmalara getirilen düzenlemelerle de ulusal parlamentoların Topluluk/ Birlik için ehemmiyeti ve işlevi üzerinde durulmuştur. Bu çerçevede AB’de Ulusal Parlamentoların Rolü Hakkında Protokol ile ulusal parlamentolara ilişkin bağlayıcı ve açık bir düzenleme birincil hukuk üzerinde gerçekleştirilmiş ve protokolle ulusal parlamentolar bakımından kimi alanlarda iyileştirmeler yapılmış ve ulusal parlamentoların kimi belgelere ulaşımının sağlanması düzenleme altına alınmıştır.

Görüldüğü üzere Avrupa’daki bütünleşme süreci sürekli olarak siyasal bütünleşmeyi gerekli kılan faaliyetler sergilemiş ve siyasal bütünleşme, temel olarak sermaye serbestisi ve mali sınırların kaldırılması biçimindeki ekonomik ama daha çok parasal bütünleşme gereği olarak oluşmuştur.¹⁵⁷ Bu oluşum kamuoyunda geniş ilgi ile birlikte destek görmüş ve bölgesel bütünleşme hareketlerinin en büyüğü olarak uluslararası tüm forumlarda uzunca bir süre tek vücut davranan, ortak politika izleyen uluslar üstü bir güç durumuna gelmiştir.¹⁵⁸

¹⁵⁷ Beril Dedeoğlu, **Adım Adım Avrupa Birliği**, İstanbul, Okumuş Adam Yayınları, 2006, ss.248-252.

¹⁵⁸ Abdullah Aysu, **Avrupa Birliği ve Tarım**, İstanbul, Kalkedon Yayıncılık, 2006, ss.19-20.

2.3. Avrupa Birliği'nin Genişlemesi

Avrupa Ekonomik Topluluğu Anlaşmaları kapsamında alınan kararlar her ne kadar ekonomiyi ön planda tutmada politik amaç, ilerleyen dönemlerde çıkabilecek savaşları önlemek, “edebi barışı” ve kozmopolitik özgürlüğu gerçekleştirmek olmuştur.¹⁵⁹

Altı üyeli topluluk günümüze kadar farklı aşamalarda yeni üyelerin katılımı ile 28 ortaklı hale gelmiştir. Almanya, İtalya, Fransa, Hollanda, Lüksemburg ve Belçika'nın 1951 tarihinde imzaladığı Paris Antlaşması ile bugünkü temellerin atıldığı Avrupa Birliği'nin birinci genişleme aşamasında, bu ilk altı ülkeye katılmak isteyen ilk ülke Avrupa Serbest Ticaret Birliği'nin (EFTA) kurulmasına öncülük eden İngiltere olmuştur. İngiltere 10 Ağustos 1961 tarihinde topluluğa katılmak için başvurmuştur. Fakat o süreçte Fransa'nın Cumhurbaşkanlığı görevini yürüten Charles de Gaulle İngiltere'nin topluluğa üyelik müracaatına engelleme hakkını kullanmıştır. İngiltere; İrlanda, Norveç ve Danimarka ile beraber topluluklara ikinci kez 1967 tarihinde başvuruda bulunmuştur. Ne varki bu başvuru da Charles de Gaulle tarafından engellenmiş ve Gaulle'un iktidarı kaybetmesi ile üyelikler tekrar görüşülmüş ve 22 Ocak 1972'de Brüksel'de imzlanan Anlaşma ile İngiltere, İrlanda, Danimarka ve Norveç'in birliğe katılması kabul edilmiştir. Ancak Norveç'de yapılan halk oylaması neticesinde Birliğe katılım reddedilmiştir. Böylece 1 Ocak 1973 tarihinden itibaren üye sayısı 9'a çıkmıştır.¹⁶⁰

Avrupa Birliği'nin ikinci ve üçüncü genişlemesi Akdeniz ülkeleriyle gerçekleşmiştir. 1962 tarihinde Yunanistan ve Topluluk arasında Ortaklık Antlaşması imzalanmış fakat Yunanistan'da meydana gelen darbe ve askeri düzen ilişkilere zarar vermiştir. 1974 yılına gelindiğinde Yunanistan'ın demokratik sürece girmesiyle birlikte ilişkiler canlanmış, 1976 tarihinde üye devletler Yunanistan ile görüşmelerin başlamasını sağlamış ve 1981 yılı Yunanistan adına önemli bir tarih olarak Yunanistan'ı tam üyeliğe götürmüştür. Portekiz ve İspanya'da 1960'lı yıllardan

¹⁵⁹ Harun Gümrükçü, **Türkiye ve Avrupa Birliği**, Hamburg, Avrupa-Türkiye Araştırmaları Enstitüsü, 2002, s.154.

¹⁶⁰ Serkan Gürlük ve Özlem Turan, **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Bursa, Ekin Yayınevi, 2013, ss.7-8.

başlayarak Topluluğun üyesi olmak için isteklerini belirtmiştir. Ancak Portekiz ve İspanya'da diktatörlük rejiminin hüküm sürmesi Topluluk tarafından üyelik taleplerine karşı çıkış için bir neden oluşturmuştur. 1975'de İspanya'nın lideri General Franco'nun ölümü ve 1974 yılında Portekiz'de Caetano düzeninin sona ermesi Topluluğun İspanya ve Portekiz ile müzakerelere başlamasını sağlamış ve 1 Ocak 1986 tarihinde Portekiz ve İspanya topluluğa katılmışlardır.¹⁶¹

Soğuk Savaş'tan sonra Avrupa Birliği'nin dördüncü genişlemesi ortaya çıkan süreçlerle ilgili bir gelişim seyri geçirmiş ve Soğuk Savaş döneminde Avusturya, Finlandiya ve İsveç tarafsızlık politikası izlemiştir. Savaş sonrası ise bu ülkeler Avrupa Birliği'ne katılma kararı vermiş ve genişlemenin Avrupa Birliği'nin ilerlemesinde mühim bir yol olarak görüldüğü ve Avrupa Birliği'nin ortak para birimi Avro'nun kullanılması için çabaladığı bu oluşumda Avrupalı olarak benimsenen Avusturya, Finlandiya ve İsveç'in başvuruları olumlu karşılanmıştır.¹⁶² Avusturya, Finlandiya ve İsveç'in başvurularının olumlu karşılanmasına bu ülkelerde demokrasinin bütün kurumlarla daha uygun işlemesi ve ekonomik gelişmişliklerinin daha iyi seviyede olmaları katkı sağlamıştır. Bunun üzerine Birlik, 1 Şubat 1993 tarihinde Avusturya, İsveç ve Finlandiya için görüşmeleri başlatmış ve Birliğin ülkelerle birçok ortak değere sahip olması ve ülkelerin ekonomik açıdan daha iyi görünmeleri üyelik sürecinin on üç ay gibi kısa bir sürede tamamlanmasına sebep olmuştur. Finlandiya, Avusturya ve İsveç'in 1995 yılında Birlik'e katılımıyla üye sayısı on beşe yükselmiş ve Avrupa Topluluğu sosyo-ekonomik açıdan epeyce yükselmiştir.¹⁶³

Avrupa Birliği'nin beşinci genişlemesi Doğu ve Orta Avrupa'ya yönelik olmuştur. Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra Malta, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve Doğu ve Orta Avrupa devletleri Birliğe üyelik için müracaatta bulunmuştur. Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri Komünizmin tekrar canlanma

¹⁶¹ Senem Aydın Düzgit, "Avrupa Birliği Genişlemesi ve Komşuluk Politikası", **Avrupa Birliği'ne Giriş, Tarih, Kurumlar ve Politikalar**, Der. Ayhan Kaya, Senem Aydın Düzgit, Yaprak Gürsoy, Özge Onursal Beşgül, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013, s.45.

¹⁶² Avrupa Birliği Bakanlığı, Avrupa Birliği'nin Genişlemesi, <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=109> (Çevrimiçi) 22.06.2016

¹⁶³ Gürlük ve Turan, **a.g.e.**, s.9.

tehlikesine karşı Avrupa Bloku'unun korumasını arzu etmiş ve siyasi entegre yanında ekonomik nedenler de başvuruda önemli olmuştur. Başta Fransa olmak üzere ilk etapta üye ülkelerin bir kısmı bu üyeliğe karşı çıkmış fakat bu ülkelerin "Avrupalı" oldukları fikri de belirtilerek entegrasyonlarının Avrupa Birliği'nin tarihi bir yükümlülüğü olduğu ifade edilmiştir. Kopenhag Zirvesi'nden sonra Doğu ve Orta Avrupa'dan toplam on ülke 1994-1996 yılları arasında resmi üyelik başvurusunda bulunmuştur.¹⁶⁴ Kopenhag Zirvesi ile Avrupa Birliği'nin en geniş katılımlı genişlemesi yaşanmış ve bu zirvede Polonya, Slovenya, Macaristan, Malta, Slovakya, Çek Cumhuriyeti, Litvanya, Letonya, Estonya ve Güney Kıbrıs Rum Kesimi ile yürütülen müzakereler sonuçlandırılmıştır. Bu on aday ülkenin 1 Mayıs 2004 yılında Birlik mensubu olmalarıyla Avrupa Birliği yirmi beş üyeye yükselmiştir.¹⁶⁵

1 Ocak 2007 yılına gelindiğinde Romanya ve Bulgaristan yolsuzluğa karşı giriştikleri mücadelede eksiklerini sona erdirerek Birliğe katılmıştır. Hırvatistan ile 3 Ekim 2005 yılında da katılım görüşmeleri başlanmış ve Hırvatistan'ın Katılım Antlaşması'nı 2011 tarihinde imzalamasıyla 2013'de Birliğe üyeliği gerçekleşmiştir. Böylece Avrupa Birliği'nin üye sayısı 28 olmuştur.¹⁶⁶

2.4. Avrupa Birliği'nin Dış Politikası

Kendine özgü uluslararası kişiliğe sahip olan Avrupa Birliği'nde dış politika alanlarının birbirinden farklı kurumsallaşma düzeyleri ve nitelikleri (ulus-üstü dış ticaret politikaları ya da hükümetler-arası ODGP); belli bir politika alanında dahi konularına göre farklılaşan karar-oluşturma süreçlerinin varlığı Avrupa Birliği dış politika analizini zorlaştırmaktadır. Avrupa Birliği'nde ODGP çerçevesinde

¹⁶⁴ Düzgüt, "Avrupa Birliği Genişlemesi ve Komşuluk Politikası", ss.46-47.

¹⁶⁵ Gürlük ve Turan, **a.g.e.**, s.9.

¹⁶⁶ Avrupa Birliği Bakanlığı, Avrupa Birliği'nin Genişlemesi, <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=109> (Çevrimiçi) 22.06.2016

“savunma” yönü bulunan kararların oybirliği ile alınması gerekirken diğer kararlar “güçlendirilmiş işbirliği” prosedürü yoluyla benimsenebilmektedir.¹⁶⁷

Avrupa Birliği dış politika alanındaki işbirliği Topluluk Antlaşmaları ile düzenlenmiştir. 1970 yılından itibaren üye devletlerin dış politika konularında giderek artan bir işbirliğine gitmeleri Topluluk çerçevesinin dışında ve geçici bir şekilde gerçekleşmiş ve Avrupa Tek Senedi dış politika alanında Avrupa işbirliği hakkında hükümler içermiştir. Böylece resmen tanınan Avrupa Siyasi İşbirliği ile üye devletler, birlikte bir Avrupa dış politikası belirlemeyi ve bunu uygulamaya çaba göstermeyi taahhüt etmişlerdir.¹⁶⁸ Maastricht Anlaşmasında Ortak Avrupa Dış ve Güvenlik Politikası olarak adlandırılan Avrupa Birliği üyesi ülkelerin dış politikada ortak hareket etme düşüncesi, Avrupa Birliği’ni biraraya getiren ülkelerin bir bütün olarak ben değil biz olarak tanımlama sürecinde parasal birlik Avrupa Birliği’nde en mühim hamleyi teşkil etmiştir.¹⁶⁹ Güvenlik ve ortak dış politika, Maastricht Antlaşması ile Avrupa Birliği’nin gerekli konularına girmiştir. Avrupa Birliği Maastricht Antlaşması ile birliğin dışında yer alan aktörlere tüm dünyada politikalara ilişkin karar verici olabilecek etkili bir yapının başladığının iletisini vermiş, Avrupa Birliği’nin dış politikasının çok yönlü ilerleyeceğini göstermiş ve bugüne kadar düzenlenen çeşitli zirve, antlaşmalar veya toplantılarda güvenlik, savunma ve dış politika noktalarını da kapsayan bir süreç izlemiştir.¹⁷⁰

Avrupa Birliği yeri ve zamanına göre farklı bir dış politika izlemiştir. Orta ve Doğu Avrupa’da yeni demokrasilerin politik ve ekonomik bakımdan desteklenmesi gibi çok hassas olmayan konularda gayret gösteren Avrupa Birliği, Yugoslavya’daki yaşanan olaylar neticesinde ortaya çıkan güvenlik problemlerinde tutarlı ve kararlı hareket etmemiştir. Avrupa Birliği üyesi devletler, dış politika faaliyetlerinin tespit

¹⁶⁷ Burak Tangör, “Avrupa Birliği’nin Dış İlişkileri”, **Avrupa Birliği’nin Güncel Sorunları ve Gelişmeler**, Ed. Belgin Akçay, Sevilay Kahraman, Senem Baykal, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008, ss.365-366.

¹⁶⁸ Burak Tangör, “Dış, Güvenlik ve Savunma Politikaları”, **Avrupa Birliği Tarihiçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar**, Ed. Belgin Akçay, İlke Göçmen, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012, s.583.

¹⁶⁹ Kamer Kasım, “Nato’ya ve ABD-AB İlişkilerine Etkisi Bakımından Ortak Avrupa Dış ve Güvenlik Politikası”, **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt:1, Sayı:2, Bahar 2002, ss.87-88.

¹⁷⁰ E. Sare Yılmaz, Yücel Uğurlu, “Bölgesel Güç Olarak Avrupa Birliği ve Dış Politika”, **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt:12, No:2, 2013, ss.90-92.

edilmesi ve yürütülmesi amacıyla Avrupa Birliği'nin kurumsal kapasitesini adım adım kuvvetlendirmişler ve oluşturulan mekanizmalar sayesinde kollektif çıkarların tespit edilmesi, üye devletlerin izlediği dış politikaların uyumlaştırılması ve ortak politikalara zarar verecek ulusal faaliyetlerin önüne geçilmesi kolaylaşmıştır. Böylece üye devletler dış ilişkilerinde düşüncelerini tutarlı bir biçimde ifade etme olasılığını arttırmışlardır.¹⁷¹ Ne varki ulusal dış politikaların Avrupa'nın ortak dış politikasına dönüşmesinde zorunlu özerk kurumsal bünyeler ve askeri-sivil yetenekler, Avrupa Birliği'ne üye devletler arasında bir tartışma konusu olmuş ve ekonomik entegrasyondan daha etkili ve derin bir çekişme dış politika bütünleşmesinde yaşanmıştır.¹⁷²

Avrupa Birliği dış politikada açıkça savaş tercihini ön plana çıkarmayan, birlik dışındaki menfaatlerini aşikâr bir şekilde reel politiği inceleyerek ön plana alan bir dış politika yürütülmesini tercih etmiştir. İnsan hakları ve demokratikleşme tutumunu Birliğin menfaatlerine göre şekillendiren Avrupa Birliği, “Ortak Dışişleri ve Güvenlik Politikası” içerisinde yer alan politik davranışlarıyla uluslararası olaylara kayıtsız değildir. Dış politikayı barış, sosyal duyarlılık ve demokrasi üzerine temellendiren Avrupa Birliği, sorunlara ilk olarak diyalog yolu ve görüşmeler ile çözüm bulmaya çalışan ve uluslararası sorunlarda etkin tarafını kullanarak müdahalede bulunmayı benimseyen bir yaklaşım sergilemektedir.¹⁷³

Ortak Dış ve Güvenlik Politikası Birlik kurulduğundan beri istenilen başarıya ulaşamamıştır. Bunun nedenleri şunlardır:¹⁷⁴

- Üye ülkelerin ulusal çıkarlarına bağlılıkları,
- Avrupa Birliği dış politikasının çok sesli, şefsiz ve sorunlu bir filarmoni orkestrası gibi tek sesli ve etkin olmaması,

¹⁷¹ Tangör, “Avrupa Birliği'nin Dış İlişkileri”, s.381.

¹⁷² Sevilay Kahraman, “Avrupa Dış Politikası ve Avrupa Birliği'nin Uluslararası Aktörlüğü Üzerine Bir Değerlendirme”, **Avrupa Birliği'nin Güncel Sorunları ve Gelişmeler**, Ed. Belgin Akçay, Sevilay Kahraman, Senem Baykal, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008, s.403.

¹⁷³ Yılmaz, Uğurlu, “Bölgesel Güç Olarak Avrupa Birliği ve Dış Politika”, ss.83-84.

¹⁷⁴ Ekrem Yaşar Akçay, Çiğdem Argun, Elvettin Akman, “AB'nin Tarihsel Gelişimi ve Ortak Dış ve Güvenlik Politikası”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi**, Cilt:3, Sayı:4, 2011, s.125.

- Avrupa Birliği üyelik sürecinin yavaş ilerleyen ve uzun bir süreci kapsaması,
- Birliğin Avrupa içinde global düzeyde imaj sorunu yaşaması,
- Üye sayısının artmasının birlik içinde uyumu zorlaştırması,
- Ekonomik alanda ilerleme göstermesine rağmen siyasi alanda bu başarının yakalanamamış olması,
- Birliğin Balkanlarda ve çeşitli yerlerde çıkan çatışmalarda kendisinden bekleneni verememesi,
- Birliğin ortak karar ve tutumlarının, dünyanın çeşitli bölgelerindeki olaylara karşı bütünlük içermemesi ve çelişkili olması.

Tek sesli hareket etmenin ve ortak bir şekilde karar almanın kolaylıkla gerçekleşmediği Avrupa Birliği'nde, hem küresel hem de bölgesel kuvvet olma isteği Lizbon Anlaşması ile anlatılmaya çalışılmış, ekonomik rahatlık, insan haklarının, demokrasinin ilerleyeceği vadedilerek Avrupa Birliği'nin uluslararası kamuoyunda kazanabileceği umulmuştur.¹⁷⁵

2.5. Avrupa Birliği'nin Yumuşak Gücü

Avrupa Birliği'nin uluslararası gücü, tek taraflı ve zorlamaktan ziyade ikna ve işbirliğine odaklıdır. Bir diğer deyişle Avrupa Birliği, sert güçten daha çok yumuşak güce dayalı bir aktördür.¹⁷⁶ Yumuşak gücüne dayalı uluslararası bir aktör olma niyetiyle ön plana çıkan Avrupa Birliği'nin istikrar operasyonları, askeri olmayan yönlelere odaklanmış durumdadır. Sivil güç olarak ifade edilen Avrupa Birliği'nin en geniş konsepti ve temel müdahale yöntemi demokrasi geliştirmedir. Özellikle Avrupa Birliği, yerel sahiplenme, ikna ve ortaklık yollarından birini seçilen devletlerin demokratik ilerlemeler sağlaması için kullanmakta ve hukuk, insan hakları ve demokrasi reformları güvenlik reformlarıyla birleştirilmektedir. Avrupa Birliği bu reformları hayata geçirirken bir dış politika stratejisi olarak demokrasi

¹⁷⁵ Yılmaz, Uğurlu, "Bölgesel Güç Olarak Avrupa Birliği ve Dış Politika", ss.100-101.

¹⁷⁶ Maria Luisa Azpiroz, **Soft Power and Public Diplomacy: The Case of the European Union in Brazil**, Figueroa Press, Los Angeles, 2015, s.6.

geliştirme projelerini kendine vazife edinmektedir. ‘Avrupa İyi Komşuluk Politikası’ oluşturmak için adımlar atan Avrupa Birliği, demokratikleşmeyi birinci öncelik olarak belirlemekte ve resmi komşuluk politikasını bir dış politika aracı olarak görmektedir. Avrupa Birliği, genişleme sürecini hedef ülkelerde demokrasinin geliştirilmesi adına kullanarak kendisinin cazibe merkezi olarak benimsenmesini hedeflemekte ve açık siyasi şartların öne sürülmesini araç olarak kullanmaktadır.¹⁷⁷

Resmi komşuluk politikası ve genişleme süreciyle Avrupa Birliği, istikrar ve güvenlik sağlayıcı yumuşak gücünü kullanmaya devam etmektedir. Avrupa Birliği’nin dış politikasında kullandığı stratejinin ana temasını genişleme politikası oluşturmaktadır. Avrupa Birliği, Komşuluk Politikası ve Doğu Ortaklığı gibi politik yollarla en dış çemberde bulunacak ülkelere Avrupa Anlaşmaları’na benzer çok taraflı veya ikili ortaklık anlaşmaları takdim ederek tam üyelik dışında yeni bir yöntemle ulaşmış, insan hakları, demokrasi, işbirliği ve yardım konularında ortaya konan başarıyla dış halkadaki ülkeleri kendine çekmeyi seçmiş ve yumuşak gücünü bu yolla efektif olarak kullanmayı amaçlamıştır.¹⁷⁸

Komşuluk politikasını, komşular arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi olarak gören Avrupa Birliği, ortak değerler ve çıkarlar çerçevesinde demokrasinin yayılmasını dünyanın dört bir yanında desteklemektedir. Demokrasinin yayılmasını ülkelerin değerleri ve çıkarlarına hizmet eden bir siyasi değer olarak ifade eden Avrupa Birliği, iç işleyiş ve dış politikasını bu eksen üzerinde kurgulamaya çalışmaktadır. Demokrasi, özgürlük, insan hakları, hukukun üstünlüğü ve temel özgürlüklere saygı ilkelerine önem veren Avrupa Birliği, bu siyasi değerleri çekicilik kaynakları olarak dünyaya sunmaktadır.

İnsan hakları ve demokratikleşme gibi çekicilik kaynaklarına sahip olan Avrupa Birliği’nin fikri tabanlı liderliği tartışmasıdır. Fakat Avrupa Birliği’nin

¹⁷⁷ Sait Yılmaz, “Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği’nde Kamu Diplomasisi ve Güç Projeksiyonu”, ss.211-215.

¹⁷⁸ Tefik Mesut Eren, “Avrupa Birliği’nin Genişleme Politikası ve Yumuşak Gücünün Geleceği”, **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:16, Sayı:1, Haziran 2014, ss.350-356.

yapısal ve yönlü liderliği takip edilememektedir.¹⁷⁹ Değerler ve çıkarlar arasında dürüst ve mantıksal dengeye dayalı Avrupa Birliği'nin normatif gündemi bir dış politika gündemi olarak görünse de¹⁸⁰ Avrupa'da yumuşak güç ve kamu diplomasisi ile ilgili tartışmalar, uluslararası ilişkilerdeki politika ve gelişmeler izolasyonunda vuku bulmamaktadır. Çeşitli şekillerde değişen jeopolitik gerçekler ve Euro Bölgesi krizi, dünyanın geri kalanıyla ilgili iletişimde Avrupa'nın zorlukları hakkındaki tartışmaları etkilemektedir.¹⁸¹

Avrupa Birliği bu tartışmaların üstesinden gelebilmek için yumuşak güç kullanımında dört temel araçtan yararlanmaktadır. Bunlar:¹⁸²

- Amerika Birleşik Devletleri'nin güvensizlik bıraktığı güç boşluğunu doldurmak,
- Dünyanın geri kalanına kendi ideallerini cazip hale getirmek,
- Uluslararası itibarını devam ettirmek,
- Genişlemenin cazibesinden yararlanmak.

Dört temel aracı diyaloga dayanan bir yaklaşımla kullanmaya özen gösteren Avrupa Birliği, Amerika Birleşik Devletleri'ne olan güvensizliği de fırsata çevirmeye çalışmaktadır. Demokrasi, insan hak ve özgürlüklerine olan saygıyı ikili ilişkilerde referans noktası yapan Avrupa Birliği, temel hak ve özgürlükler çerçevesinde başkalarının gözünde çekici hale gelmeye çalışarak uluslararası itibarını devam ettirmek düşüncesindedir.

Avrupa Birliği'nin standartları, idealleri ve yapısı dış dünyaya giderek daha cazip hale gelmektedir. Birliğin sadece ekonomik olarak ulaştığı genişlik değil aynı

¹⁷⁹ Peter Van Ham, "The European Union's Social Power in International Politics", **European Public Diplomacy Soft Power at Work**, Ed. Mai'a K. Davis Cross and Jan Melissen, New York, Palgrave Macmillan, s.175.

¹⁸⁰ **A.e.**, s.176.

¹⁸¹ Jan Melissen, "Conclusions and Recommendations on Public Diplomacy in Europe", **European Public Diplomacy Soft Power at Work**, Ed. Mai'a K. Davis Cross and Jan Melissen, New York, Palgrave Macmillan, 2013, s.211.

¹⁸² Helen Pollock, "The Soft Power Dilemma: Can the European Union Sacrifice the Carrot and the Stick and Command with Soft Power Alone?", **Claremont-UC Undergraduate Research Conference on the European Union**, Vol: 2009, Article 11, March 2012, s.134.

zamanda onun siyasal kültürünün kabulü de dış dünyayı etkilemektedir.¹⁸³ Bu siyasal kültürde Avrupa Birliği, insani yardımda bulunmak ve uluslararası çatışmaları çözmek için kendi ulusal çıkarlarına göre yumuşak güç politikaları ve ekonomik faydaları kullanmakta ve yeni bir büyük gücü temsil etmektedir.¹⁸⁴

Zorlama (sert güç) yerine ikna ve cazibeye (yumuşak güç) güvenen¹⁸⁵ bu yeni büyük gücün temsilcisi Avrupa Birliği'nin yumuşak güç kaynakları şunlardır:

- Avrupa Kültürü ve Kimliği: Avrupa Birliği'nin parolası farklılıklarda birleştirilmiştir. Yani Avrupalılar barış ve refah için farklılıklarına rağmen birlikte çalışmaktadırlar. Farklı dilleri, kültürleri ve gelenekleri tarafından zenginleştirilmiş bir kültür ve kimlik söz konusudur. Bu kültür ve kimlik Avrupa Birliği'nin kendisini dünyaya bir marka olarak sunmasını sağlamaktadır. Ortak bir iyilik için farklı devletlerin birlikte çalıştığı farklı bir siyasi birlik olan Avrupa Birliği, bölgesel entegrasyon modeli olarak kendini göstermektedir. Bu model kendi deneyiminden oluşan barış, siyasi istikrar, ekonomik ve sosyal refah şeklinde dünyanın geri kalanını bölgesel entegrasyon ve bölgelerarası ilişkiler bakımından teşvik etmektedir.¹⁸⁶

Şöyle ki Avrupa Birliği'nin en büyük yumuşak güç kaynaklarından biri entegrasyonla ilgili uluslararası barıştır.¹⁸⁷ Uluslararası barış, Avrupa Birliği'nin uluslararası sistemde kendisine biçtiği roldür ve güvenlik aktörü olarak yer almasını sağlayan politik bir ifadedir.

- Avrupa Birliği İlkeleri: Lizbon Anlaşması ile özgürlük, insan onuru, hukukun üstünlüğü, eşitlik ve demokrasi gibi Avrupa Birliği'nin başlıca değerlerinin teşvik edilmesi dikkat çekmektedir. Lizbon Anlaşması barış,

¹⁸³ A.e., s.134.

¹⁸⁴ Helen Pollock, "The Soft Power Dilemma: Can the European Union Sacrifice the Carrot and the Stick and Command with Soft Power Alone?", s.134.

¹⁸⁵ Yonca Özer, "The European Union as a Civilian Power: The Case of The EU's Trade Policy", **Marmara Journal of European Studies**, Vol:20, No:2, 2012, s.72.

¹⁸⁶ Azpiroz, a.g.e., ss.6-7.

¹⁸⁷ Mai'a K. Davis Cross, "Conceptualizing European Public Diplomacy", **European Public Diplomacy Soft Power at Work**, Ed. Mai'a K. Davis Cross and Jan Melissen, New York, Palgrave Macmillan, 2013, s.3.

refah, sosyal adalet ve sosyal ayrımcılıkla mücadele gibi değerleri detaylı bir şekilde ifade etmekte ve temel hakların korunmasında önemli ilerlemeler getirerek Temel Haklar Tüzüğü'nün uygulanmasını garanti altına almaktadır.¹⁸⁸

- Avrupa Birliği Kurumları: Avrupa Birliği Dış İlişkiler Servisi (EEAS). Lizbon Anlaşması Avrupa Birliği'nin kamu diplomasisi ve uluslararası aktivitelerinin yatay koordinasyonu için (kurum ve politikalar arası) önemli örgütsel yenilikler sunmaktadır. Avrupa Birliği Dış İlişkiler Servisi, (EEAS) resmi Avrupa Birliği diplomatik servisi ve kamu diplomasisinden sorumlu ana kurum olarak yurtdışındaki kamu diplomasisinden sorumludur.
- Avrupa Birliği Dış Politika Stratejileri: Lizbon Anlaşması, Avrupa Birliği'nin kimliği, ilkeleri ve siyasi uygulamalarına inşa edilen uluslararası faaliyetlerini yönlendirmek için temel amaçları anlatmaktadır. Bu amaçlar: Barışı savunmak, yoksulluğu ortadan kaldırmak için sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek, uluslararası ticaret önündeki engellerin kaldırılmasını teşvik etmek, insani yardımda bulunmak ve çok taraflılığa dayalı uluslararası bir sistem sağlamak.¹⁸⁹

Avrupa Birliği yumuşak gücünde yüzyıllardır yumuşak gücün bir formu olarak yararlanılan yükseköğrenim de önemli bir yer tutmaktadır. Avrupa'da yumuşak güç olarak yükseköğrenimin kullanımının uzun bir tarihi vardır ve Avrupa Birliği çağdaş politika çerçevesinde yükseköğrenimi araştırma ve bilgi transferi yoluyla karşılıklı işbirliği ve anlayışı teşvik aracı olarak yönetmektedir.¹⁹⁰

¹⁸⁸http://www.itkib.org.tr/ihracat/DisTicaretBilgileri/raporlar/dosyalar/AB_bilginot/LISBON_DECE_MBER_2009.pdf (Çevrimiçi) 28.06.2016

¹⁸⁹ Azpiroz, **a.g.e.**, ss.7-10

¹⁹⁰ Giles Polglase, "Higher Education as Soft Power in the Eastern Partnership: The Case of Belarus", **Eastern Journal of European Studies**, Vol:4, Issue:2, December 2013, ss.111-120.

2.6. Avrupa Birliği Kamu Diplomasisi

Avrupa Birliği kamu diplomasisi çalışmaları ve iletişim politikaları çok eski değildir. Özellikle Avrupa Birliği Anayasa Taslağı'nın Fransa ve Hollanda halkları tarafından referandumda reddedilmesi Avrupa Birliği'nin vatandaşlarla eksik iletişim kurduğunu ortaya çıkarmış fakat bu Avrupa'da farkedilse de yabancı ülkelerle olan ilişkilerde göze arpmamıştır.¹⁹¹

Avrupa çeşitli amaçlara ulaşmaya çalışan hem yeni hem de geleneksel kamu diplomasisi stratejisi örnekleriyle zengindir.¹⁹² Günümüzde Avrupa'da uygulanan kamu diplomasisinin birçok türü vardır¹⁹³ ve kamu diplomasisi Avrupa Birliği'nde birçok farklı aktör tarafından farklı bütçe hatları ile gerçekleştirilmektedir.¹⁹⁴

Avrupa Birliği'nin kamu diplomasisi dikkatlice incelendiğinde komplike faktörlerinden biri tarihsel ve öncelikli olarak ie yönelik olmasıdır.¹⁹⁵ Bu açıdan Avrupa Birliği kamu diplomasisi demi merkezizetilik sonucu hem iletişim uygulamaları hem de mesajın içerikleri açısından tek seslilik eksikliği söz konusudur. Bu durum Avrupa Birliği heyetinden sonrakine fon ve profesyonelleşmedeki belirgin farklılıklarla ilgilidir ve Avrupa Birliği'nde tek seslilik Avrupa Birliği kamu diplomasisinin sadece teknik bir problemi değildir ve bu problemin stratejik planlama veya koordinasyon mekanizmaları ve daha iyi fonlamayla çözülebileceği de belirtilmektedir.¹⁹⁶

¹⁹¹ Emine Akçadağ, "AB'nin Kamu Diplomasisi ve Türkiye'ye Yansımaları", **Kamu Diplomasisi**, Ed. Abdullah zkan ve Tuğçe Ersoy ztrk, İstanbul, TASAM Yayınları, 2012, s.236.

¹⁹² Mai'a K. Davis Cross and Jan Melissen, "Introduction", **European Public Diplomacy Soft Power at Work**, Ed. Mai'a K. Davis Cross and Jan Melissen, New York, Palgrave Macmillan, 2013.

¹⁹³ James Pamment, "West European Public Diplomacy", **European Public Diplomacy Soft Power at Work**, Ed. Mai'a K. Davis Cross and Jan Melissen, New York, Palgrave Macmillan, 2013, s.12.

¹⁹⁴ Steffen Bay Rasmussen, "Current Challenges to European Union Public Diplomacy", **Public Diplomacy Magazine**, <http://publicdiplomacymagazine.com/current-challenges-to-european-union-public-diplomacy/> (evrimii) 30.06.2016

¹⁹⁵ Simon Duke, **The European External Action Service and Public Diplomacy**, Clingendael Netherlands Institute of International Relations, 2013, s.2.

¹⁹⁶ Steffen Bay Rasmussen, "Current Challenges to European Union Public Diplomacy", **Public Diplomacy Magazine**, <http://publicdiplomacymagazine.com/current-challenges-to-european-union-public-diplomacy/> (evrimii) 30.06.2016

2.6.1. Avrupa Birliği Kamu Diplomasisi Uygulamaları

Avrupa Birliği kamu diplomasisi uygulamaları, Avrupa Birliği'nin çeşitli politikaları altında yer almaktadır. Bu politikalar; komşuluk politikası, Avrupa Akdeniz Ortaklığı, eğitim politikası, Avrupa Ziyaretçi Programı ve entegrasyondur.

Avrupa Birliği kamu diplomasisi uygulamaları, demokratikleşme ve özgürlük alanlarını genişletme amacını taşımaktadır. Birlik içinde ve dışında toplumsal tüm kesimleri demokrasi ve kalkınma sürecine dâhil etmek isteyen Avrupa Birliği, kamu diplomasisi stratejisini zihin paylaşımı¹⁹⁷ üzerine inşa etmektedir.

Zihin paylaşımını Birlik üyeleriyle sınırlı tutmayan Avrupa Birliği kamu diplomasisi, üçüncü ülke toplumlarında da hazır bulunmak, katılım ve diyalog aracılığıyla “zihin paylaşımı” yönünde hareket etmektedir.¹⁹⁸ Avrupa Birliği bu yolla bölgesel bir güçten tam anlamıyla küresel bir güce dönüşme amacını taşımakta ve değerlerini etkin bir biçimde politikalarıyla uygulamaya sokmaya çalışmaktadır. Avrupa Birliği'nin siyasi reform süreçleri ve sosyo-ekonomik dönüşümlere ilişkin iletişim stratejileri diyaloga katkıda bulunmak ve sahip olduğu değerleri kamuoylarına doğru ve etkin bir şekilde aktarmak üzerine kuruludur.

2.6.1.1. Avrupa Birliği Eğitim ve Ziyaretçi Programları

Avrupa Birliği kamu diplomasisinde eğitim programları önemli bir yer tutmaktadır. Eğitim programları, uluslar arasında yaşam biçimlerini anlamaya çalışmak, birbirlerinin dillerini öğrenmek, karşılıklı olarak yakın ilişkiler kurup geliştirmek ve çok kültürlü ve çok dilli Avrupa'nın yaratılması üzerine kurulu kamu diplomasisi uygulamasıdır.

¹⁹⁷ Algılama ve düşünmenin ortak hale getirilmesi.

¹⁹⁸ Ian Manners and Richard Whitman, “Normative Power and the Future of EU Public Diplomacy”, **European Public Diplomacy Soft Power at Work**, Ed. Mai'a K. Davis Cross and Jan Melissen, New York, Palgrave Macmillan, 2013, s.196.

Kültürel boyutu ile kullanılmaya çalışılan Avrupa Birliği eğitim politikalarının hedefleri şu şekildedir:¹⁹⁹

- Stajyer, nitelikli işçi ve öğrenci değişimini yapmak,
- Ulusötesi teşebbüslere ve ortak pilot proje çalışmalarına destek vermek,
- Eğitim konularında kıyaslanabilecek çalışmalar yapılmasını kolaylaştırmak,
- Bilgi değişimini gerçekleştirmek.

Avrupa kültürünün yayılması ve hedef kitleyi pozitif yönde etkilemeye odaklı eğitim programları değerlerin paylaşılması anlamına gelmektedir.

Avrupa'nın menfaatleri ve düşüncesi kapsamında eğitim konusundaki işbirliği tanımlanmış ve 1988 yılında kabul edilen ilke kararı eğitim boyutuna düşünsel bir biçim katarak Avrupa boyutunu şu şekilde tarif etmiştir:²⁰⁰

- Avrupa'da yaşayan vatandaşların gelişiminin esasını meydana getiren insan hakları, sosyal adalet ve demokrasi konularıyla Avrupa uygarlığını kuvvetlendirmek, gençlerde Avrupa kimliğine sahip olmanın bilincini güçlü hale getirmek,
- Ortak şekilde kullanılan sosyal ve ekonomik alanın meydana getireceği problemlere yönelik hassasiyeti arttırmak,
- Üye devletler ve topluluklara ilişkin kültürel, tarihsel, sosyal içerikli ve ekonomik bilgi değişimini yükseltmek,
- Gençleri Topluluğun ekonomik ve sosyal gelişiminde ve Avrupa'nın geleceğini oluşturan birlik yolunda vazife üstlenmeleri için hazır hale getirmek.

¹⁹⁹ Özge Onursal Beşgül, "Avrupa Birliği ve Eğitim Politikası", **Avrupa Birliği'ne Giriş, Tarih, Kurumlar ve Politikalar**, Der. Ayhan Kaya, Senem Aydın Düzgit, Yaprak Gürsoy, Özge Onursal Beşgül, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013, ss.240-241.

²⁰⁰ A.e, s.241.

Avrupa Birliği üyesi ve üyesi olmayan ülkelere yönelik kamu diplomasisi amaçlı çeşitli programlar söz konusudur. Erasmus, Comenius, Grundtvig, Lingua, Minerva, Erasmus Mundus ve Tempus Programı bu programlara örnek gösterilebilir.²⁰¹

Bu programlardan kısa ve uzun vadeli olarak yararlanan Erasmus programı, Avrupa Birliği üyesi olmayan ülkelerde yüksek lisans eğitimi almakta olan öğrencilerin eğitiminin bir kısmının burslu olarak Avrupa Birliği ülkelerinde devam edebilmelerini ve üniversiteler arası işbirliğinin geliştirilmesini sağlamaktadır. Başka bir program ise Avrupa Ziyaretçi Programı'dır. Bu program kapsamında Avrupa Birliği üyesi olmayan ülkelerdeki hükümet yetkililerinin, gazetecilerin ve STK liderlerinin Avrupa Birliği kurumlarını tanıyıp anlayabilmesi için kısa vadeli olarak 5-8 günlük tanıtım gezileri düzenlenmekte²⁰² ve karşılıklı işbirliğinin artırılması amaçlanmaktadır.

2.6.1.2. Avrupa Komşuluk Politikası

Avrupa Komşuluk Politikası (European Neighbourhood Policy-ENP) aracılığıyla Avrupa Birliği, güney ve doğu komşuları ile siyasi işbirliği ve ekonomik entegrasyonu en üst seviyede sağlamak için çalışmaktadır. Avrupa Birliği dış politikasının önemli bir parçasını oluşturan Komşuluk Politikası demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan haklarına saygı, sosyal uyum ve ortak çıkarlar üzerine inşa edilmiştir.

Avrupa Komşuluk Politikası, komşu ülkelerde siyasi ve ekonomik reformları destekleyen Avrupa Birliği ve her komşu ülke arasındaki iki yanlı ilişkiye daha fazla önem vermek için hazırlanmıştır. Komşuluk Politikası, güvenlik, istikrar ve refahın her iki tarafta artırılması için ortak menfaatlerin desteklenmesiyle işlev

²⁰¹ Süreyya Sakıncı, "Avrupa Birliği Yüksek Öğretim Programları ve Üniversitelerin Sorumluluğu", **Avrupa Birliği Dersleri**, Ed. İrfan Kalaycı, Ankara, Nobel Yayınevi, 2004, ss.361-363.

²⁰² Akçadağ, "AB'nin Kamu Diplomasisi ve Türkiye'ye Yansımaları", s.240.

görmektedir.²⁰³ Esas gayesi beşinci genişlemenin sonrasında Avrupa Birliği'nin genişleme politikasına dâhil olmayan yeni komşularıyla ilişkilerin daha ileriye götürülmesi ve söz konusu komşuların arasında birlikteliklerin daha da güçlendirilmesi olan Avrupa Komşuluk Politikası'na dâhil olan toplam 16 ülke vardır. Ukrayna, Libya Ermenistan, Belarus, İsrail, Cezayir, Azerbaycan, Gürcistan, Mısır, Ürdün, Moldova, Filistin, Fas, Suriye, Tunus ve Lübnan bu ülkelerdir.²⁰⁴

Avrupa Komşuluk Politikası'nın ana amaçları şunlardır:²⁰⁵

- Avrupa Güvenlik Stratejisi'ne benzer olarak çevre, kalkınma, terörizm ve silahsızlanma hususlarında komşu devletlerle birlikte iş yapmak ve güvenlik ve istikrarın daha ileriye götürülmesini sağlamak,
- Ortak menfaatler ve değerler kapsamında politik işbirliğini arttırarak demokrasi ve özgürlüğün genişlemesini mümkün hale getirmek.
- Ortak değerler ve çıkarlar çerçevesinde siyasi işbirliğini geliştirerek özgürlük ve demokrasinin yayılmasını sağlamak,
- Son olarak komşu ülkelerde refah seviyesinin yükseltilmesine katkıda bulunmaktır.

Kamu diplomasisi uygulaması olarak Avrupa Komşuluk Politikası, yeni komşularla iletişimi kolaylaştırıcı rol oynayan bir yapı üzerine kuruludur. Avrupa Birliği merkezli stratejik temelleri ifade edilmiş Komşuluk Politikası, Avrupa Birliği dış politikasına uygun yenilikçi bir çevre yaratmayı amaçlamakta ve Avrupa Birliği değerlerine uygun bir dünya görüşü getirme çabasını taşımaktadır.

Komşuluk Politikası, Avrupa Birliği'nin temel politika araçlarını komşu ülkelerdeki reformlar ve modernleşme süreciyle dizayn etmeye çalışmaktadır. Komşuluk Politikası, temel özgürlüklere ve insan haklarına saygı, hukukun üstünlüğü, demokrasi gibi değerlerle hedef ülkelerde Avrupa Birliği ortak

²⁰³ Cansu Nur Gezer, "Avrupa Birliği Komşuluk Politikası", İzmir Ticaret Odası, 2010, ss.2-3. http://www.izto.org.tr/portals/0/iztogenel/dokumanlar/avrupa_birligi_komsuluk_politikasi_25.06.2012%2012-39-55.pdf (Çevrimiçi) 02.7.2016

²⁰⁴ Düzgit, "Avrupa Birliği Genişlemesi ve Komşuluk Politikası", s.51.

²⁰⁵ A.e, s.51.

değerlerine bağlılığı oluşturmayı hedeflemekte ve Avrupa Birliği yumuşak gücünü oluşturan bu değerlerle hedef ülkelerdeki problemleri gidermeye odaklanmaktadır.

2.6.1.3. Akdeniz için Birlik

Avrupa-Akdeniz Ortaklığı (EUROMED) Barselona Süreci olarak da ifade edilmiş ve ortaklık 1995 yılında başlamıştır. Mali ve ekonomik ortaklık, siyasi diyalog ortaklığı, güvenlik ortaklığı, beşeri ve sosyal alanlarda işbirliği programları olan Barselona Süreci kesintiye uğramadan ilerlemiş ve ekonomik ilişkileri, güvenlik ve sosyo-kültürel alanlarla da besleyerek yeni bir ortak davranış ortaya çıkarmasıyla yeni bir çerçeve sunmuştur.²⁰⁶ Akdeniz havzasında barış, istikrar, refahı güvenceye alacak bir diyalog olan Avrupa-Akdeniz Ortaklığı, insan kaynakları, sivil toplumun geliştirilmesi, âdemi merkezîyetçi işbirliği araçlarının güçlendirilmesi, kültür ve dinler arasındaki diyalog ve saygının artırılması, temel sosyal haklar ile eğitim ve sağlık sektörlerinin geliştirilmesi gibi amaçları söz konusu olmuş ve toplumlar arasında yakınlaşma sağlamaya büyük önem vermiştir.²⁰⁷

Avrupa-Akdeniz Ortaklık programını devam ettiren Akdeniz İçin Birlik, hükümetlerarası bir kuruluş olarak Akdeniz’de ortaklığın kuvvetlendirilmesini hedefleyen ve kültürel ve sosyal konulardan ekonomiye ve siyasi diyaloga kadar geniş alanları içeren bir işbirliği platformu olarak hizmet vermektedir. Akdeniz İçin Birlik, Avrupa-Akdeniz Ortaklığı amaçları ile müktesebatını teyit ederek temel özgürlüklere saygı, insan hakları, demokrasi ve kültürler arası diyalogun Avrupa-Akdeniz kesiminde desteklenmesi kapsamında istikrar, güvenlik, ekonomik refah alanı ve barışın bölgede oluşturulmasını özendirmeyi ve bütünleşme potansiyelini ilerletmeyi hedeflemektedir.²⁰⁸

²⁰⁶ Ömer Kurtbağ, “Avrupa-Akdeniz Ortaklığı: Bercelona Süreci”, **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt:3, No:1, Güz 2003, ss.82-88.

²⁰⁷ Mustafa Yaşar Tınar, “Avrupa-Akdeniz Ortaklığı ve Türkiye”, **M.Ü. AT Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi**, Cilt:7, S:1-2, 1999, ss.238-240.

²⁰⁸ Dışişleri Bakanlığı, Akdeniz İçin Birlik (AİB), <http://www.mfa.gov.tr/akdeniz-icin-birlik.tr.mfa> (Çevrimiçi) 02.7.2016

AB ile AB üyesi dışında olan Akdeniz ülkeleri arasında profesyonel ve daimi bir beraberlik meydana getirmek için Avrupa-Akdeniz İşbirliği yerine gelen Akdeniz İçin Birlik 2008 tarihinde kurulmuş ve sınırötesi, alt bölgesel ve bölgesel projeler ve siyasi diyalog platformu aracılığıyla Akdeniz bölgesinde işbirliği sürecinin arttırılmasına fayda sağlayacak bir bünye olarak planlanmıştır.²⁰⁹

Bir kamu diplomasisi inisiyatifi olarak hizmet veren Akdeniz İçin Birlik'in amacı, Akdeniz'de güven ve istikrar sağlamak, bölge vatandaşlarıyla ilişkileri daha somut hale getirmek, terörle mücadele etmek, siyasal, insani, sosyal ve kültürel diyalog kurmak ve ekonomik işbirliğini gerçekleştirmektir. Avrupa Birliği diğer kamu diplomasisi uygulamalarında olduğu gibi insan haklarına saygıyı bu uygulamada da vurgulamış ve temel özgürlüklere dayalı ortak bir gelecek inşa etme isteğini tekrar etmiştir.

2.6.2. Kamu Diplomasisinde Avrupa Birliği Kurumları

Avrupa Birliği'nde kamu diplomasisi faaliyetlerini Avrupa Birliği Ulusal Kültür Merkezleri (European Union National Institutes for Culture-EUNIC) ve Avrupa Birliği Dış İlişkiler Servisi (European External Action Service-EEAS) yürütmektedir.

2.6.2.1. Avrupa Birliği Ulusal Kültür Merkezleri

Avrupa Birliği Ulusal Kültür Merkezleri (EUNIC), kamu diplomasisi bağlamında uygulamaların yürütüldüğü, işbirliği ve dayanışmaya dayalı bağlantı kurma amacı güden önde gelen kuruluşlardan biridir.²¹⁰ Kültürel ilişkiler ve kültürel diplomasiden sorumlu olan EUNIC, işbirliğine dayalı ulusötesi projeler üretmekte ve

²⁰⁹ Dışişleri Bakanlığı, Akdeniz İçin Birlik (AİB), <http://www.mfa.gov.tr/akdeniz-icin-birlik.tr.mfa> (Çevrimiçi) 02.7.2016

²¹⁰ Ali Fisher, "A Network Perspective on Public Diplomacy in Europe: EUNIC", **European Public Diplomacy Soft Power at Work**, Ed. Mai'a K. Davis Cross and Jan Melissen, New York, Palgrave Macmillan, 2013, s.138.

kültürleri birleştirmektedir. Avrupa kültür politikasının tanımlanması ve uygulanmasında Avrupa Komisyonu ve diğer Avrupa kurumlarının bir ortağı olarak hizmet veren EUNIC son on yılda küresel bir ağa dönüşmüştür.²¹¹

Avrupa'daki kültürel ve yaratıcı sektörlerin uluslararasılaştırılması ve Avrupa içindeki ve dışındaki Avrupa nüfuz ve cazibesinin daha da güçlendirilmesine yönelik faaliyetler gerçekleştiren EUNIC²¹² Avrupa Birliği'nin üye ülkelerini bir araya getirmekte ve üye ülkelerin küresel ağlarına değer katmaktadır.

Avrupa Birliği içinde ve dışında kültür üzerine Avrupa politikasını paydaşlarına uygulayan ve açıklayan EUNIC, hem Avrupa hem de uluslararası seviyede dış ilişkiler ve kamu politikalarında kültürün daha güçlü bir rol oynamasını desteklemekte ve kültürel çeşitlilik ve kültürel diyaloga katkıda bulunmaktadır.

EUNIC iki düzeyde çalışmaktadır:

- Merkezi kademedeki EUNIC, yılda iki kez toplanan Genel Kurul tarafından seçilen dört üye ve bir Başkan, Başkan Yardımcısı tarafından yönetilmektedir. EUNIC kurulu, EUNIC Küresel ofisi ve onunun 5 tam zamanlı çalışanı tarafından desteklenmektedir.
- Üye Devletler ve üçüncü ülkelerde, yerel ağlar, yerel Avrupa kültür enstitülerini bir araya getiren kümeler olarak adlandırılır. Bugüne kadar 100 küme oluşturulmuştur. Kümeler sık sık Avrupa Delegasyonları desteğiyle çok sayıda etkinlik organize etmektedir.

Dış ilişkilerde kültürel ilişkiler veya kültürel diplomasi rolüne büyük önem veren EUNIC'in şimdiye kadar 100'den fazla kümesi Avrupa, Kuzey Amerika/Güney Amerika, Asya, Sahraaltı Afrika, Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Avustralya'da oluşturulmuştur.

²¹¹ European Union National Institutes for Culture, <https://www.eunicglobal.eu/> (Çevrimiçi) 16.11.2017

²¹² <https://www.eunicglobal.eu/projects> (Çevrimiçi) 16.11.2017

Avrupa Birliği kamu diplomasisi açasından çok önemli bir kurum olan EUNIC, Avrupa Birliği lkelerinde muntazam bir Şekilde yrtlmesede giderek kamu diplomasinin önemli bir parçası haline gelmektedir.²¹³

2.6.2.2. Avrupa Birliği Dış İlişkiler Servisi

Avrupa Birliği Dış İlişkiler Servisi (European External Action Service-EEAS) Avrupa Birliği'nin diplomatik dairesidir. Lizbon Antlaşması'ndan sonra kurulan EEAS, Resmi olarak 1 Ocak 2011 tarihinde başlamıştır.²¹⁴ Avrupa Birliği ve halkının sesinin dünyada duyulmasını sağlamaya alıŐan EEAS, Avrupa Birliği Komisyonu, Konseyi ve Parlamentosu gibi diğer Avrupa Birliği kurumları ve Avrupa Birliği'nin 28 ye ülkesinin savunma ve dışişleri bakanlıklarıyla yakın işbirliği içerisindedir. EEAS, hem coğrafi hem de tematik direktrlklere ayrılmakta ve EEAS'ın beş büyük servisi, dünyanın farklı bölgelerini kapsamaktadır. Bu bölgeler: Asya-Pasifik, Afrika, Avrupa ve Orta Asya, Büyük Orta Doğu ve Amerika Kıtası'dır. Servisler, idari ve mali konular ve krizlere müdahele, g, kalkınma, demokrasi desteği, insan hakları gibi küresel ve çok taraflı konularla yakından ilgilenmektedir.²¹⁵

EEAS'ın oluşumu oklu Avrupa Birliği Delegasyonları, Brüksel'de bir ana merkez, üçüncü ülkeler ve Birleşmiş Milletler ve Dünya Ticaret rgt gibi uluslararası organizasyonları içermektedir. Avrupa Birliği içinde özerk bir kurum olan EEAS'ın kendine has bir bütçesi bulunmaktadır. Avrupa Birliği'nde kamu diplomasisinden sorumlu ana kurum olan EEAS, iletişim ve koordinasyondan sorumludur.²¹⁶

²¹³ Fisher, **a.g.e.**, ss.150-153.

²¹⁴ European Union External Action, About the European External Action Service (EEAS), http://www.eeas.europa.eu/background/about/index_en.htm (evrimii) 04.7.2016

²¹⁵ https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/2725/what-we-do_en (evrimii) 16.11.2017

²¹⁶ Azpiroz, **a.g.e.**, ss.7-8.

Ana hedefleri kamu diplomasisi parçası altında bir bütün olarak Avrupa Birliği'nin görünürlüğünü arttırmak, Birliğin eylem ve görevlerinin daha iyi anlaşılmasını sağlamak ve partner ülkelerde pozitif algılanmasına olumlu etki etmek olan EEAS dış politika, stratejiler, araçlar ve görevleri denetlemektedir.

EEAS, dış ilişkilerde istikrarı istemekte, demokrasi ve insan haklarını teşvik etmekte, refahın genişlemesini amaçlamakta ve hukuk ve iyi yönetim üstünlüğü uygulamasını desteklemektedir.

Kamu diplomasisinin yürütülmesinde Avrupa Birliği Delegasyonları da görev yapmaktadır. Avrupa Birliği Delegasyonları yurtdışındaki kamu diplomasisinden sorumludur. Delegasyonlar, EEAS ve Komisyon tarafından dizayn edilen kamu diplomasisi stratejilerinin arttırılması ve uygulanmasında işbirliği yaparlar. Delegasyonlar'ın medya diplomasisi faaliyetleri ve kendi kültürel faaliyetleri için (Avrupa Günü kutlaması ve diğer ilgili tarihler gibi) özel bir bütçeleri vardır. Bu aktiviteler genel halkın yanında, medya, sivil toplum, akademi, iş dernekleri kamu kurumları gibi kanaat önderlerine yönelik ziyaret, etkinlikler ve çalışmaların hazırlanması ve tesis edilmesini içermektedir.²¹⁷

Belirtmek gerekir ki Delegasyonlar, Avrupa Birliği'nin dış politikasını sunarak, açıklayarak ve yerine getirerek kamu diplomasisinde anahtar bir rol oynamaktadır. Kültürel temaslar inşa etmek, Avrupa Birliği ticaret hususlarını görüşmek, kalkınma yardımını yönetmek ve siyasi diyalogu sürdürmek Delegasyonlar tarafından üstlenilen görevlerden bazılarıdır.

Bütün bunlara rağmen Avrupa Birliği Dış İlişkiler Servisi'nin söz konusu yapısının olumsuz yönleri, Amerika Birleşik Devletleri Kamu Diplomasisi ve Kamu İşleri Müsteşarlığı ile karşılaştırıldığında ortaya çıkmaktadır. Birleşik Devletler Kamu Diplomasisi ve Kamu İşleri Müsteşarlığı, dış politika planları için stratejik bir yaklaşım çerçevesinde kamu diplomasisi uygulamalarını yürütmekte ve

²¹⁷ A.e., ss.8-9.

kurumlararası koordinasyonu yeterli seviyede olmasa da gerçekleştirmektedir. Oysa EEAS'ın kamu diplomasisi uygulamalarında Avrupa Birliği'nin ortak dış politikasına ilişkin stratejik bir yaklaşım yoktur ve uluslararası kamuoyuyla iletişimde kurumlararası bir koordinasyon sağlayamamaktadır.

2.7. Avrupa Birliği-Türkiye İlişkileri

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girme perspektifi başlangıçta Soğuk Savaş'ın bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. 1950'lerin başlarında meydana gelen Kore Savaşı'nda Türkiye ABD ile birlikte olmuş, Sovyetler Birliği'nin güneybatı dış sınır çizgisinde Batı'nın anti-komünist speri olarak konumlanmış ve NATO ittifakının bir üyesi olmuştur.²¹⁸ Bu dönemde SSCB'nin Doğu Avrupa'daki yayılmacı politikasının oluşturduğu güvenlik tehdidi, Batı Avrupa'nın önemli ekonomik, siyasi ve askeri amaçlı kuruluşlarında (Avrupa Konseyi ve NATO) yerini almış olan Türkiye'nin "siyasi işbirliği ve bütünleşme" nihai amacı 1957 yılında oluşturulan AET'ye de katılması için bir gerekçe olmuş ve Türkiye Batılı kimliğini tüm dünyaya bir kez daha göstermek arzusunda hareket etmiştir. Ayrıca Türkiye'nin topluluk ülkeleri ile dış ticareti geliştirme arzusu ve ortaklık ilişkisi ile dış fon kaynağı sağlanabileceği beklentisi de AET'ye ortaklık bağı kurmak için başvuruda bulunmasına neden olmuştur.²¹⁹

NATO ittifakı sonrası Türkiye'nin Avrupa Birliği macerası 1959 yılında bir ortaklık anlaşması yapmak amacıyla AET'ye ilk başvuruda bulunulması ile başlamış ve taraflar arasında yaklaşık 3 yıl görüşmeler sürmüştür. Görüşmeler sonrası 1963 yılında *Ankara Anlaşması* imzalanmıştır. Anlaşma ortaklık ilişkilerine yönelik üç kademe üzerine oturtulmuştur. Hazırlık, Geçiş ve Son Dönem olan bu süreçte ilişkilerin ilerletilmesi ve sürecin sonunun Gümrük Birliği ile sonuçlandırılması hedeflenmiştir.²²⁰

²¹⁸ Ali Oktay, "Türkiye'nin Avrupa Birliği Girişimleri: Eurolaşma (Euroizasyon) Fenomeninin Sonuçları", **Avrupa Birliği Dersleri**, Ed. İrfan Kalaycı, Ankara, Nobel Yayınevi, 2004, s.99.

²¹⁹ Tecer, **a.g.e.**, ss.163-164.

²²⁰ **A.e.**, s.163.

1 Aralık 1964'de yürürlüğe giren Ankara Anlaşması AB-Türkiye arasındaki ilişkilerin hukuki yapısını oluşturmuş ve Anlaşmanın 2. maddesi Anlaşma'nın amacını şöyle belirlemiştir:²²¹

“Türkiye ekonomisinin hızlı kalkınmasını ve Türk halkının istihdam düzeninin ve yaşam koşullarının yükseltilmesini sağlama gereğini göz önünde bulundurarak, taraflar arasındaki ticari ve ekonomik ilişkileri aralıksız ve dengeli olarak güçlendirmeyi özendirir.”

Ankara Anlaşması'nın işleyişini açıklayan 28. Madde Türkiye'nin üyelik sürecini biçimlendirmektedir ve 28. maddeye göre AET-Türkiye arasındaki ortaklık bağının temel amacı Türkiye'nin AET'ye tam üyeliği olarak anlaşılmaktadır.²²²

Uygulamaya konan Ankara Anlaşması'ndan dört yıl sonra Türkiye'nin ekonomik gidişatı Ortaklık Konseyi tarafından gözönünde bulundurulmuş ve Geçiş Dönemi'ni meydana getiren usülleri, sıra ve takvimleri, şartlarına ilişkin kararlarını Katma Protokol ile tanımlayacağını belirtmiştir. Ortaklık Konseyi tarafından Katma Protokol metni 19 Kasım 1970 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilmiş ve metin 23 Kasım 1970'de Brüksel'de imzalanmıştır. Ankara Anlaşması'nı oluşturan maddeler Türkiye'nin ekonomik vaziyetine yönelik bir modelde uygulanmasını sağlayacak anlaşma olan Katma Protokol, Türkiye'nin ekonomisinde ileriye dönük çok mühim kararları içermiştir. Geçici Protokol'ün 1., Ankara Anlaşması'nın 4. Maddesi baz alınarak düzenlenmiş bir ön katılma Anlaşması olan Katma Protokol'ün uygulanmasından sonraki dönemin tam üyelik olduğu anlaşılmıştır.²²³

1963 tarihinde Ankara Anlaşması ve 1973 tarihinde yürürlüğe giren Katma Protokol ile tesis edilen ilişkiler, Türkiye'nin 1987'de topluluğa tam üyelik başvurusunu yapmasıyla yeni bir ivme kazanmıştır. 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi

²²¹ Avrupa Birliği Bakanlığı, Türkiye-AB İlişkilerinin Tarihçesi, <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=111> (Çevrimiçi) 07.7.2016

²²² Avrupa Birliği Bakanlığı, Türkiye-AB İlişkilerinin Tarihçesi, <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=111> (Çevrimiçi) 07.7.2016

²²³ Karluk, **a.g.e.**, ss.481-482.

Kararı'nın 31 Aralık 1995 tarihinden itibaren yürürlüğe girmesiyle de Türkiye ile Avrupa Topluluğu arasında sanayi ürünlerini kapsayan bir Gümrük Birliği oluşturulmuş ve Gümrük Birliği üçüncü ülkelerle imzalanan ve sanayi ürünlerine ilişkin ticari boyutta yapılan anlaşmalar, gümrük mevzuatı, sınai ve fikri mülkiyet hukuku, sanayi ürünleri ticaretindeki teknik pürüzlerin giderilmesine yönelik mevzuat, rekabet ve ticaret politikası alanlarını doğrudan kapsamıştır.²²⁴

Türkiye-AB ilişkilerinin yepyeni bir duruma girmesinde 10-11 Aralık 1999'da Helsinki'de düzenlenen Hükümet ve Devlet Başkanları zirvesi çok önemli bir etken olmuştur. Türkiye'nin Birliğe adaylığı zirvede resmi olarak onay görmüş ve birliğe aday olan diğer devletlerle eşit muamele göreceği kati bir şekilde belirtilmiştir. Zirvede Türkiye için Katılım Ortaklık Belgesi hazırlanmasına karar verilmiş ve 8 Mart 2001 yılında Avrupa Birliği Konseyi tarafından Türkiye için düzenlenen ilk Katılım Ortaklığı Belgesi tasdik edilmiştir. Avrupa Birliği, Katılım Ortaklığı Belgesi'ni 2003, 2005, 2006, 2008 tarihlerinde tekrar değerlendirmiştir. 17 Aralık 2004 tarihinde Brüksel'de yapılan zirvede de Türkiye-AB ilişkileri için yeni bir döneme geçilmiş ve Türkiye'nin siyasi kriterleri istenilen seviyede yerine getirdiği ifade edilmiştir.²²⁵

Zirve sonrası 3 Ekim 2005 yılında Lüksemburg'da Hükümetlerarası Konferans gerçekleştirilmiş, bu konferans ile Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne yönelik katılım görüşmelerine geçilmiş ve bir basın toplantısı ile Türkiye'ye yönelik Müzakere Çerçeve Belgesi duyurulmuştur. Böylece Türkiye ve Avrupa Birliği arasında yaşanan inişli çıkışlı münasebet çok mühim bir kademe kaydetmiş ve yeni bir süreç eyleme geçmiştir. Katılım görüşmelerinde 16 fasıl şu döneme kadar müzakerelere açılmış ve fasıllardan birine geçici olarak son verilmiştir.²²⁶

²²⁴ Bayram Kaçar, "Türkiye-AB Gümrük Birliği", **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Ed. M. Şükrü Erdem, Sibel Mehter Aykın, Bursa, Ezgi Kitabevi, 2003, ss.391-395.

²²⁵ Avrupa Birliği Bakanlığı, Türkiye-AB İlişkilerinin Tarihçesi, <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=111> (Çevrimiçi) 07.7.2016

²²⁶ Avrupa Birliği Bakanlığı, Türkiye-AB İlişkilerinin Tarihçesi, <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=111> (Çevrimiçi) 07.7.2016

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN TÜRKİYE'YE YÖNELİK KAMU DİPLOMASİSİ UYGULAMALARI

Avrupa Birliği, demokratikleşme, insan hakları ihlallerinin giderilmesi, hukukun üstünlüğü gibi söylemleri özünde barındırarak, bu söylemleri kamu diplomasisinin bir unsuru olarak kullanmaktadır. Avrupa Birliği, kimlik odaklı kamu diplomasisi mesajlarıyla birlikte, özünde barındırdığı değerleri yayma amacı bir çelişki olarak görülürken demokrasi, insan hakları ve çok yanlılık gibi kritik konularla etki bırakma hedefi gütmekte, üçüncü ülkelerdeki sivil toplumu güçlendirmeye çalışmakta ve sivil toplumun politik söylemlerinin Avrupa Birliği'nin arzuladığı yönde şekillenmesini istemektedir.²²⁷

Avrupa Birliği, hedefleri doğrultusunda politika ve değerlerini Türkiye'ye yönelik kamu diplomasisi uygulamalarıyla entegre etmeye çalışmakta ve bu doğrultuda değişim programlarını, sivil toplum kuruluşlarına desteği, Komşuluk Politikasını ve Akdeniz İçin Birlik Politikasını diyalog amaçlı kullanmaktadır.

3.1. Akdeniz için Birlik

Akdeniz için Birlik'e 28 Avrupa Birliği üyesi ile birlikte Tunus, Suriye, Filistin, Lübnan, Fas, Moritanya, Ürdün, Mısır, Cezayir, Karadağ, Monako, Arnavutluk, İsrail, Türkiye ve Bosna-Hersek üyedir. 1995 tarihinde yürütülmeye başlanan Avrupa-Akdeniz Ortaklık sürecine dâhil olan Türkiye'nin oluşumun devamında hayata geçen Akdeniz için Birlik'e 2008'den beri üyeliği devam etmekte ve Türkiye 2005 yılında başlayan, merkezi İskenderiye şehrinde olan, Akdeniz bölgesinde kültürlerarası diyalogu ilerletmek hedefiyle faaliyetlerde bulunan Anna Lindh Vakfı (ALV) Danışma Konseyi ve Yönetim Kurulu'nda yer almaktadır.

²²⁷ Bostancı, a.g.e., ss.74-78.

Özellikle Akdeniz için Birlik’de ALV önemli bir kamu diplomasisi hizmeti vermektedir. Bu hizmet için sivil toplum kuruluşları, ulusal ağlar olarak ALV içerisinde oluşmakta ve ALV bünyesinin Türkiye ağı koordinatörlüğü Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV) tarafından yürütülmektedir.²²⁸

Avrupa Birliği’nin önemli bir kamu diplomasisi uygulaması olan “Akdeniz için Birlik’i” destekleyici bir vakıf olarak hizmet veren Anna Lindh Avrupa-Akdeniz Kültürler Arası Diyalog Vakfı’nın amacı şu şekilde belirtmektedir:²²⁹

“Anna Lindh Avrupa-Akdeniz Kültürler Arası Diyalog Vakfı, Akdeniz havzasının her iki kıyısındaki insanların ve toplumların birbirlerine yakınlaşması ve ortak projeler yapılması hedefiyle kurulmuştur. Avrupa-Akdeniz İşbirliği’nin kırk iki üyesi tarafından başlatılan vakıf, bölgenin ortak geleceği için sivil toplumu desteklemekte, Akdeniz’de kültürler arası işbirliğini ilerletmek amacıyla kurumları ve insanları bir araya getirmektedir.”

Gençlik, eğitim, sanat, kültür, işbirliği, barış, maneviyat, din, medya ve şehirler vakfın öncelikli çalışma alanları olarak ön plana çıkmaktadır. Bu çalışma alanları doğrultusunda Anna Lindh Vakfı’nın Türkiye Ağı, Türkiye’de 180’den fazla üye arasında koordinasyon oluşturmakta, bilgi verme fonksiyonunu yerine getirmekte, üyelere dönük ortak eğitim ve çalışmalar yürütmekte ve belirlenen zamanlarda ağ toplantıları organize etmektedir. Türkiye ağına üye olan vakıf, dernek, belediye, üniversiteler, valilikler arasında üyelerin birbirleriyle ilişkilerinin ilerlemesi ve üyelerin istekleri doğrultusunda farklı temalara ilişkin faaliyetlerin fazlaşması Anna Lindh Vakfı Türkiye Ağı’nın hedefi olarak ifade edilmektedir.²³⁰ Görüldüğü üzere vakıf çeşitli alanlarda ilişki ve işbirliğini sağlamak üzere kamu diplomasisi

²²⁸ Dışişleri Bakanlığı, Akdeniz İçin Birlik (AİB), <http://www.mfa.gov.tr/akdeniz-icin-birlik.tr.mfa> (Çevrimiçi) 21.7.2016

²²⁹ Anna Lindh Foundation, Anna Lindh Vakfı Türkiye Ağı Toplantısı, 12 Haziran 2014, <http://docplayer.biz.tr/4393428-Anna-lindh-vakfi-turkiye-agi-toplantisi.html> (Çevrimiçi) 21.7.2016

²³⁰ Anna Lindh Foundation, Anna Lindh Vakfı Türkiye Ağı Toplantısı, 12 Haziran 2014, <http://docplayer.biz.tr/4393428-Anna-lindh-vakfi-turkiye-agi-toplantisi.html> (Çevrimiçi) 21.7.2016

faaliyetlerini yürütmekte ve bir koordinosyan içerisinde projeleri gerçekleştirmeye çalışmaktadır.

Sürece katılım sivil toplum kuruluşlarıyla sınırlı kalmamış ve Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) ve belediyeler de süreçte yer almıştır. 2004 yılında Akdeniz için Birlik'in parlamenter kısmını meydana getiren Avrupa-Akdeniz Parlamenter Asamblesi (AiBPA) faaliyetlerine başlamıştır. Avrupa Parlamentosu parlamenterleri, Avrupa Birliği üyesi dışında kalan Akdenizli ülkeler ve Avrupa Birliği üyesi ülkelerden oluşan AiBPA'da, bugün itibariyle Türkiye TBMM'den altı milletvekili ile temsil edilmektedir.²³¹

2010 tarihinde Avrupa-Akdeniz ortaklığına yerel ve bölgesel bir şekil kazandırmak hedefiyle kurulan Avrupa-Akdeniz Bölgeler ve Yerel Yönetimler Asamblesinde Türkiye'yi Muğla Belediyesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Balıkesir Belediyesi, Antakya Belediyesi, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi temsil etmektedir.²³²

TBMM milletvekilleri yanında belediyelerin de temsilinin söz konusu olması işbirliğinin geniş çaplı oluşturulması amacını taşımakta ve milletvekilleri ve belediyeler kamu diplomasisinin önemli parçaları haline gelmektedir.

Akdeniz'de işbirliğinin kuvvetlenmesini dinamik bir şekilde destekleyen Türkiye, Barselona Süreci ile daha etkin ve güçlü olması gayesiyle oluşturulan "Akdeniz için Birlik" teşebbüsüne bu bakış açısıyla yaklaşmış ve Avrupa Birliği üyelik sürecine alternatif oluşturamayacağı güçlü bir şekilde Türkiye tarafından belirtilmiştir. AiB Sekreteryasının çalışmalarına da aktif bir katkı sağlayan Türkiye, kıdemli bir diplomatını AiB Sekreteryasında görevlendirmiş ve Sekreteryada Türkiye'nin üstlendiği ulaştırma ve kentsel kalkınmadan sorumlu Genel Sekreter Yardımcılığı görevine Yiğit Alpogan'ın seçilmesi Türkiye tarafından AiB

²³¹ Dışişleri Bakanlığı, Akdeniz İçin Birlik (AiB), <http://www.mfa.gov.tr/akdeniz-icin-birlik.tr.mfa> (Çevrimiçi) 21.7.2016

²³² Dışişleri Bakanlığı, Akdeniz İçin Birlik (AiB), <http://www.mfa.gov.tr/akdeniz-icin-birlik.tr.mfa> (Çevrimiçi) 21.7.2016

Sekreteryasına ve sürecine destek verildiğini kanıtlamış ve Akdeniz’de işbirliğinin güçlendirilmesini kuvvetli bir biçimde desteklemiştir.²³³ Türkiye’nin bu desteğine rağmen söz konusu projenin teferruatlı bir kurumsallığının bulunmaması önemli bir sorun olarak göze çarpmıştır.²³⁴

Türkiye’nin başkanlık yapamadığı Akdeniz için Birlik sürecine sadece Avrupa Birliği’nin üye ülkeleri başkan olmaktadır. Avrupa Birliği Dönem Başkanlığını yürütmekle olan ülkelerin başkanlığını yürüttüğü sürecin yapısını Sosyal, Kültürel ve Beşeri Ortaklık, Ekonomik ve Mali Ortaklık, Siyasi ve Güvenlik Ortaklığı oluşturmaktadır.²³⁵

Kültürel ilişkiler kurulması için önemli bir kamu diplomasisi uygulaması olan Akdeniz için Birlik, çeşitli alanlarda sağlamış olduğu ortaklıklarla topluluklar arası kültürel ilişkileri geliştirmekte ve hedeflenen amaçlar için topluluklar arası birlik ve beraberliği oluşturmaya çalışmaktadır.

3.2. Erasmus Plus Programı

Gençlik ve eğitim ile ilgili 2007-2013 yıllarında Avrupa Birliği tarafından yürütülmüş olan Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik Programlarının yerini alan Erasmus+ Programı²³⁶ 1 Ocak 2014 tarihiyle beraber uygulamaya koyulmuştur. Spor, gençlik ve eğitim alanlarında farklı hedef kitlelere ve farklı yaş gruplarına destek veren Erasmus+ Programı çatı programın genel ismidir. Bu adın Erasmus+ Programı’na verilmesindeki başlıca sebep, yurtdışında Avrupa işbirliği ve eğitim

²³³ Dışişleri Bakanlığı, Akdeniz İçin Birlik (AİB), <http://www.mfa.gov.tr/akdeniz-icin-birlik.tr.mfa> (Çevrimiçi) 21.7.2016

²³⁴ https://www.tbmm.gov.tr/ul_kom/aapa/docs/akdenizicin_tarihi_ve_kapsami.pdf (Çevrimiçi) 21.7.2016

²³⁵ https://www.tbmm.gov.tr/ul_kom/aapa/docs/akdenizicin_tarihi_ve_kapsami.pdf (Çevrimiçi) 21.7.2016

²³⁶ <http://intoffice.uludag.edu.tr/dosyalar/Erasmus%2B/Erasmus%2B%20bilgirenkli.pdf> (Çevrimiçi) 24.7.2016

üzerine etkili bir biçimde özdeşleştirilen ve kamuoyu tarafından daha fazla kullanılan eski Erasmus programının bilinirliğidir.²³⁷

Erasmus+ Programı içerisinde, yükseköğretim, okul eğitimi, gençlik, yetişkin eğitimi ve mesleki eğitim konularına ilişkin yardımlar bulunmakta ve spor alanındaki projelere de hibe desteği sağlanmaktadır. 2014'den başlayarak 2020 yılına kadar yürütülecek Erasmus+ Programı aracılığıyla insanlara eğitim ve yaşa bakılmadan, istihdam imkânlarının fazlaştırılması, kişilerin kendi gelişimlerinin daha ileri seviyelere taşınması ve kişilere yeni yetenekler kazandırılması hedeflenmektedir.²³⁸

Bir kamu diplomasisi uygulaması olarak Erasmus+ Programı'nın temel amacı işbirliğidir. Bu amaçla bölgesel-yerel sivil toplum örgütleri, otoriteler, iş dünyası, gençlik örgütleri ve eğitim kurumları faaliyetleri çerçevesinde kurumsal birliktelikler programda bir eylem planı olarak yer almaktadır.

Avrupa Birliği düzeyinde gençlere yönelik olarak politika işbirliğini geliştirmek ve iletişimi teşvik etmek amacı da taşıyan Erasmus+ Plus Programı eğitim ve politika işbirliğinin yanında sektörel beceri ortaklıkları üzerine de fazlaca odaklanmaktadır. Bu doğrultuda bilgi ortaklıkları baz alınarak iş dünyasına yönelik faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Böylece Avrupa Birliği, Birliğin geleceğine yönelik hedeflerini kolaylaştırmaya çalışmakta ve söz konusu konularda bütünleştirmeyi hedeflemektedir.

Avrupa Birliği, Erasmus+ Programı ile Avrupa Birliği üyesi olmayan ülkelerle de politika reformuna destek hareketiyle işbirliği ve iyi uygulamaların paylaşılmasını mümkün hale getirmekte ve işbirliği kurulacak ülkelerin sayısı ve

²³⁷ Avrupa Birliği Bakanlığı, AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, Erasmus+ Programı, <http://www.ua.gov.tr/programlar/erasmus-program%C4%B1> (Çevrimiçi) 24.7.2016

²³⁸ Avrupa Birliği Bakanlığı, AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, Erasmus+ Programı, <http://www.ua.gov.tr/programlar/erasmus-program%C4%B1> (Çevrimiçi) 24.7.2016

coğrafyasını genişletmeye devam etmektedir. Bu kapsamda Erasmus+ Programı başlığı altında yer alan programlar şunlardır:²³⁹

- Erasmus
- Comenius
- Leonardo da Vinci
- Grundtvig Programları
- Edulink
- Gençlik Programları
- Tempus
- Erasmus Mundus
- Sanayileşmiş Ülkelerle İşbirliği Programı
- Alfa

Kamu diplomasisinde önemli rol oynayan Erasmus+ Programı, Avrupa Birliği'nin AB üyesi olan ülkeler ve olmayan ülkelerde görünümünü sunduğu en iyi model olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaş ve eğitim geçmişine bakılmaksızın farklı hedef kitlelere yönelik olan Erasmus+ Programı, Avrupa Birliği'nin insanlar üzerinde etki uyandırmak isteyerek politikalarını benimsetmeye çalıştığı, entegrasyonu kolaylaştırmayı hedeflediği, çeşitli alanlarda değişim ve dönüşüm meydana getirmeyi planladığı ve bu alanları çıkarlarına uygun olarak stratejik iletişim için kullandığı bir kamu diplomasisi uygulamasıdır.

3.2.1. Erasmus Programı

Yükseköğretim kurumlarının işbirliğini, öğrenci ve akademisyenlerin de bu işbirliği kapsamında farklı üniversite ve ülkelerde deneyim edinmelerini sağlayan Avrupa Birliği projesi olarak Avrupa Birliği kamu diplomasisinde Erasmus Programı çok önemli bir uygulamadır.

²³⁹ Avrupa Birliği Bakanlığı, AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, Erasmus+ Programı, <http://www.ua.gov.tr/programlar/erasmus-program%C4%B1> (Çevrimiçi) 24.7.2016

Türkiye'nin bu uygulamadan yararlanması çok eskilere dayanmamaktadır. Avrupa Parlamentosu'nun 24 Şubat 1999 tarihli oturumunda, Avrupa Birliği'nin eğitim programı Socrates ve Avrupa İçin Gençlik Programı'ndan Türkiye'nin de yararlanabilmesi için Komisyon tarafından bir öneri hazırlanmıştır. Öneri üzerinde görüş bildirilen Heinnisch Raporu kabul edilmiş ve Heinnisch Avrupa Parlamentosu'na Raporu'nu sunarken yaptığı konuşmada şunları ifade etmiştir:²⁴⁰

“Sokrates ve Avrupa için Gençlik Programları gençlere hoşgörü, demokrasi ve aktif yurttaşlık erdemlerini kazandırmak için geliştirilmiştir. Bu programlarla genç insanlara Avrupa'nın inşasına katılma imkânının verilmesi, Avrupa Birliği'nin ilan edilmiş hedefidir. Çünkü açıklık ve hoşgörü ruhuyla yetiştirilen gençler barışçıl ve insanca bir Avrupa'nın en çok ümit vaad eden mimarlarıdır. İşte bunun için genç insanlara Avrupa fikrini ve Avrupa'nın değerler düsturunu anlatmalıyız. Bu sebeple programları önce EFTA ülkelerinden gençler, daha sonra da Orta ve Doğu Avrupa'nın ortak ülkelerinden gençler ile Kıbrıslı ve Maltalı gençler için açtık. Bu sebeple Türkiye'yi öyle kolayca dışarıda bırakamayız.

Sokrates'in ilk aşamasıyla ilgili gerekçede görevin, Avrupa'yı herkesin erişebileceği şekilde yakınlaştırmak ve Avrupa'yı insanca bir boyut kazandırmak olduğu belirtilmişti. Bu husus gözönünde bulundurulduğunda, Türkiye mübadele programlarına dâhil edilmeye çok uygun bir ülke olarak gözüküyor. Avrupa, Türk gençliğinin görüş alanına sokulmalıdır, çünkü ülkelerinde değişime açık olan ve değişimi geleceğe yönelik olarak zorlayanlar bu gençlerdir. Ayrıca gençlik, demokratikleşme ve halkların birbirini anlama sürecine de kesinlikle önemli bir role sahiptir.

Türkiye'de nüfusun % 50'sinden fazlasının 25 yaşın altında olduğu düşünülecek olursa, burada nasıl bir potansiyelin söz konusu olduğunu anlarsınız. Programlarımızla bu genç insanların tabii ki sadece çok küçük bir kısmına ulaşabiliriz. Ama genç insanların olumlu kişisel deneyimleri tarafından harekete geçirilen muazzam çarpan faktörünü bir düşünün. Bu

²⁴⁰ Karluk, **a.g.e.**, ss. 402-403.

sebeple genç Türklere bizim Batı Avrupa kültürünü ve temel haklar ile insan haklarını ne şekilde uyguladığımızı bizzat görüp öğrenme fırsatı vermeliyiz. Bunun işlediğini, her şeyden önce Avrupa gençlik ve öğrenci örgütlerinin halen devam eden işbirliği programları gösteriyor.

Son olarak şunu söylemek istiyorum. Jean Monnet'in bilinen sözünü hatırlayınız. Monnet, Avrupa'daki tüm birleşme girişimlerinde sadece devletlerin birleşmesini hızlandırmaya değil, her şeyden önce insanları biraraya getirmeye çalışılması gerektiğini tekrar tekrar vurgulamıştır. Gençler arasında daha büyük bir işbirliği ve mübadele bursları Türkiye'de demokrasinin güçlendirilmesi ve insan haklarına riayet açısından önemlidir.”

Heinrich Heine'nin raporunda anlaşıldığı üzere Türkiye'de genç nüfusun önemli olduğu ve Avrupa Birliği'nin sağlayacağı programlarla Türk gençlerinin demokrasi ve insan haklarına yönelik değişimleri ülkelerinde yapabilecekleri belirtilmektedir.

Bu çerçevede Avrupa Birliği'ne hizmet veren Erasmus programı, Avrupa Birliği'nin dış politika hedefleriyle doğrudan bağdaştırılan bir kamu diplomasisi uygulaması olarak Birliğin yumuşak gücünü oluşturan demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan hakları gibi değerleri hedef kitleye taşıyarak ön plana çıkmaktadır.

Programın uygulanma sürecinde Erasmus, yükseköğretim kurumlarının uzun süreli olmayan personel ve öğrenci değişimi ve ortak projeler yapmaları için karşılıksız ekonomik yardımda bulunmaktadır. Avrupa boyutunu güçlendirmek ve yükseköğretimin niteliğini arttırmak amacıyla işlev gören Erasmus Programı, üniversiteden mezun olan kişilerin iş dünyasında çalışma olanaklarını yükseltmek ve iş dünyasının ihtiyaçlarına uygun bir şekilde yükseköğretim sistemini ileriye götürmek gayesiyle iş çevreleri ve yükseköğretim kurumları arasında işbirliği ve ilişkilerin geliştirilmesini desteklemektedir.²⁴¹

²⁴¹ <http://www.erasmus.mu.edu.tr/tr/erasmus-programi-1450> (Çevrimiçi) 23.7.2016

1987 yılından beri 1,5 milyondan fazla yükseköğretim öğrencisinin öğrenim yaşamının bir kısmını başka bir Avrupa ülkesinde geçirmesine; dönemini geçirdiği ülkenin kültürünü ve insanlarını tanınmasına olanak veren Erasmus programı²⁴² çerçevesinde müfredat geliştirme projeleri ile ulaşılan verilerin yaygınlaştırılarak uygulamada kullanılabilmesi, eğitim programlarının ilerletilmesine dönük ortaklıklar, öğretim görevlisi ve öğrenci değişimleri, dil kursları ve yoğun programlar, Avrupa Kredi Transfer Sisteminin yerleştirilmesi ve Avrupa üniversitelerinde ortaklaşa yürütülebilen platformlar oluşturulması desteklenen etkinliklerdir.²⁴³

Hareketlilik yapısı ile Erasmus, Avrupa halklarının kendi aralarında birbirlerine ilişkin algılamadaki ön yargıları yükseköğretim çevrelerinde kırarak hizmet etmeye çalışmaktadır. Böylece hem Türk vatandaşlarının diğer Avrupa devletlerinde öğrenimlerinin bir kısmını geçirecek gidilen ülkenin kültürünü ve insanlarını tanınmasına imkân tanımakta hem de başka ülkelerden gelen vatandaşların Türkiye'yi tanınmasına fırsat vermektedir.

Yükseköğrenimin kalitesini arttırmak dışında kamu diplomasisi açısından en önemli hedefi farklı kültürler ve yaşam biçimlerini anlamak ve bu kültürler ve yaşam biçimlerine karşı anlayışı oluşturmak ve karşılıklı diyalogu geliştirmek olan Erasmus, zihinleri yakalamada ve hedef kamuoyunu harekete geçirmede bir ortaklık inşa etmekte ve duygusal ve düşünsel bir bütünlük oluşturmayı hedeflemektedir.

Study in Turkey'in verilerine göre 2004 yılından beri 6908 Avrupa Birliği Öğrencisi Türk yükseköğretim kurumlarına okumak için gelmiş, 22.516 Türk öğrenci de Avrupa Birliği'ndeki üniversitelerde okuma imkânı bulmuştur.²⁴⁴

²⁴² <http://www.pau.edu.tr/sosyoloji/tr/sayfa/erasmus-hakkinda> (Çevrimiçi) 23.7.2016

²⁴³ <http://erasmus.nedir.com/> (Çevrimiçi) 23.7.2016

²⁴⁴ http://www.studyinturkey.com/content/sub/exchange_programs.aspx (Çevrimiçi) 23.7.2016

3.2.2. Comenius Programı

Anaokulu eğitiminden başlayarak yüksek öğrenime gelinceye kadar her safhada yapılan eğitim projelerini içeren bir program olan Comenius, Avrupa Birliği'nin eğitim ve gençlik programlarından biri olarak kültürler arası iletişim aracılığıyla eğitimde kaliteyi arttırmaktadır.²⁴⁵ Hayatboyu öğrenmeyi kapsayan ve Avrupa boyutunu sağlamlaştırmayı arzu eden Comenius Programı'nın amacı şu şekilde açıklanmaktadır:²⁴⁶

“Comenius Programı, öğrenciler ve eğitim personeli arasında Avrupa kültür ve dil çeşitliliği ile değerleri hakkında bilgi ve anlayış oluşturmayı, iş birliğini güçlendirmeyi, aktif bir Avrupa vatandaşı olma yolunda öğrencilerin kişisel gelişimleri için gerekli olan temel becerileri ve yeterlilikleri edinmelerini amaçlamaktadır.”

Temelde kültürler arası diyalog oluşturmak üzere inşa edilen, okul eğitimine destek olan kuruluşlar ve kurumlar ile birlikte bu kurum ve kuruluşları yöneten idareciler, öğretmen adayları, öğrenciler, öğretmenler ve eğitimcileri kapsayan Comenius Programı'nın hedefleri şunlardır:²⁴⁷

- Okulların idaresine ilişkin güzel çalışmaları desteklemek
- Okullar ve öğretmen yetiştiren kurumlar arasında değişimi ve işbirliğini desteklemek
- Eğitimde fırsat eşitliğini sağlayan yöntemlerin geliştirilmesini ve yaygınlaştırılmasını desteklemek
- Yeniliklerin uluslararası çapta genişletilmesini sağlamak,
- Çeşitli dillerde yabancı dil öğretimini arttırmak
- Avrupa dillerinin öğretilmesinin yaygınlaştırılmasını teşvik etmek

²⁴⁵ <http://comeniusturkiye.com/> (Çevrimiçi) 24.7.2016

²⁴⁶ http://ereglilisesi.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/42/12/970818/icerikler/comenus-projesi-nedir_327673.html (Çevrimiçi) 24.7.2016

²⁴⁷ http://ereglilisesi.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/42/12/970818/icerikler/comenus-projesi-nedir_327673.html (Çevrimiçi) 24.7.2016

- Okul eğitimi ve okul eğitiminde çalışan personelin öğreniminde iletişim ve bilgi teknolojilerinin kullanımını desteklemek
- Psikolojik, eğitim, coğrafi, fiziksel, ekonomik ve sosyal boyutlardan belli engelleri bulunan insanlara öncelik vermek
- Farklı kültürölere yönelik bilginin arttırılmasını sağlamak
- Öğretmenlerin kültürlerarası eğitim konusunda kapasitelerini yükseltmek
- Uluslararası faaliyetler aracılığıyla kültürler arası çeşitliliklerin farkına varılmasını teşvik etmek
- Yabancı korkusu, yabancı düşmanlığı ve ırkçılıkla mücadele etmeyi teşvik etmek.

Yukarıda belirtilenlerden anlaşılacağı üzere temelde Lizbon hedeflerine ulaşabilmek için tasarlanan Comenius Programı'nda kültürel diplomasi ve eğitim iç içe geçmiş bir vaziyettedir. Avrupa Birliği kamu diplomasisi uygulamalarında önemli bir yerde olan Comenius Programı, temelde ilişki kurma üzerine karakterize edilmektedir. Ayrıca hedef kitlenin bilgilendirilmesi, sürece dâhil edilmesi, etkilenmesi ve bakış açısının derinleştirilmesi Comenius Programı kapsamındaki eğitim ve kültürel içerikli kamu diplomasisi faaliyetlerle gerçekleştirilmektedir.

Türkiye'nin aktif bir biçimde yararlandığı Comenius Programı çerçevesinde 2013 yılı okul ortaklıkları başvurularına göz attığımızda Türkiye ve 134 İki Taraflı Okul Ortaklıkları ve 1647 Çok Taraflı Okul Ortaklık'larıyla toplamda 1781 ile Avrupa birincisi olmuştur. Ne varki ortaklık başvurularında 521 okul kabul görürken, 1134 okul ret almış ve 126 okul yedek kalmıştır. Böylece 2013 yılı Okul Ortaklıkları başvurularının yaklaşık %30'u kabul edilebilmiş ve 521 başvuruya bütçe olarak 11.505.000 € tahsis edilmiştir.²⁴⁸ Türkiye'nin Comenius Programı'na olan bu ilgisi

²⁴⁸ Avrupa Birliği Bakanlığı AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, Hayatboyu Öğrenme (LLP) / Comenius Programı, 10 Ekim 2013, İstanbul, ss.4-6. <http://www.ua.gov.tr/docs/default-source/comenius-program%C4%B1/comenius-okul-ortakl%C4%B1klar%C4%B1---2013-y%C4%B1%C4%B1-a%C3%A7%C4%B1%C4%B1%C5%9F-toplant%C4%B1s%C4%B1-proje-y%C3%B6netimi-sunumu.pdf?sfvrsn=0> (Çevrimiçi) 24.7.2016

Avrupa Birliği'nin sunduğu ortak ilke ve değerlerin Túrkiye'de karşılık bulması olarak açıklanabilir.

Kúltürler arası diyalogu eğitimle sürdürmek isteyen Avrupa Birliği, Comenius Programı'nı bilgi ve fikirlerin toplumlar arasında yayılmasını sağlamak ve dúřünsel dolaşımını güçlendirmek üzere kullanılmaktadır da diyebiliriz. Bu amaçla bir kamu diplomasisi uygulaması olarak yararlanılan Comenius Programı, farklı toplumlardaki grupların ve bireylerin arasındaki iletişimi ve etkileşimi ve bunların birbirleriyle olan ilgi alanlarını besleyen stratejik bir program olarak işlev görmektedir.

3.2.3. Leonardo da Vinci Programı

Avrupa Birliği'ne aday úlkeler ve üye úlkelerin mesleki eğitime ilişkin çalışmalarını geliştirmek ve desteklemek için uygulanan bir program olan Leonardo da Vinci Programı, Avrupa boyutunun arttırılması, yeniliklerle ilgili politikalara destek olunması, mesleki eğitim ve öğretim sistemlerini, istihdam edilebilirliği, eğitim faaliyetlerine katılanların kişisel gelişimini, kurumları ve uygulamalarında kalite ve yenilikteki iyileştirmelerin desteklenmesini úlkeler arası işbirliği yapılarak mesleki eğitim sistemleriyle teşvik etmeyi amaçlamaktadır.²⁴⁹ Mesleki eğitim sayesinde oluşan diyalogla ortak bir ekonomik alan oluşturmayı ve genişletmeyi ele alan Leonardo da Vinci, Avrupa Birliği'nin dúřüncesini ortak bir zemine yaymak ve úlkeler arası farklı yapıları uyumlaştırmak için uygulanan bir çalışmadır.

Sivil toplum kuruluşları, işletmeler, mesleki eğitimle ilgili tüm kurum ve kuruluşlar, kamu kurumları, KOBİ'ler ve yerel yönetimlerin katılabildiği programa, mesleki rehberlik uzmanları, yeni mezunlar, öğretimler, insan kaynakları uzmanları, mesleki eğitim yöneticileri ve planlayıcıları, meslek lisesi öğrencileri,

²⁴⁹ Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, Leonardo da Vinci Programı, <http://www.ua.gov.tr/docs/magazine/hap-leonardo.pdf?sfvrsn=0> (Çevrimiçi) 24.7.2016

işsizler, çalışanlar, eğitim ve öğretimden sorumlu kişiler de katılabilmektedir.²⁵⁰ Kuruluşların ve kişilerin geniş bir yelpazede değerlendirildiği Leonardo da Vinci Programı'nda katılımın fazla olması Avrupa Birliği mesajlarının hedef kitleye sunulmasını kolaylaştırabilmekte ve programda yer alan söz konusu kurumlar arasında yeni paydaşlar ortaya çıkararak değerlerin paylaşımını gerçekleştirebilmektedir.

Faaliyet türleri; irtibat seminerleri, hazırlık ziyaretleri, yenilik transferi, ortaklıklar ve hareketlilik olan Leonardo da Vinci Programı²⁵¹ spor, eğitim ve gençlik konularında yeni gereksinimlere dönük Avrupa 2020 Stratejisi amaçlarına göre farklı sektörlerin birbirleriyle ilişki kurmalarını destekleyen daha etkili araçlar kullanmayı istemektedir. Yalnızca kurum ve kuruluşların başvuru yapabildiği bu program, projelerin türüne ilişkin Avrupa Birliği Komisyonu'nun Eğitsel, Görsel ve Kültürel Yürütme Ajansı ya da Ulusal Ajans'a yapılabilen ve bireysel başvuru kabul edilmemektedir.²⁵²

Bir kamu diplomasisi uygulaması olarak Leonardo da Vinci Programı'nın yoğun teknolojik ve kültürel işbirliğinin yapılması, projeler sayesinde yeni dostlukların kurulması, gençlerin ülke yönetiminde ve kültürel yapılarda etkisinin hissedilmesi ve kurum/kuruluşlar arasında kesintisiz bir ortaklık yapısı oluşturulmasına yönelik hedefleri söz konusudur. İyi iletişim ve diyaloglarla farklı kültür ve medeniyete sahip insanların birbirlerini tanıması açısından önemli olan Leonardo da Vinci Programı, Türkiye'ye katkıda bulunan önemli kamu diplomasisi uygulamalarındandır.

Bu uygulama Türk vatandaşlarıyla Avrupa Birliği üyesi ve aday ülke halkları arasında hem kuruluşlar hem de kişiler arasında karşılıklı anlayışı oluşturmayı ve geliştirmeyi teşvik etmektedir. Leonardo da Vinci sayesinde ziyaretçiler gerek kendi

²⁵⁰ Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, Leonardo da Vinci Programı, <http://www.ua.gov.tr/docs/magazine/hap-leonardo.pdf?sfvrsn=0> (Çevrimiçi) 24.7.2016

²⁵¹ http://euc.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2011/07/LDV_Genel_Sunum.pdf (Çevrimiçi) 24.7.2016

²⁵² Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, Leonardo da Vinci Programı, <http://www.ua.gov.tr/programlar/erasmus-program%C4%B1/mesleki-e%C4%9Fitim-program%C4%B1> (Çevrimiçi) 24.7.2016

kültürlerini, mesleki birikimlerini paylaşmakta, gerekse diğer ülkenin kültürü ve iş dünyası hakkında bilgi sahibi olarak bu bilgileri kendi ülkelerine taşımaktadır.

Avrupa tecrübesinin yaygınlaştırılması için uluslararası ağları destekleyen program, yenilikçi taktiklerin ve Avrupa deneyiminin birleştirilmesi, artırılması ve inşasına yönelik çok geniş bir kitleyi hedef alarak kültürel çeşitlilik üzerinde özenle durmaktadır. Birbirinden farklı ülkelerde yürütülen uygulamaların ülkelerin birbirleri arasında geçişini gerçekleştiren Leonardo da Vinci, Türkiye'nin mesleki eğitim sistemini yeniden yapılandırmak, geliştirmek ve daha fonksiyonel bir hale getirmek için Türkiye'ye çok önemli imkânlar sunmaktadır.

3.2.4. Grundtvig Programı

Din bilgini, filozof, tarihçi, şair ve öğretmen olan Danimarkalı Nikolaj Frederick Severin Grundtvig'in adıyla anılan Grundtvig Programı (yetişkin eğitimi), yetişkin eğitime ilişkin kalitenin yükseltilmesi, programın üye ülkelerinde yetişkin eğitimi konusunda çalışmalar yapan kuruluşlar arasında ortaklıkların güçlendirilmesini amaçlamaktadır.²⁵³

Bireylerin yaşam boyu eğitime katılmalarının önemini uygulamaya koyan bu program 2000 yılında yürürlüğe girmiştir. Yetişkinler arasında sivil diyalogun geliştirilmesine yönelik bir kamu diplomasisi uygulaması olan Grundtvig Programı, yetişkin eğitimi veren eğitimciler, yetişkin eğitiminin herhangi bir alanı ile ilgili profesyonel çalışma yapan yöneticiler, danışmanlar, rehberler vb. veya gelecekte bu alanda görev alacak kişilerin ve yetişkin eğitimi ile ilgili akademik çalışma yapan kişilerin yurtdışında bu alanda faaliyet gösteren bir kuruluşta ziyaret, gözlem, işbaşı eğitimi ve staj gibi faaliyetlere imkân sağlar. Konferans, seminer gibi etkinliklere katılmaya fırsat veren bu program en az 1 gün, en fazla 12 hafta olabilmektedir.²⁵⁴

²⁵³ Türkiye Ulusal Ajansı, Erasmus+ Yetişkin Eğitimi Programı, <http://ua.gov.tr/programlar/erasmus-program%C4%B1/yeti%C5%9Fkin-e%C4%9Fitimi-program%C4%B1> (Çevrimiçi) 03.04.2017

²⁵⁴ Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, Grundtvig Programı, <http://www.ua.gov.tr/docs/magazine/hap-grundtvig.pdf?sfvrsn=0> (Çevrimiçi) 03.04.2017

Kültürel diplomasi ve eğitimin iç içe geçmiş olduğu Grundtvig Programı'nda Gönüllü Projeleri de önemli yer tutmaktadır. İki farklı ülkeye ait iki kuruluş tarafından iki taraflı proje yapılmasına fırsat veren Gönüllü Projeleri, yaşlanan nüfusu aktifleştirmeyi, Avrupa'nın yetişkin vatandaşlarına yeni eğitim imkânları yaratmayı ve yaşlı nüfusun topluma daha fazla yarar sağlamalarını önemsemektedir. Gönüllü Projeleri, Avrupa'nın nitelikli yurttaşlarına bir hareket ortamı oluşturarak nitelikli yurttaşların kendi ülkeleri dışında alanlarına ilişkin çalışmaları tanımalarına, elde ettikleri birikimi kendi ülkelerine aktarmalarına ve edinilen bilgi ve tecürbeyi paylaşmalarına olanak sağlamaktadır. Kalıcı işbirliği sağlamayı amaçlayan, yaşlı vatandaşların potansiyellerine toplumun dikkatini çekmek isteyen bu program, sosyal ve kültürlerarası bilgi ve yetenekleri de arttırmaktadır.²⁵⁵

3.2.5. Gençlik Programları

Kültürel diplomasi kapsamında gençlerin Avrupa'da yeni kültürleri tanınmasına imkân tanıyan, karşılıklı anlayışı teşvik eden ve gençlerin kendilerini geliştirmelerine yardımcı olan Gençlik Programları, karşılıklı yararlar üzerine kurgulanan bir kamu diplomasisi uygulamasıdır.

Gençlerin yurt içinde ve yurtdışındaki eğitim faaliyetlerine katılabileceği veya gönüllülüğe dayanarak Avrupa'da istekli hizmet edeceği Gençlik Programları, gençlik gruplarına, sivil toplum kuruluşlarına, sosyal sorumluluk alanında etkin kar amacı güden kuruluşlara ve kamulara çeşitli olanaklar sunmaktadır.²⁵⁶

Avrupa Birliği Gençlik Programları'nın asıl amacı programın yürütüldüğü ülkelerde demokrasinin yayılmasını sağlamaktır. Gençlerin karar alma süreçlerine

²⁵⁵ Türkiye Ulusal Ajansı, Grundtvig Gönüllü Projeleri, <http://ua.gov.tr/programlar/erasmus-program%C4%B1/yeti%C5%9Fkin-e%C4%9Fitimi-program%C4%B1/2007-2013-d%C3%B6nemine-ait-bilgi-ve-belgeler/grundtvig-g%C3%B6n%C3%BCll%C3%BC-projeleri> (Çevrimiçi) 03.04.2017

²⁵⁶ Türkiye Ulusal Ajansı, Erasmus+ Gençlik Programı, <http://www.ua.gov.tr/programlar/erasmus-program%C4%B1/gen%C3%A7lik-program%C4%B1> (Çevrimiçi) 05.04.2017

dahil olmasını sağlamaya çalışan, gençleri siyasi karar alma süreçlerine entegre etmek isteyen ve gençlerin demokratik hayata katılmalarını engelleyen nedenlerle mücadeleyi teşvik eden Gençlik Programları'nda en önemli yeri Gençlik Demokrasi Projeleri oluşturmaktadır.

Türkiye'de de uygulanan Gençlik Demokrasi Projeleri gençlerin temsili demokrasi mekanizmalarına katılımlarını sağlamak, gençlerin sosyal ve kişisel gelişimine faydalı olmak üzere en az iki program ülkesinin ortaklığıyla gerçekleştirilmektedir. Kültürlerarası öğrenme boyutu ve Avrupa boyutunun kalite kriterleri olarak yer aldığı projeler²⁵⁷ Avrupa Birliği'nin yumuşak gücünü oluşturan değerleri Türkiye'ye yaymak amacıyla kullandığı yöntemler olarak karşımıza çıkmaktadır.

İnsan hakları, demokrasi, çok kültürlülük ve ön yargıları yıkmak üzerine odaklanan Avrupa Birliği, Gençlik Demokrasi Projeleri'yle başka devletlerde olduğu gibi Türkiye için de katılımcı gençlerin algı ve bilgi düzeyini arttırarak gençler arasında demokrasi anlayışını geliştirmek ve yaygınlaştırmayı hedeflemektedir.

Bu doğrultuda 2012 yılında Gençlik Demokrasi Projelerine ilişkin Türkiye'de yapılan iyi proje uygulamalarını anlatmak yerinde olacaktır.²⁵⁸

- El Ele, Daha Genç Bir Demokrasiye: Bulgaristan-Türkiye ortaklığıyla uygulanan projede 26 katılımcı yer almıştır. Bursa Tophane Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi'nin yararlanıcı olarak yer aldığı projede öğrencilerin temsili demokrasi ve karar alma mekanizmalarına daha fazla dâhil olmaları için yaygın eğitim metodlarını kullanmak ve

²⁵⁷ Türkiye Ulusal Ajansı, Eylem ve Sunumlar, <http://www.ua.gov.tr/programlar/erasmus-program%C4%B1/gen%C3%A7lik-program%C4%B1/2007-2013-d%C3%B6nemi-belgeleri/proje-ba%C5%9Fvurusu-%C3%B6ncesi/eylem-ve-sunumlar> (Çevrimiçi) 05.04.2017

²⁵⁸ Avrupa Birliği Bakanlığı Türk Ulusal Ajansı, Gençlik Programı İyi Proje Uygulamaları 2012, Ankara, Yorum Matbaacılık, 2012, ss.30-33.

demokrasi ve Avrupa vatandaşlığı fikirlerinin gelişmesi ve yaygınlaşmasına katkı sağlamak amaçlanmıştır.

- Demokrasiyi Filme Çekiyoruz: Fethiye Turizm Tanıtım Kültür Çevre ve Eğitim Vakfı'nın yararlanıcı olarak yer aldığı projede İzlanda ve Polonya ortak olarak bulunmuş ve 25 genç katılımcı görev almıştır. Oyunlar ve çeşitli atölye çalışmaları yoluyla insan hakları, önyargıların kırılması, çok kültürlülük ve demokrasi alanlarında amaç gençlerin algı ve bilgi düzeyini arttırmak olmuştur.
- Demokratik Düşler: Afyonkarahisar Güzel Yarınlar Derneği, AGUYAD'ın yararlanıcı olarak yer aldığı projede Letonya, Litvanya, Romanya ve Türkiye ortaklar arasındadır. Demokratik Düşler projesinin de ana amacı diğer projelerde olduğu gibi Avrupa Birliği'ndeki hoşgörü anlayışını ve çok kültürlülüğü arttırmak, önyargıları yıkmak olmuştur. Gençler arasında demokratik kültürü geliştirmeyi, gençlere demokrasinin anlamını farklı teknikler uygulayarak öğretmeyi hedefleyen projede katılımcıların çekecekleri kısa filmlerle görsel olarak söz konusu temaları özümsemelerine yardımcı olunmuştur.

Görüldüğü üzere demokrasi projeleri Avrupa Birliği'nin sahip olduğu yumuşak güç değerlerini Türkiye'de her safhada katılımcılara interaktif ve canlı uygulamalar ile anlatmaktadır. Ayrıca projeler Türkiye'deki katılımcıları insan hakları ve demokrasi konularında çalışmalar yapması için ikna etmekte ve katılımcıların çok kültürlülüğü, demokrasiyi ve insan haklarını sahiplenmeleri sağlanarak Avrupa Birliği'nin mesajlarını kamuoyuna taşımaları bu kamu diplomasisi uygulamasıyla kolaylaşmaktadır.

3.2.6. Erasmus Mundus Programı

Erasmus Mundus programı, yüksek öğretime ilişkin bir hareketlilik ve işbirliği uygulamasıdır. Avrupa yüksek öğretiminde kalitenin artırılması ve üçüncü ülkelerle işbirliği yoluyla kültürlerarası anlayışı geliştirmeyi amaçlayan Erasmus Mundus, bir master programı olarak yüksek öğretimdeki Avrupa işbirliğini ve uluslararası bağlantıları güçlendirmeyi amaçlamaktadır.²⁵⁹

Türkiye'nin de katılımının gerçekleştiği bu program Avrupa Birliği'nin bir mübadele programı olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrencilerin, araştırmacıların ve üniversite çalışanlarının öğretim, araştırma ve öğrenim sürelerinin bir bölümünde Avrupa yüksek öğretiminde cazibesini, profilini, görünürlüğünü ve imajını arttırmak üzere planlanan Erasmus Mundus Türkiye'den yer alan katılımcıların algı ve bilgi düzeyini arttırmak ve kültürlerarası anlayışın teşvik edilmesini istemektedir.

Avrupa Birliği kültürel açıdan cazibesini diğer programlarda olduğu gibi yükseköğretim alanında da Türkiye üzerinde kullanmakta ve kültürlerinin yayılmasını mikro seviyede hedef kitle üzerinde etkili kılmaya çalışmaktadır.

3.2.7. Tempus Programı

1990'da oluşturulan bu program iş birliğine dayanan ve yüksek eğitimde yürütülen bir geçiş uygulamasıdır. Sovyet coğrafyasında yer alan ülkeler ve Orta ve Doğu Avrupa ülkelerine yönelik sosyal ve ekonomik reformlara destek vermek amacıyla başlatılan bu uygulama, pazar ekonomisinin ihtiyaçlarına entegrasyon oluşturmak noktasında yüksek eğitim modellerinin yeni baştan dizayn edilmesine yardımcı olmaktadır. Yüksek öğretim dışında, ekonomik reform süreci ve endüstri dünyası arasında eğitimin ilerletilmesi ve eğitim programlarının gelişiminin

²⁵⁹ Philippe Gourbesville and Jean A. Cunge, "Euro Aquae and its Links to RTD (Research & Technological Development) & Management", **Water System Science and Policy Interfacing**, Ed. Philippe Quevauviller, Cambridge, RSC Publishing, 2010, s.350

sağlanması ile bir köprü oluşturmayı amaçlayan Tempus Programı bu alanlarda işbirliği oluşturmaktadır.²⁶⁰

Kapasite geliştirme faaliyetleri olan Tempus Programı, Demir Perde'nin kalkmasından sonra Ar-Ge ve değişim faaliyetlerini teşvik etmek yoluyla²⁶¹ faaliyet göstermiş ve Erasmus+ programına dâhil edilmiştir. Günümüzde Doğu ve Orta Avrupa, Batı Balkanlar dışında, Orta Asya ve Akdeniz Bölgesi ortak ülkelerindeki yüksek eğitimin modernleştirilmesini desteklemektedir.²⁶²

Türkiye'nin de yer aldığı Tempus Programı, Avrupa Birliği'nin kültürel olarak yayılma eğilimini yüksek öğretim ve ekonomik reform temelinde hayata geçirdiği bir kamu diplomasisi uygulaması olarak karşımıza çıkmaktadır. Ekonomik ve kültürel konularda bütünleştirmeyi gerçekleştirmeye çalışan Tempus Programı, tecrübe değişimine önem vermekte ve bağların güçlendirilmesini yerel kültürlerin bağlamına indirerek entegrasyonu kolaylaştırmaktadır.

3.3. Ufuk 2020 Programı

Dünyanın her yerinde yenilik, ekonomik büyümeye ve rekabet edebilirliğe ulaşmanın ana yolu olarak görülmektedir. 2011 yılında Birleşik Devletler Başkanı Barack Obama uluslararası ekonomik rekatebe ve inovasyon politikası zorluklarıyla yüzleşmeyi talep eden bir çağrıda bulunmuş ve Avrupa'da da benzer şekilde yenilikle ilgili acil gerekliliklerin itirafı söz konusu olmuştur.²⁶³ Bu nedenle

²⁶⁰ Avrupa Birliği Eğitim Politikası ve Programları,

http://www.teias.gov.tr/eBulten/makaleler/2010/avrupa_b%C4%B0r%C4%B0%C4%9F%C4%B0_e%C4%9F%C4%B0t%C4%B0m_pol%C4%B0t%C4%B0kasi.htm (Çevrimiçi) 17.04.2016

²⁶¹ Raymond Ryba, "Developing the European Dimension in Education: The Roles of the European Union and the Council of Europe," **Problems and Prospects in European Education**, Ed. Elizabeth Sherman Swing, ed., Jürgen Schriewer, Francois Orivel, Westport, CT and London, Praeger Publishers, 2000, s.252.

²⁶² European Commission, Tempus Programme, <http://eacea.ec.europa.eu/tempus/> (Çevrimiçi) 17.04.2017

²⁶³ Massimiliano Granieri, Andrea Renda, **Innovation Law and Policy in the European Union Towards Horizon 2020**, Verlag Italia, Springer, 2012, s.1.

uygulamaya koyulan bu program Avrupa’da inovasyon birliğini uygulamayı amaçlayan bir finansal araç olarak yer almaktadır.²⁶⁴

Kasım 2011’de Avrupa Komisyonu tarafından önerilen, Aralık 2013’te Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen Avrupa Birliği’nin en büyük araştırma programı olan Ufuk 2020’de²⁶⁵ ekonomik krizle mücadele, iş ve büyümeye yatırım yapmak, insanların geçim, güvenlik ve çevre konularındaki endişelerini dile getirmek ve bunları güçlendirmek temel hedef olarak görülmektedir. Avrupa 2020 gündeminde belirtilen hedeflerle ilgili olan Ufuk 2020 eğitim, istihdam, iklim ve çevre sürdürülebilirliği, yoksullukla ve sosyal dışlanmayla mücadele konusunda faaliyet göstererek²⁶⁶ ticarileştirme çabalarına katkı sağlamakta, ağ oluşturma sürecini kolaylaştırmakta ve desteklemekte ve borç finansmanı sağlamaktadır.²⁶⁷

Bilimde mükemmeliyet, endüstriyel liderlik ve toplumsal sorunlar Ufuk 2020’nin öncelikli konularıdır. Ancak programın en geniş önceliğini toplumsal sorunlar oluşturmaktadır. Toplumsal sorunlar şu bileşenlere sahiptir:²⁶⁸

- Sağlık, refah ve demografik değişim
- Verimli, temiz ve güvenli enerji
- Bütünleşmiş, yeşil ve akıllı ulaşım
- Sürdürülebilir tarım, gıda güvenliği, biyoekonomi, deniz ve denizcilik araştırmaları

²⁶⁴ House of Lords European Union Committee, **The Multiannual Financial Framework 2014-2020**, London, The Stationery Office, 2012, s.39.

²⁶⁵ Unesco, Unesco Science Report: Toward 2030, Paris, Unesco Publishing, 2015, s.247.

²⁶⁶ Jennifer Cassingena Harper, “Exploring the Potential for Foresight and Forward-Looking Activity in Horizon 2020”, **Deploying Foresight for Policy and Strategy Makers: Creating Opportunities Through Public Policies and Corporate Strategies in Science, Technology and Innovation**, Ed. Leonid Gokhberg, Dirk Meissner, Alexander Sokolov, Springer, Switzerland, 2016, s.187.

²⁶⁷ Paul H. Smit, Andreas Lymberis, “H2020 EU Research & Innovation Program Boost the Transfer of Technological Breakthroughs, Enable New Solutions for Personalised Health and Impact the Industry and Healthcare Systems”, **pHealth 2015 Proceedings of the 12th International Conference on Wearable Micro and Nano Technologies for Personalized Health**, Ed. Bernd Blobel, Maria Linden and Mobyen Uddin Ahmed, Amsterdam, IOS Press, 2015, s.15.

²⁶⁸ Avrupa Birliği Bakanlığı, Ufuk 2020, <http://www.ab.gov.tr/49614.html> (Çevrimiçi) 21.04.2017

- İklim hareketi, kaynak verimliliği ve hammadde
- Kapsayıcı, yenilikçi ve güvenli toplum
- Değişen dünyada Avrupa, kapsayıcı, yenilikçi ve reflektif toplumlar.

Araştırma ve geliştirme programı olan Ufuk 2020, Türkiye'nin kamu ve özel kuruluşlarını, sanayi ve KOBİ'lerini destekleyen, programdan faydalanmalarını maksimize etmek için faaliyet gösteren²⁶⁹ bir kamu diplomasisi uygulamasıdır.

Türkiye ve Avrupa'dan girişimcileri ve araştırmacıları biraraya getirmek ve yeniliği teşvik etmek için KOBİ'lerin katılımını arttırmasına yönelik Türkiye'nin yararlanacağı bir fırsat olarak ifade edilen Ufuk 2020, Avrupa ve Türkiye arasında işbirliği ve iletişimin oluşturulduğu bir uygulamadır.²⁷⁰ Bu kapsamda kamu diplomasisinin çeşitli uygulama alanlarında faaliyet gösteren Ufuk 2020, küreselleşmenin etkisiyle oluşturularak faaliyet gösterdiği Türkiye'de de Avrupa merkezli bir karakteristik yaratmaya odaklanmaktadır. Toplumsal sorunların geniş öncelikli bir konu olarak görülmesi, süreçte ağ oluşturmak için işbirliği araçlarının ön planda olması kamu diplomasisi açısından Türkiye ve Avrupa arasında özel grupların etkilişimi üzerine bir yaklaşım sergilendiğini göstermektedir.

Avrupa Birliği, Ufuk 2020 programıyla Türkiye ve programın uygulandığı diğer Avrupa ülkelerinde iş dünyasını araştırma ve yenilik temelinde biraraya getirerek hem kalkınmaya fayda sağlamakta hem de kendi değerleri temelinde ekonomik, sosyal ve kültürel konularda bütünleşmeyi gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Bu bütünleşmeye ilişkin Avrupa Birliği programın ulusal koordinatörlüğünü TÜBİTAK'ın yaptığı Türkiye'de yoğun bir şekilde etkinlikler düzenlenmekte ve bu kapsamda Türkiye'nin çeşitli şehirlerinde bilgilendirme toplantıları yapılmaktadır.

²⁶⁹ <http://turkeyinh2020.eu/> (Çevrimiçi) 21.04.2017

²⁷⁰ <http://turkeyinh2020.eu/> (Çevrimiçi) 21.04.2017

3.4. Yararacı Avrupa Programı

Yararacı Avrupa Programı (Creative Europe), Avrupa Komisyon'unun kültür ve medya sektörlerine destek amaçlı bir çerçeve programı olarak işlev görmektedir. 1.46 milyar €'lık bir bütçeyle (öncekilerden% 9 daha yüksek) Avrupa'nın kültürel ve yaratıcı sektörlerini destekleyen Yararacı Avrupa Programı²⁷¹, bir birlik programı olarak 2007-2013 döneminde "Culture Programme" ve "Media Programme" başlıkları altında uygulanmış ve 2014 yılından itibaren "Yararacı Avrupa" adını almıştır.²⁷²

Avrupa Birliği, bir kamu diplomasisi uygulaması olarak Yararacı Avrupa Programı'nı AB üyesi ülkeler, EFTA ülkeleri ve diğer Avrupa ülkeleri özelinde faaliyete geçirmiştir. Bu kapsamda Türkiye'nin bir süre yer aldığı programda Avrupa Birliği, Avrupa dil ve kültür çeşitliliği mevcudiyetinin muhafaza edilmesi, ilerletilmesi ve teşvik edilmesi, Avrupa'nın kültürel mirasının hedef kitleye anlatılması, akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyümeyi destekleyerek Avrupa kültür ve yaratıcı sektörlerin, görsel-işitsel sektörün güçlendirilmesini hedef olarak belirtmiştir.

Özellikle Türkiye ile Avrupa arasında kültürel işbirliğinin sınır ötesi projelerle hayata geçirilmesi için destek sağlanan Avrupa Yararacı Programı, Avrupa Birliği'nin kültürel diplomasisi olarak karşılıklı etkileşimi oluşturabilmesi için çabalamıştır. Lakin Türkiye bu uygulamadan 2016 yılında ayrılmıştır. Programdan ayrılmaya ilişkin olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı Yararacı Avrupa Türkiye Masası'nda "Önemli Not" başlığıyla şu ifadelere yer verilmiştir:²⁷³

"Önemli Not:

08.11.2016 tarih ve 29882 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2016/9371 Karar Sayılı "Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği Arasında, Birliğin

²⁷¹ European Commission, Creative Europe, https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/about_en (Çevrimiçi) 23.04.2017

²⁷² Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yararacı Avrupa Türkiye Masası, <http://cedturkiye.kulturturizm.gov.tr/TR,152130/program-hakkinda.html> (Çevrimiçi) 23.04.2017

²⁷³ Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yararacı Avrupa Türkiye Masası, <http://cedturkiye.kulturturizm.gov.tr/TR,152130/program-hakkinda.html> (Çevrimiçi) 23.04.2017

Kültürel ve Yaratıcı Sektörlere Yönelik ‘Yaratıcı Avrupa’ Programına Türkiye Cumhuriyeti’nin Katılımı ve ‘Yaratıcı Avrupa’nın Medya Alt Programı Kapsamında Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği Arasında İşbirliği Yapılması Hakkında Anlaşmanın 31/12/2016 Cumartesi Günü Saat 24:00 İtibarıyla Feshedilmesi Hakkında Karar” gereği, ülkemiz Yaratıcı Avrupa Programından çıkmıştır.

Programdan çıkılmış olması nedeniyle, ülkemizden proje sahibi olarak başvuru yapılması mümkün değildir. Ancak, proje başvuru rehberlerinde aksine bir ifade bulunmadığı sürece, ülkemiz kurum ve kuruluşları projelerde ortak/iştirakçi olarak yer alabilirler.”

Türkiye’nin programdan neden ayrıldığına dair bir gerekçenin yer verilmediği açıklama sonrası Türkiye, Avrupa Birliği’nin kültür ve sanat faaliyetlerine ilişkin projelerden mahrum kalmış ve söz konusu ayrılık sanat camiası tarafından eleştirilmiştir. Sanat Eleştirmeni ve Lifa Art Sanat Yayın Yönetmeni Yaşam Kaya konu hakkında şu açıklamalarda bulunmuştur:²⁷⁴

“Eğer bu karar resmi olarak hayata geçirilirse, Türkiye’de sanat adına üretim gerçekleştirmek artık hayal olacak. O, bu, şu olmaksızın sadece sanatçıların üretimlerine göre tarafsızca fondan pay alan isimler ülke içinde iyice yalnızlaşacak. 2014’te girdiğimiz süreçte, yüzlerce sanatçı binlerce Euro para ile hayal bile edemeyeceğimiz sergiler, üretimler gerçekleştirdiler. Peki bunlara kim fon sağlayacak? Türkiye’de zaten devlet desteği yıldı yıla azalıyor ve partizan tutumlar yüzünden proje desteğini hak edenler maalesef istediklerini alamıyor. Kültür Bakanlığı bir an önce bu yanlıştan dönmeli, yoksa sanat alanında daha çok karanlık günler bizleri bekliyor olacak.”

²⁷⁴ Life Art Sanat, Türkiye Kültürel Yıkımın Eşiğinde: “Yaratıcı Avrupa Programından Çıkılıyor!”, <https://lifeartsanat.com/2016/09/28/turkiye-kulturel-yikimin-esiginde-yaratici-avrupa-programindan-cikiliyor/> (Çevrimiçi) 23.04.2017

Konuyla ilgili Life Art Sanat Kurucusu Editör Suzanna Rood ise şunları belirtmiştir:²⁷⁵

“İngiltere bile Avrupa Birliği’nden ayrılış öyküsü sonrasında böyle adım yapmadı. İmtiyazlı ortak olduğumuz Avrupa Birliği ile sanat ilişkimiz ‘Yaratıcı Avrupa’ projeleriyle sürdü. Türkiye’yi anlamak güç Neden böyle yapılıyor? Avrupa’dan koparılan, iyice Ortadoğu görünümlü ülke olarak gösterilmek istenen Türkiye imajı için mi? Hayretler içindeyim!”

Görüldüğü üzere Türkiye’nin kültürel gelişimine ve Avrupa Birliği-Türkiye ilişkilerine önemli katkı sağlayacak bir kamu diplomasisi uygulaması olan Yaratıcı Avrupa Programı, Türkiye tarafından sona erdirilerek Türkiye’nin kültür ve sanat projelerininin maddi destek almasının önüne geçilmiştir.

3.5. SALTO Kültürel Çeşitlilik

Kısaltması İngilizce Destek, İleri Düzey Öğrenme ve Eğitim İmkânları (Support, Advanced Learning and Training Opportunities) olarak ifade edilen SALTO, gençlik alanında Avrupa öncelikli konularda çalışan Avrupa Birliği Komisyonu’nun oluşturduğu bir ağıdır.²⁷⁶

Farklı altyapıların, geleneklerin ve dillerin birlikte bulunduğu Avrupa’da çok önemle üzerinde durulan bir husus da kültürel çeşitliliktir. Kültürel çeşitlilik konularında kaynak, bilgi ve eğitim kursları sağlayan SALTO Kültürel Çeşitlilik (SALTO Cultural Diversity), eğitim ve öğrenmeye ilişkin olarak gençlere araçlar, metotlar, materyaller ve bağlantılar sunmaktadır. Yapılan çalışmalarla ilgili örnek bazı konular şunlardır:²⁷⁷

²⁷⁵Life Art Sanat, Türkiye Kültürel Yıkımın Eşiğinde: “Yaratıcı Avrupa Programından Çıkılıyor!”, <https://lifeartsanat.com/2016/09/28/turkiye-kulturel-yikimin-esiginde-yaratici-avrupa-programindan-cikiliyor/> (Çevrimiçi) 23.04.2017

²⁷⁶ European Youth Portal, Culture and Creativity, http://europa.eu/youth/eu/article/43/51_en (Çevrimiçi) 24.04.2017

²⁷⁷ European Youth Portal, Culture and Creativity, http://europa.eu/youth/eu/article/43/51_en (Çevrimiçi) 24.04.2017

- Romanlar Avrupa'da en dezavantajlı konumdaki azınlık grubu olmaya devam etmektedir. Romanlarda yüksek işsizlik oranının bulunması, en düşük eğitim seviyesinde olmaları, yaygın yoksulluk ve sosyal dışlanma ile yüzleşmeye çalışmalarıyla ilgili projeler.
- Kültürlerarası yeterlilik, yaşam ve iş için faydalı bir becerinin kazanılmasına yönelik yapılan çalışmalar.
- Barış eğitimi ve çatışma yönetimi Avrupa çapındaki mevcut siyasi ve sosyal durum sebebiyle önemli bir konudur. Bu sorunun giderilmesi için yapılan projeler.
- Avrupa Birliği, çoğunluk ve azınlık gruplarının birbirinin kültürünü eşit bir temelde paylaşması ve keşfetmesi durumunda Avrupa'nın son derece zenginleşeceğini belirterek, kültürel azınlıkları içeren çalışmaların hayata geçirilmesi.
- Avrupa Birliği açısından kültürler ve dinler arası diyalog önemlidir. Bu doğrultuda Avrupa Birliği'nin farklı etnik, kültürel, dini ve dilsel altyapı ve mirasa sahip bireyler ve gruplar arasında açık ve saygılı fikir alışverişini hedefleyen projelere destek olması önemle üzerinde durulan konulardan biridir.

Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye yönelik kamu diplomasisi uygulaması olan SALTO, kültür ve eğitim üzerinden Avrupa Birliği ve Türkiye arasında ortak değer, hareket ve davranış tarzı oluşturma hedefini taşımaktadır. Bu kapsamda geleceğin karar verici gençlerini hedef kitle olarak gören Avrupa Birliği, Türkiye ile Avrupa ülkeleri arasında kültürlerin toplumun bireyleri tarafından paylaşılması ve diyalog yoluyla iletişim kurulmasını söz konusu SALTO projeleriyle faaliyete geçirmektedir.

Avrupa Birliği SALTO uygulamasıyla Türkiye'deki gençlerin hem Avrupa vatandaşlığına hem de Avrupa Birliği'ni oluşturan sisteme dâhil edilmesine yönelik olarak Gençlik Programı projelerine, eğitim ve işbirliği faaliyetleriyle ve Ulusal Ajanslara bilgi araçlarının sağlanması suretiyle destek vermektedir. Projelere ilişkin olarak önemli bir örnek, SALTO Gençlik'in Nisan 2007'de Türkiye Ulusal Ajansı ile gerçekleştirilen işbirliği çerçevesinde kırsal gençlik çalışanlarına (Kırsal Gençlik

Eğitim Kursu) buldukları kırsal veya izole bölgede uluslararası bir projeyi nasıl oluşturabileceklerini gösteren ‘TC Rural’ başlıklı bir uluslararası eğitim sürecidir.²⁷⁸

SALTO, bu projeye Avrupa’nın her köşesinden, başkentlerden ve büyük şehirlerden uzakta, coğrafi yönden izole olan benzer bölgelerde çalışmak gibi ortak noktaları bulunan 25 genç çalışanı biraraya getirmiş ve gençler arasında bir köprü kurmuştur. Proje, gençlerin yeni kültürleri, insanları ve yerleri keşfetmelerini sağlamış, gençlerin kültürlerarası yeteneklerini geliştirebilmelerine imkân tanımış, önyargılarını yıkmalarına ve basmakalıp fikirleriyle yüzleşmelerine neden olmuş, bunların giderilmesi için yardımcı olmuş ve daha hoşgörülü olmayı ve çeşitliliğe açık olmayı öğretmiştir. Proje kültürlerarası diyalog dışında gençlere güç ve özgüven getirmiş, gençlerin yeni beceriler geliştirmesine katkı sağlamıştır.²⁷⁹

3.6. Avrupa Komşuluk Politikası

Avrupa Komşuluk Politikası Türkiye’yi aday ülke statüsünde olduğundan dolayı her ne kadar politika dışında tutsada, çeşitli politik süreçlere dâhil ederek Avrupa Komşuluk Politikası kapsamında öngörülen planlamalar Türkiye üzerinde de devam etmektedir.²⁸⁰

Avrupa Birliği’nin önemli kamu diplomasisi uygulamalarından olan Komşuluk Politikası, Birliğin yumuşak gücünü oluşturan değerler üzerine formüle edilerek eyleme koyulmaktadır. Türkiye’nin Karadeniz Sinerjisi, Barselona süreciyle birlikte dâhil olduğu bu politikada kamu diplomasisi açısından bazı eksenler çerçevesinde reform süreçleri desteklenmekte ve AB-Türkiye arasında ortak değerler ve çıkarlar çerçevesinde işbirliği geliştirilmesiyle Türkiye’ye katkı sağlayacak hususlar şu şekilde belirtilmektedir:²⁸¹

²⁷⁸ Sabine Klocker, Tony Geudens, **Uluslararası Köy**, Brüksel, SALTO Gençlik Girişimleri Dahil Etme Kaynak Merkezi, 2007, s.6.

²⁷⁹ A.e., ss.6-22.

²⁸⁰ Emine Akçadağ Alagöz, Avrupa Komşuluk Politikası, Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, <http://www.bilgesam.org/incele/800/-avrupa-komsuluk-politikasi/#.WRcGIIWLTIU> (Çevrimiçi) 13.05.2017

²⁸¹ Düzgüt, “Avrupa Birliği Genişlemesi ve Komşuluk Politikası”, ss.51-53.

- Ortak değerlere bağlılık noktasında Türkiye’de hukukun üstünlüğü, demokrasi, temel özgürlüklere ve insan haklarına saygı konularının sağlanması.
- Türkiye ile Avrupa Birliği arasında ortak güvenlik politikasına ilişkin daha güçlü siyasi diyalog meydana getirilmesi.
- Türkiye’ye yönelik teknik ve mali desteğin artırılmasını kapsayan ekonomik hususlarla piyasa bütünleşmesinin sağlanması ve bu yolla Türkiye’nin ekonomik modelinin Avrupa Birliği ekonomik modeline yaklaştırılması.
- Bölgesel bütünleşmeyi ve ticaret serbestleşmesini sağlayacak çeşitli yolları kapsayan bir politikayla Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne uyumunun ticaret ve iç pazar hususunda sağlanması.

Avrupa siyasi bütünleşmesinin açık uçlu bir süreç olarak sürdürülmesine yardımcı olan Avrupa Komşuluk Politikası, Avrupa Birliği genişlemesinde ve dış ilişkilerinde stratejik bir konumda bulunarak diğer aday ülkelerde olduğu gibi aday ülke Türkiye için de genişleme öncesi bir geçiş politikası olarak görülmektedir.²⁸²

Barış ve istikrarın sağlanması amacıyla tasarlanan Avrupa Komşuluk Politikası, Türkiye’nin yapısal, ekonomik ve sosyal faktörlerine bağlı olarak yürütülmekte²⁸³ ve iletişimle karşılıklı kazanç sağlamak üzere bir birliktelik hedefi güdülmektedir. Avrupa Komşuluk Politikası Türkiye’ye daha fazla reform ve demokratikleşme için destek sağlayarak ileri seviyede kültürel işbirliği, ekonomik dayanışma ve siyasi diyalog için çabalamaktadır.²⁸⁴

Avrupa Birliği, azınlık haklarına saygı, insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü gibi yumuşak gücünü oluşturan değerlerini Avrupa Komşuluk

²⁸²Sevilay Kahraman, “Genişleme ve Komşuluk İlişkileri”, **Avrupa Birliği’nde Değişen Dinamikler**, Haz. İpek Aydın, Cihan Dizdaroğlu, TEPAV, 2006, ss.20-22.

²⁸³ Esra Ballı, Gülçin Güreşçi Pehlivan, “Avrupa Komşuluk Politikası’nın Ülkeler Üzerindeki Ekonomik Etkileri”, **International Conference On Eurasian Economies 2013**, Ed. Selahattin Sarı, Alp H. Gencer, İlyas Sözen, Beykent Üniversitesi, 2013, ss.519-523.

²⁸⁴ <http://www.radikal.com.tr/yorum/turkiye-ve-avrupa-komsuluk-politikasi-1062435/> (Çevrimiçi) 25.04.2017

Politikası'na yerleştirerek Türkiye'yi bu alanda yer alan reformlara ve Türkiye'nin Avrupa'nın değerlerini, standartlarını ve hukunun benimsenmesini öngören bir Avrupalılaşıma sürecini benimsemeye yönlendirebilmektedir.

Bir kamu diplomasisi uygulaması olarak Avrupa Komşuluk Politikası öncelik verilecek konulara göre Eylem Planlarında belirtilmekte ve Eylem Planları Türkiye'nin durumuna, çıkarlarına, ihtiyaçlarına ve kapasitelerine uygun olarak düzenlenmektedir.²⁸⁵ Bu düzenlemeye uygun olarak Avrupa Komşuluk Politikası'nın Türkiye özelinde Avrupa Birliği'ne önemli kazanımları olacağı belirtilmektedir. Çünkü Avrupa Birliği ile Türkiye arasında sonuçlanacak bir bütünleşmede Türkiye sayesinde Avrupa Birliği üyeliği öngörülme-yen yeni komşulara Avrupa standartları, normları ve politikaları zemininde kademeli ve kısmi entegrasyon sağlayacağı, Komşuluk Politikası'nın geniş bir alana yayılacağı ifade edilmektedir.²⁸⁶

Avrupa Birliği, Komşuluk Politikası'nı tamamlamak ve güçlendirmek adına belirli ülke gruplarıyla bölgesel ve çok taraflı ortaklıklar başlatmış ve bu konuya ilişkin olarak Türkiye, Şubat 2008 tarihinde Karadeniz Sinerjisi'ne (Black Sea Synergy) dâhil olmuştur. Bu ortaklık kapsamında Birliğin yumuşak gücünü oluşturan değerler temelinde Karadeniz'e komşu ülkelerde ekonomik ve demokratik reformların kuvvetlendirilmesi, bölgedeki anlaşmazlıkların giderilmesi ve kalkınmanın ve istikrarın teşvik edilmesi için elverişli bir platform yaratılması hedeflenmiştir.²⁸⁷

Komşuluk Politikası kapsamında Avrupa Birliği kamu diplomasisi uygulamasına önemli katkı sağlayan bir diğer girişim olan Akdeniz Politikası'nda da (Union for the Mediterranean) Türkiye yer almış ve söz konusu girişim küçük ve ortak ölçekleri işletmelere yönelik Akdeniz İş Geliştirme Girişiminin başlatılması

²⁸⁵ Ece Özgün, Avrupa Komşuluk Politikası, <http://akademikperspektif.com/2013/08/24/avrupa-komsuluk-politikasi/> (Çevrimiçi) 25.04.2017

²⁸⁶ Haydar Efe, "AB'nin Gelişen "Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası" ve Türkiye", **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 9/3, 2007, s.139.

²⁸⁷ Düzgit, "Avrupa Birliği Genişlemesi ve Komşuluk Politikası", s.54.

olarak²⁸⁸ tarif edilmiştir. Belirtmek gerekir ki Akdeniz Politikası, diplomasiyi işletmelere yaymış ve kamu diplomasisinin uygulama alanını genişleterek Avrupalılaşıma çerçevesinde şirketlere bir Avrupa kimliği aşlamaya çalışmıştır.

3.7. Jean Monnet Programı

Avrupa'nın bütünleşmesi bağlamında yükseköğretim düzeyinde araştırma ve eğitimi desteklemek üzere 1989 tarihinde başlatılan bir uygulama olan Jean Monnet Burs Programı²⁸⁹, Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye yönelik bir kamu diplomasisi uygulaması olarak üç farklı dönem içerisinde gerçekleşmiştir.

Avrupa Komisyonu ve Türkiye arasında 1989 yılında imzalanan bir anlaşma ile hayata geçen Jean Monnet Burs Programı sonrası 1990'dan 2002'ye kadarki ilk periyotta Avrupa'nın bütünleşmesine ilişkin Türkiye'de bilgi seviyesinin ve birikimin artması ve bu hususlarda yetişmiş insan gücüne destek verilmesi hedeflenmiştir.²⁹⁰

1999 Helsinki Zirvesinde Türkiye'ye adaylık statüsünün verilmesi üzerine katılım döneminde gereksinim duyulacak insan kaynağının yetiştirilerek ihtiyacın giderilmesi öncelik verilen hususların başında yer almıştır. Bu doğrultuda 2002-2006 yıllarını içeren ikinci dönemde bursiyerler Avrupa Birliği müktesebat başlıklarıyla ilgili programlara ve akademik çalışmalara yönlendirilmiş ve bu dönemde Türkiye ve Avrupa Komisyonu tarafından imzalanan bir Finansman Anlaşması ile 10 milyon Euro'luk ek kaynak ayrılmış ve bu dönemde burstan 357 kişi yararlanmıştır. 2003 sonrası bursiyer sayısında artış gözlenmiş²⁹¹ ve pek çok Türk öğrenci Avrupa Birliği

²⁸⁸ A.e., s.54.

²⁸⁹ Beşgül, "Avrupa Birliği ve Eğitim Politikası?", s.247.

²⁹⁰ Jean Monnet Burs Programı, <http://www.jeanmonnet.org.tr/Hakk%C4%B1m%C4%B1zda/Burs-Program%C4%B1-Hakk%C4%B1nda#tabc1> (Çevrimiçi) 03.5.2017

²⁹¹ Jean Monnet Burs Programı, <http://www.jeanmonnet.org.tr/Hakk%C4%B1m%C4%B1zda/Burs-Program%C4%B1-Hakk%C4%B1nda#tabc2> (Çevrimiçi) 03.5.2017

üyeyi ülkelerde eğitim görme ve böylece Avrupa Birliği hakkında daha detaylı bilgi edinme fırsatı bulmuştur.²⁹²

Jean Monnet Burs Programı'nda 2007 sonrası yeni bir dönem başlamıştır. Bu dönemin başlamasında Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım müzakereleri etkili olmuş ve tam üyelik bağlamında müktesebatın doğru bir şekilde uygulanabilmesi ve Avrupa Birliği konusunda yetişmiş personelin arttırılması için lazım olan idari kapasitenin sağlanması amaçlanmıştır.²⁹³

2000 civarında insanın günümüze kadar yararlandığı programa, sivil toplum kuruluşu, özel sektör ve kamu çalışanları, üniversitelerin idari ve akademik personeli, doktora, yüksek lisans ve üniversite son sınıf öğrencileri başvurabilmiş ve Avrupa Birliği konusunda gerekli olan yetişmiş kişi sayısının arttırılmasına ek olarak Türkiye ve Avrupa Birliği arasında sivil toplum üzerinden diyalogun meydana getirilmesine önemli katkılarda bulunmuştur.²⁹⁴

2010 yılında 50'den fazla Jean Monnet projesinin mevcut olduğu ülkemizde, otuz altı adet Jean Monnet modülü, on üç adet Jean Monnet başkanı ve üç adet Avrupa mükemmeliyet merkezi vardır.²⁹⁵ Özel bir disiplin olarak Avrupa çalışmaları noktasında yoğunlaşılabilen ve çok disiplinli olabilen modüller, Türkiye'de Avrupa Birliği konusunda ilgi uyandırmayı ve Avrupa Birliği ile alakası bulunmayan müfredat programına bir Avrupa Birliği profili getirmeyi amaçlayarak²⁹⁶, Avrupa Birliği'nin sahip olduğu değerleri tüm Türkiye'ye yaymak istemektedir. Bu kapsamda 2015-2016 akademik yılında Ankara ve İstanbul dışında Adana, Ağrı, Antalya, Diyarbakır, Eskişehir, Giresun, İzmir, Kastamonu, Kocaeli, Muğla, Siirt ve Tekirdağ'a kadar Türkiye'nin hemen hemen her köşesine burs

²⁹² Akçadağ, "AB'nin Kamu Diplomasisi ve Türkiye'ye Yansımaları", s.241.

²⁹³ Jean Monnet Burs Programı, <http://www.jeanmonnet.org.tr/Hakk%C4%B1m%C4%B1zda/Burs-Program%C4%B1-Hakk%C4%B1nda#tabc3> (Çevrimiçi) 03.5.2017

²⁹⁴ Avrupa Birliği Bakanlığı, Jean Monnet Burs Programı 2015-2016 Akademik Yılı Raporu, 2016, ss.2-3.

²⁹⁵ Beşgül, "Avrupa Birliği ve Eğitim Politikası?", s.247.

²⁹⁶ Türkiye Ulusal Ajansı, Jean Monnet Modülleri, <http://www.ua.gov.tr/programlar/erasmus-program%C4%B1/merkezi-faaliyetler/jean-monnet/jean-monnet-mod%C3%BClleri> (Çevrimiçi) 04.05.2017

sağlayan Jean Monnet Burs Programı'nda özellikle “*Dış, Güvenlik ve Savunma Politikaları*” en çok tercih edilen müktesabat başlığı olmuştur.²⁹⁷

Kültürel ve eğitim değişimi yoluyla Avrupa ve Türkiye arasında müşterek bir anlayış geliştirmeyi hedefleyen önemli bir kamu diplomasisi uygulaması olan Jean Monnet Burs Programı Türkiye’de Avrupa bütünleşmesi hakkında hizmet etmeye devam etmekte ve tüm çalışmalar Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu’nun desteği ile Avrupa Birliği Bakanlığı ve Merkezi Finans ve İhale birimi tarafından yürütülmektedir.

3.8. Avrupa Birliği ile Türkiye Arasındaki Sivil Toplum Diyalogunun Geliştirilmesi Projesi

Türkiye’nin Avrupa Birliği sürecinde Avrupa Birliği ile Türkiye vatandaşları arasında ortaya çıkan diyalog müzakereleri ve işbirliği tamamlayıcı bir nitelik olarak ön plana çıkmaktadır. Avrupa Birliği, diyaloga duyulan ihtiyaçtan hareketle Avrupa Birliği sivil toplum örgütleri ve aday ülkeler arasında 2005 tarihinde diyalogun kuvvetlendirilmesi için esas önceliklerin tespit edildiği bir strateji belirlemiştir. Bu stratejiye Sivil Toplum Diyalogu adı verilmiş ve reform sürecinin uygulanması ve müktesabat uyumu ile denk bir öneme sahip olmuştur.²⁹⁸ Ve nihayetinde Avrupa Birliği’nin stratejik odaklı bir kamu diplomasisi olarak uygulanmaya geçirilmiştir.

Söz konusu strateji kapsamında 2008 yılında başlayan Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki Sivil Toplum Diyalogu Programı, Avrupa Birliği’nin Türkiye’ye yönelik önemli kamu diplomasisi uygulamalarından biridir. Bu kamu diplomasisi uygulaması, Avrupa Birliği üyesi ülkeler ve Türkiye’nin sivil toplum örgütlerinin köklü ve kalıcı diyalog kurmaları, karşılıklı bilgi alışverişinde bulunmaları ve belirlenen bir konuya ilişkin toplumların birbirlerini tanımlarını gerçekleştiren bir uygulama olarak hayata geçmiştir. Avrupa Birliği, AB yurttaşları ile Türkiye

²⁹⁷ Avrupa Birliği Bakanlığı, Jean Monnet Burs Programı 2015-2016 Akademik Yılı Raporu, 2016, ss.5-10.

²⁹⁸ http://www.ab.gov.tr/45649_en.html (Çevrimiçi) 07.05.2017

vatandaşları arasında karşılıklı anlayışı güçlendirmek, toplumları birbirine yakınlaştırmak ve deneyimlerin ve bilginin iletilmesine fırsat sağlamak için bu projeye kayda değer destekler sağlamıştır. Çok çeşitli alanlarda destek sağlanan Sivil Toplum Diyalogunun Geliştirilmesi Projesi'nde yaklaşık 350 proje ile 600'ün üzerinde diyalog temelli ortaklığa ortam hazırlanmış ve yüzlerce ortak çalışma ve etkinliğe destek veren diyalog projelerine yaklaşık 42.5 milyon Avro destek verilmiştir.²⁹⁹

Sivil Toplum Diyalogunun Geliştirilmesi kapsamında proje süreci dört dönemden oluşmaktadır:³⁰⁰

- Türkiye ve Avrupa Birliği Arasındaki Sivil Toplum Diyalogunun Geliştirilmesi Projesi-I (CSD I): Avrupa Birliği ve Türkiye arasındaki sivil toplum diyalogunun geliştirilmesi için hazırlanmış ve Avrupa Komisyonu finansmanı ile desteklenmiştir. Proje 2006 Katılım Öncesi Yardım Programı kapsamında Türkiye için geliştirilmiş ve projenin uygulama süreci bitmiştir.
- Türkiye ve Avrupa Birliği Arasındaki Sivil Toplum Diyalogunun Geliştirilmesi Projesi-II (CSD II): İkinci proje, Avrupa Birliği bünyesinde Türkiye'nin daha fazla anlaşılması ve bilinmesini sağlamaya odaklanmış ve proje kapsamında 5.3 milyon Avro tutarında bir destek sağlanmıştır. Ayrıca AB bu projeye Türkiye'nin her bölgesindeki yerel ve küçük seviyedeki sivil toplum kuruluşlarına destek olmayı da hedeflemiştir.
- Türkiye ve Avrupa Birliği Arasındaki Sivil Toplum Diyalogunun Geliştirilmesi Projesi-III (CSD III): Medya Diyalog Seminerleri bileşenleri ve Siyasi Kriterler ve Medya hibe programlarından oluşan bu aşama 2014 yılında uygulamaya başlanmıştır.

²⁹⁹ <http://civilsocietydialogue.org/us/> (Çevrimiçi) 07.05.2017

³⁰⁰ Avrupa Birliği Bakanlığı, AB Bakanlığı Projeleri, <http://www.ab.gov.tr/p.php?e=46008> (Çevrimiçi) 07.05.2017

Siyasi Kriterler ve Medya hibe programları çerçevesinde Avrupa Birliği ve Türkiye'nin medya kuruluşları ve sivil toplum örgütlerinin beraber geliştirdiği 55 projeye 7 milyon Avro civarında hibe desteği yapılmaktadır.

Medya Diyalog Seminerleri de AB-Türkiye ilişkilerinde halkların birbirine dönük algılarının daha iyiye çıkarılmasında önemli işlevlere sahip olan medya, sivil toplum örgütleri ve kamu kurumları arasında ortaya çıkan iletişim sürecinin güçlendirilmesini hedeflemekte ve bunun için Türkiye'nin farklı şehirlerinde diyalog seminerleri, çalıştaylar düzenlemekte ve Türkiye'nin Birliğe üyelik adımlarında çeşitli aktörlerin vazife edindiği görevler ve karşılıklı diyalogların ehemmiyeti noktasında görüş alışverişi yapılmasına fırsat sağlamaktadır.

Medya Diyalog Seminerleri kapsamında 2015 yılında Antalya, İstanbul, Gaziantep, Samsun, Eskişehir ve İzmir'de 6 diyalog toplantısı düzenlenmiş ve 600'ün üzerinde sektör temsilcisi katılmıştır. Kamuoyunun sürece yönelik bilgilendirildiği panellerde "Anlamak, Anlatmak, Anlaşmak" vurgulanmış ve uzman aktörler deneyimlerini katılımcılarla paylaşmışlardır.³⁰¹

- Türkiye ve Avrupa Birliği Arasındaki Sivil Toplum Diyalogunun Geliştirilmesi Projesi-IV (CSD IV): Bu aşamada çeşitli hibe programları içerisinde 11 milyon Avro hibe desteği sivil toplum örgütlerine sağlanmıştır. Destek sağlanan hibe programlarından bazıları eğitim, adalet, özgürlük ve güvenlidir. 80 proje bu program çerçevesinde hibe almaya hak kazanmış ve hibeye ilişkin projeler 15 Şubat 2016 yılında gerçekleştirilme aşamasına geçmiştir.

³⁰¹ <http://siviltoplumdiyalogu.org/diyalog-seminerleri/> (Çevrimiçi) 07.05.2017

Uzun vadeli sürdürülebilir işbirliğinin kurulması, güçlendirilmesi, diyalogun desteklenmesi, Avrupa Birliği politikalarının Türkiye’de paylaşımının teşvik edilmesinin hedeflendiği Sivil Toplum Diyalogunun Geliştirilmesi Projesi’nde temalara göre iyi uygulama örneklerinden bazılarını vermek yerinde olacaktır.³⁰²

- Kentler ve Belediyeler: Bu tema Türk ve AB yerel halklarının bir araya getirildiği projeleri hayata geçirmektedir. Bu doğrultuda Kayseri Belediyesi’nin İtfaiye Birimi ile Alman proje ortağı Duisberg Belediyesi İtfaiye Birimi çok yönlü ve verimli bir ilişkiye imza atmıştır. Proje, Kayseri ve Duisberg’daki haklar arasında bağların kurulmasına ve geliştirilmesine yardımcı olmuştur.

Başka bir proje de İstanbul Zeytinburnu Belediyesi yetkilileri ile Almanya’dan Berlin ve Belçika’dan Beringen belediye yetkililerini bir araya getirmiştir. “Göçmenlerin Entegrasyonu için Belediyeler arası Diyalog” projesi kapsamında yürütülen faaliyetler İstanbul, Berlin ve Beringen halklarının birbirlerini daha yakından tanınmasına olanak yaratmıştır.

Avrupa Birliği kentler ve belediyeler temasında AB standartlarının Türkiye’de uygulanması ve yenilik yoluyla yerel kamu hizmeti sunumunun iyileştirilmesi, koruma ve turizm alanındaki öncü AB modellerinin uygulanması ve çoğulculuğun yerel idare ve kamu hizmeti sunumunu güçlendireceği belirtilerek önemli projeler gerçekleştirilmiştir.

- Meslek Örgütleri: AB fonlarının yönetimi ve AB ortakları ile diyalog kurma konusunda deneyimsiz olan örgütlere destek olan AB “Avrupalı gibi düşünmek ve yaşamak” düşüncesini oluşturmak ve pekiştirmek istemektedir. Temaya ilişkin projelerden biri Almanya’dan Münster Sanatkârlar Odası ile birlikte bir mesleki

³⁰² İkinci Dönem Projeleri ve Hikâyeleri, <http://siviltoplumdiyalogu.org/us/> (Çevrimiçi) 07.05.2017

eğitim projesi uygulayan İzmir Bornova Oto Tamircileri ve Sanatkârları Odası'dır. Proje kapsamında 600 tamirciye mesleki ve teknik eğitim verilmiş ve Türk AB meslek örgütleri arasında uzun vadeli ilişkiler kurulmasına imkân tanınmıştır.

Söz konusu kamu diplomasisi uygulamasından anlaşıldığı üzere Avrupa Birliği, Sivil Toplum Diyalogu Geliştirilmesi Projesi ile Türk vatandaşlarının Avrupa Birliği'nin yumuşak gücünü oluşturan değer ve politikalarını anlamalarına olanak sağlamak ve toplumlar arasındaki temaslar ve karşılıklı deneyim paylaşımını güçlendirmektedir. Bu doğrultuda yerel yönetimler, meslek örgütleri, iş dünyası, sosyal ortaklar, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, medya, gençlik ve bunlar özelinde sürdürülen kültürel faaliyetler Sivil Toplum Diyalogu kamu diplomasisi uygulamasının hedef kitesini oluşturmakta ve Türkiye'deki üniversiteler, meslek örgütleri, belediyeler ve gençlerin Avrupa Birliği ülkelerinde bulunan muadilleriyle iletişime geçmelerine fırsat sağlamaktadır.

3.9. Demokrasi ve İnsan Hakları için Avrupa Aracı (DİHAA)

Avrupa Birliği'nin sivil toplum finansman aracı olan Demokrasi ve İnsan Hakları Aracı (European Instrument for Democracy and Human Right-EIDHR) üçüncü ülkelere yönelik demokrasi ve insan hakları projelerine para desteği sağlamak noktasında anahtar rol oynamaktadır.³⁰³ DİHAA, temel özgürlüklerin ve insan haklarının tehdit altında olduğu ülkelerde insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı duyulması amacıyla 2006 yılında başlatılmıştır.³⁰⁴

DİHAA, evrensel değerler konularında çalışma yapan uluslararası yönetimleri ve insan hakları ve demokratik reformu teşvik etmek üzere sivil toplumun

³⁰³ Jeff Bridoux and Milja Kurki, **Democracy Promotion: A Critical Introduction**, New York, Routledge, 2014, s.26.

³⁰⁴ Ann-Kristin Jonasson, **The EU's Democracy Promotion and the Mediterranean Neighbours: Orientation, Ownership and Dialogue in Jordan and Turkey**, Oxon, Routledge, s.43.

güçlenmesi için yüzlerce küçük ölçekli projeye yardımcı olan³⁰⁵ ve Avrupa Birliği'nin yumuşak güç değerlerini oluşturan hukukun üstünlüğü, temel özgürlüklere ve insan haklarına saygı ve demokrasiyi yayma amacı taşıyan önemli bir kamu diplomasisi uygulamasıdır.

DİHAA, Avrupa Birliği'nin dış politika hedefleri için izlenen bir kamu diplomasisi stratejisi olarak her ülkedeki insan hakları çalışmaları için önceliklerin neler olacağını belirlemekte ve Avrupa Birliği'nin insan hakları program fonunun konuşlandırılması için bir çerçeve oluşturmaya yardımcı olmaktadır.³⁰⁶

Tematik öncelikleri arasında ölüm cezasının küçümsenmesini destekleyen faaliyetler, ırkçılık, yabancı düşümanlığı, azınlıklara ve yerel halka karşı ayrımcılıkla mücadele, işkenceye ve dokunulmazlığa karşı mücadelenin de yer aldığı DİHAA'da³⁰⁷ insan hakları ve temel özgürlüklerin korunmasına dair faaliyetler Türkiye'de de yürütülmektedir.

Türkiye'de DİHAA tarafından finanse edilen iki farklı proje türü vardır. Bunlardan ilki Küresel Hibe Programları'dır. Bu program Türkiye dâhil olmak üzere şartları karşılayan tüm ülkelere açıktır. Doğrudan EuropeAid Kalkınma ve İşbirliği tarafından ilan edilmektedir. Programlardan ikincisi ise ülke bazlı destek programıdır. Türkiye'ye özel hibe programları olan bu program EuropeAid Kalkınma ve İşbirliği Ofisi tarafından ilan edilmektedir. DİHAA iki program kapsamında hem uluslararası/hükümetlerarası kuruluşların finansmanına, sivil toplum projelerine ilişkin hibeler sağlamakta hem de insan haklarını savunanlara dönük küçük çapta hibeler vermektedir.³⁰⁸

³⁰⁵ Stephan Keukeleire and Tom Delreux, **The Foreign Policy of the European Union**, Hampshire and New York, Palgrave Macmillan, 2014, s.137.

³⁰⁶ United Kingdom Foreign & Commonwealth Office, Human Rights and Democracy: The 2011 Foreign and Commonwealth Office Report, London, The Stationery Office, s.137.

³⁰⁷ Kristen Shoraka, **Human Rights and Minority Rights in the European Union**, London-New York, Routledge, 2010, s.25.

³⁰⁸ European Instrument for Democracy and Human Right, <http://www.avrupa.info.tr/en/european-instrument-democracy-and-human-rights-63> (Çevrimiçi) 09.05.2017

DİHAA, Türkiye’de sivil toplumu geniş bir alana yayılmış şekilde insan hakları konusunda destekleme çalışmaları yapmaktadır. DİHAA’da belirtilen tematik öncelikler çerçevesinde Türkiye’de ifade özgürlüğü, bağımsız basın, adaletin daha iyi bir şekilde sağlanması, işkence ve dokunulmazlıkla mücadele, kültürel çeşitliliğe saygı duyulması, kültürel çeşitliliğin muhafaza edilmesi, azınlık hakları, insan hakları eğitim ve öğretimi, cinsiyet eşitliği, Roman vatandaşlar ve gençlik konulu projeler finanse edilmiştir.³⁰⁹

2016 yılında DİHAA proje teklif çağışında Türkiye’de sivil toplumun yerel ve ulusal düzeydeki insan hakları politikalarının inşa edilmesi, yürütülmesi, insan haklarının izlenmesine ilişkin katılımın gücünün artırılması ve insan hakları savunucularının desteklenmesi hususunda öncelik belirlemiştir. Bu hususlara ilişkin 3 milyon Avro tahsis edilmiştir. Bir diğer önceliği de göçmenlerin, sığınmacıların ve mültecilerin insan haklarının teşvik edilmesi ve korunması olmuştur. Bu hususa ilişkin de 2 milyon Avro ayrılmıştır. Günümüze kadar demokrasi ve insan hakları için faaliyetler gösteren DİHAA kapsamında Türkiye’de 100’den fazla projeye finans sağlanmış ve projeler için toplamda yaklaşık 17 milyon Avro tahsis edilmiştir. Söz konusu projelerde 17 küresel hibe ve 90 ülke bazlı hibenin dâhil olduğu kamu diplomasisi uygulamasında 20’den fazla proje devam etmektedir.³¹⁰

Avrupa Birliği DİHAA kamu diplomasisi uygulamasını Türkiye’de azınlık haklarını, insan haklarını, hukukun üstünlüğünü ve demokrasiyi koruyan politikalar oluşturulması için kullanmakta ve insan haklarını birliğe doğru atılmış önemli bir adım olarak sivil topluma yaymaya çalışmaktadır. Avrupa Birliği DİHAA kamu diplomasisi uygulamasıyla kendi değerler sistemini net bir biçimde sivil topluma anlatma fırsatı bulmakta ve insan hakları çalışmalarıyla ilgili eylemleri aktif hale getirerek insan haklarına bağlı bir sivil toplum oluşturmaya çalışmaktadır

³⁰⁹ European Instrument for Democracy and Human Right, <http://www.avrupa.info.tr/en/european-instrument-democracy-and-human-rights-63> (Çevrimiçi) 09.05.2017

³¹⁰ European Instrument for Democracy and Human Right, <http://www.avrupa.info.tr/en/european-instrument-democracy-and-human-rights-63> (Çevrimiçi) 09.05.2017

SONUÇ

Avrupa Birliği'nin yumuşak gc kaynakları kültürel mıknatıs sistemi üzerine kurgulanmıştır. Avrupa'nın müziği, tasarımları, modası, sanatı geçmişten beri tüm dünyayı etkilemektedir ve Avrupa'nın güçlü bir cazibesi vardır. Nye, bu cazibeye ilişkin "Avrupa'yı birleştiren bir sembol olan Avrupa Birliği, kendi başına oldukça fazla yumuşak güce sahiptir." demektedir.³¹¹ Avrupa Birliği'nin bu yumuşak güce ulaşmasında Avrupa uyum kimliğinin oluşturulması önemli bir husustur ve Avrupa Birliği yeliği hedefleyen çoğu ülkeler bu uyuma ulaşmak için gayret göstermektedir.³¹²

Avrupa Birliği'nin kamu diplomasisi uygulamalarında temel amaç demokrasileri modern hale getirmek ve genç nüfusları kendilerine çekmektir. Genç insanların görüşlerine önem veren Avrupa Birliği basın özgürlüğü, konuşma özgürlüğü ve eşitlik gibi konularda kamu yararına katkıda bulunan bir yumuşak güç etkisinde bulunmaktadır. İnsan hakları, uluslararası hukuk anlaşmalarıyla uluslararası güvenirlik kazanan Avrupa Birliği, kalkınma yardımlarıyla ve çok yanlı kuruluşları kullanmalarıyla politikalarını kamu diplomasisi uygulamaları yaptıkları ülkelerde çekici hale getirmektedir. Kamu diplomasisi uygulamalarında kullanılan Avrupa Birliği programları, projeleri ve anlaşmaları yumuşak gücü meşrulaştıran, kültürünü çekici kılan, yerel politikaları kendisine uygun hale getirmeye çalışan bir program dhilinde yürütülmektedir. Bu nedenle kamu diplomasisi uygulamalarının yürütüldüğü ülkelerde çok yanlı işbirliğinin kullanılması, ekonomik gç, hibe destekleri ve böylece oluşturulan işbirliği Avrupa Birliği'nin yumuşak gücünü arttıran nedenler arasındadır.³¹³

Avrupa Birliği'nin beş ayağını Avrupa Parlamentosu'na ve karar mekanizmalarına katılmak, serbest dolaşım hakkı, gümrük birliği, bütçeye para vermek ve bütçeden para almak ve Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği'nde bulunmak olasılıkları oluşturmaktadır. Türkiye, Avrupa Güvenlik ve Savunma

³¹¹ Nye, **Dünya Siyasetinde Başarının Yolu Yumuşak Güç**, ss.79-80.

³¹² Szondi, "Central and Eastern European Public Diplomacy", s.295.

³¹³ Nye, **Dünya Siyasetinde Başarının Yolu Yumuşak Güç**, ss.81-85.

Kimliği'nde dışlanan bir ülke konumundadır. Bu noktada Türkiye, Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği'ne pasif olarak katılmakta ve aktif olarak karar mekanizmasında yer alamamaktadır.³¹⁴ Bu duruma rağmen Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye yönelik kamu diplomasisi uygulamaları üyelik öncesi Avrupa Birliği-Türkiye arasındaki işbirliğinde simetrik kamu diplomasisinin bir örneğidir. Avrupa Birliği-Türkiye arasında karşılıklı anlayış yaratmayı amaçlayan ve diyaloga dayanan projeler iki tarafın yararı üzerine inşa edilmiştir. İnşa süreci Türkiye'de politik ve ekonomik sonuçlar elde edebilmek için uygulanırken Avrupa Birliği düzeyinde dış politika işbirliği başka bir amaç olarak Birlik ve Türkiye'yi birbirine yaklaştırmaktadır. Bu yaklaşımda Türkiye'ye yönelik yumuşak güç ile kurgulanan kamu diplomasisi, ülkeler ve halklar temelinde iletişim kurulmasını kolaylaştırmaktadır.³¹⁵ Avrupa Birliği'nin stratejik çıkarları değerler üzerinden Türkiye'nin Birliğe entegrasyonu noktasında devam etmektedir. Bu doğrultuda Akdeniz için Birlik bir ortaklık süreci olarak insanları ve toplumları birbirine yakınlaştırmak için sivil toplum diyalogu oluşturmaktadır.

Türkiye'ye yönelik bir diğer uygulama olan Avrupa Komşuluk Politikası da Türkiye'yi çeşitli politik süreçlere dâhil etmektedir. Diğer uygulamalarda olduğu gibi bu uygulamada da Avrupa Birliği'nin ekonomik ve siyasi değerlerinin Türkiye'ye yayılmasına, Türkiye ile bağların güçlendirilmesine, ilişkilerin derinleştirilmesine ve Türkiye'nin demokratikleşmesini teşvik etmeye odaklıdır.

Türkiye'ye yönelik başka bir kamu diplomasisi uygulaması da SALTO kültürel çeşitliliğidir. Gençleri hedef kitle alan bu uygulama Türk gençlerinin evrensel değerleri benimsemelerini, Avrupa'nın değerleri, hareketleri ve davranışları kapsamında gelişimlerini sağlamaları için yürütülmektedir. Avrupa Birliği, SALTO kamu diplomasisi uygulamasını Türkiye ve Avrupa'daki kültürel çeşitliliğin yönetilmesi açısından önemli görmektedir. Avrupa Birliği, Türk gençlerinin kültürler arasında bir farklılaşmanın olabileceğini bilmelerine yönelik mesajlar verirken, tüm

³¹⁴ Faruk Şen, **AB ile Güncel İlişkilerimiz ve Ekonomik Kriz**, İstanbul, Kalkedon Yayınları, 2014, s.39.

³¹⁵ Szondi, "Central and Eastern European Public Diplomacy", ss.306-311.

toplulukların eşit ve sosyal paylaşımlarda bulunabilmesinin mühim bir konu olduğunu da belirtmektedir. Avrupa Birliği, SALTO uygulamasını küreselleşen dünyada medeniyetlerin, kültürlerin, devletlerin ve halkların biraraya gelmesinin siyasal hayattaki sorunların çözülmesinde başarılı işleyen bir mekanizma olarak stratejik bir kamu diplomasisi metoduyla Türkiye’de yürütmektedir.

Avrupa yüzyıllar boyunca şiddetli çekişmelere sahip bir olmuş kıtadır. Eşitlik, kişisel özgürlükler, demokrasi, ekonomik büyüme Birliğin ilişkide olduğu ülkeler için model oluşturmaktadır. Bu modelden ötürü Avrupa’daki bütün bölgeler Avrupa Birliği’ne üye olma hedefi taşımakta ve ülkeler bu amaca ulaşmak için politikalarını, kanunlarını Avrupa Birliği standartlarına uyarlamaya çalışmaktadır. Bu uyum sürecinde hem insanların hem de ülkelerin Avrupa Birliği’ne katılma arzusu Avrupa Birliği’nin yumuşak gücünü dünyaya gösteren önemli bir kanıttır. Tarihçi Timothy Garton Ash, yumuşak gücün dünyaya gösterilmesinde Türkiye’nin Birliğe dâhil olmak arzusunu örnek olarak ön plana çıkarmaktadır. Türkiye’nin Birliğe üye olma arzusu neticesinde hükümet, ordunun siyasetteki etkinliğini zayıflatmıştır. Türkiye, Avrupa Birliği standartlarına uyum sağlayabilmek için de insan haklarına eğilmiş ve yeterli seviyede olmasa da insan haklarıyla ilgili kanunlar çıkarmıştır.³¹⁶ Söz konusu kanunlar Türkiye’nin Avrupalılaşması için demokrasi koşulsallığı ve müktesebat koşulsallığı ekseninde azınlıkların korunması, insan haklarının korunması, demokratik yönetimler gibi kriterleri içermektedir.³¹⁷ Bu kriterler çerçevesinde Avrupa Birliği ile Türkiye Arasındaki Sivil Toplum Diyalogunun Geliştirilmesi Projesi ve Demokrasi ve İnsan Hakları İçin Avrupa Aracı Türkiye’ye yönelik önemli kamu diplomasisi uygulamaları olarak yürütülmektedir. Avrupa Birliği söz konusu bu uygulamalarla sivil toplum ve demokrasi yaklaşımını Türkiye’ye aşlamak istemektedir. Bu uygulamalar; demokrasi, konuşma özgürlüğü, birliktelik, barışçıl özellikler gibi insan haklarına ilişkin Avrupa Birliği değerlerinin Türkiye’nin toplumsal dönüşümünde ve demokratik geleceği için kullanılmasında kilit rol oynamaktadır. Sivil toplum diyalogu ve Avrupa aracındaki uygulamalarda çeşitli

³¹⁶ Nye, *Dünya Siyasetinde Başarının Yolu Yumuşak Güç*, s.81.

³¹⁷ Defne Günay, “Avrupalılaşma” *Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar*, Ed. Belgin Akçay, İlke Göçmen, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012, s.646.

biçim ve tipteki STK'lar, meslek örgütleri, sosyal ortaklar, üniversiteler, yerel yönetimler, gençlik ve medya Türk toplumunun demokratikleşmesi, sivil toplumun hukukun üstünlüğünü benimsemesi için faaliyet göstermekte ve Avrupa Birliği için canlı araçlar olarak toplumsal dönüşümde işlev görmektedir. Ayrıca Avrupa Birliği bu kamu diplomasisi uygulamalarıyla sivil toplumun nasıl güçlendirileceğini ifade etmeye çalışmaktadır.

Avrupa Birliği'nin yumuşak gücü gün geçtikçe artarken bunu ortaya çıkaran önemli bir konu dünyadaki sorunlardır. Avrupa Birliği'nin dünyadaki sorunlarda pozitif bir güç olduğu algısı ABD'ye göre fazladır. Irak Savaşı sonrası Türkiye ve Doğu Avrupa ülkelerinde yoksulluğun azaltılması, çevrenin korunması, terörizmle mücadele gibi birçok hususta Avrupa Birliği'ne olan güven ABD'den yüksek olmuş ve Avrupa Birliği diplomasi, ticaret ve kalkınmaya ilişkin yaptığı yardımlarla yumuşak gücünü arttırmış ve bu yollarla dünyadaki sorunları çözebileceğini belirtmişlerdir.³¹⁸ Avrupa Birliği'nin ticaret ve kalkınmaya ilişkin Türkiye'ye yönelik kamu diplomasisi olan UFUK 2020 programı Türkiye'de yenilikçi bir toplum yaratmak, girişimcileri ve araştırmacıları biraraya getirerek Avrupa Birliği değerleri temelinde iş dünyalarını bütünleştirmek amacındadır. UFUK 2020 kamu diplomasisi uygulaması, diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de ekonomik ve kültürel diplomasiyi biraraya getirerek koordine etmek ve ekonomik ve kültürel diplomasi ile demokrasinin ileriye taşınmasını sağlamak gibi faaliyetleri vardır.³¹⁹ Bu faaliyetler çerçevesinde sivil toplumun demokrasiye bakış açısını ilerletmek ve iş dünyasını demokrasi ile ilgili sorunlarda çözümün bir parçası olabilecek şekilde geliştirme uygulaması olan UFUK 2020, vatandaşların ekonomik ve demokratik sürece katılımını teşvik etmektedir.

Avrupa Birliği, kamu diplomasisi uygulamalarında kültürel ilişkileri olumsuz ya da kalıplaşmış düşünceleri derin bir etkiyle değiştirebilmek için kullanmaktadır. Avrupa Birliği, kültürel ilişkileri itibar yönetim biçimlerinden daha fazla itibarlı bir

³¹⁸ Nye, **Dünya Siyasetinde Başarının Yolu Yumuşak Güç**, s.81.

³¹⁹ Beata Ociepka "New Members' Public Diplomacy", **European Public Diplomacy Soft Power at Work**, Ed. Mai'a K. Davis Cross and Jan Melissen, New York, Palgrave Macmillan, 2013, s.53.

şekilde değerlendirerek Türkiye'ye yönelik kamu diplomasisi uygulamalarını bu algıyla yürütmekte ve eğitime ilişkin değişim programlarını Türkiye'de kültürel ilişkilerin inşası için önemli bir faktör olarak görmektedir.³²⁰ Kamu diplomasisi uygulamalarına çok fazla yatırım yapan Avrupa Birliği, eğitim uygulamasıyla kültürel ilişkileri Türkiye ve Avrupa Birliği arasındaki kültürel hayata geçirmektedir. Bu bağlamda Avrupa Birliği, kendi bölgesinde bulunan üniversitelere, okullara değişim programlarıyla Türklerin gelmesini sağlayıp Avrupa Birliği vatandaşları ve Türkiye arasında paylaşım ve işbirliğini Avrupa kültürü temelinde aşlamaya çalışmaktadır. Avrupa Birliği eğitim programlarıyla insan hakları, hukukun üstünlüğü ve demokrasinin desteklenmesini Avrupa Birliği'ne üye olmak isteyen Türkiye'de ortak değerler olarak algılanmasına ve değişim programlarından yararlanan kişilerce uygulanmasına yönelik çaba sarfetmektedir.³²¹ Bu kapsamda Avrupa Birliği tarafından Erasmus, Leonardo da Vinci, Comenius, Grundtvig, Gençlik Programları, Tempus, Erasmus Mundus ve Jean Monnet programları birer kamu diplomasisi uygulaması olarak Türkiye'de yürütülmektedir. Farklı hedef kitleler ve farklı yaş gruplarına uygulanan bu programlar Türkiye'de 'demokratikleştirme politikası' olarak kullanılmaktadır. Gençlere yönelik bu programlar Avrupa Birliği'nin geleceğinde Avrupa Birliği üyesi olmayan ve üye olmak arzusuyla Avrupa Birliği ile ilişkilerine devam eden Türkiye ile entegrasyonu kolaylaştırmak ve değişim diplomasisi yoluyla Türkiye'deki gençlerin Avrupa'nın değerler sistemiyle Avrupa'nın inşasına katılmasına imkân vermek üzere sürdürülmektedir. Bu şekilde halkların birbirini anlama süreci kesintisiz uygulanmaktadır.

Görüldüğü üzere; Avrupa Birliği Türkiye'ye yönelik kamu diplomasisi uygulamalarını aşamalı olarak geliştirerek Türk toplumunu Avrupa Birliği'ne Avrupa Birliği'ni de Türk toplumuna anlatmak, ön yargıları gidermek, yanlış düşünceleri sona erdirmek, Türkiye'nin Avrupa Birliği kültürüne yakınlaşmasını sağlamak³²² ve pratikler ve siyasal kültürü Avrupalılaştırmak için yürütmektedir.

³²⁰ Szondi, "Central and Eastern European Public Diplomacy", s.302.

³²¹ Nye, **Dünya Siyasetinde Başarının Yolu Yumuşak Güç**, ss.85-86.

³²² Akçadağ, "AB'nin Kamu Diplomasisi ve Türkiye'ye Yansımaları", s.241.

Buna ek olarak değişim programları, projelere sağlanan hibeler ve örgütlü kuruluşlarla Avrupa Birliği kamu diplomasisi uygulamaları, Türk toplumuna insan hakları, demokrasi, hukukun üstünlüğü gibi değerleri benimsetme odaklı kullanılmaktadır.

Sonuç olarak; projeler ve politikalar arasında koordinasyon oluşturmada kamu diplomasisi uygulamalarını yürüten ve demokratik normları temsil eden Avrupa Birliği'nin demokratikleştirmeye karşılık olarak vaat ettiği teşviklerle desteklediği yumuşak gücü, normatif bir güç olarak kendisine entegre olmak isteyen Türkiye üzerinde dönüştürücü etkide bulunmaktadır. Aynı zamanda Türkiye, Avrupa Birliği'nin demokratikleşme karşılığı sunduğu teşviklerden yararlanarak AB'nin demokrasi modeline entegrasyon sağlamak için demokratik ve siyasi koşullara uymaya gayret göstermektedir.³²³ Bu bağlamda Avrupa Birliği cezbedici yumuşak güç değerleriyle kamu diplomasisi uygulamalarını yürütmekte ve “demokratik konsolidasyon” tüm politika ve programların alt yapısını oluşturmaktadır.

³²³ Beken Saatçioğlu, “Avrupa Birliği ve Demokratikleşme”, **Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar**, Ed. Belgin Akçay, İlke Göçmen, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012, ss.657-658.

KAYNAKÇA

- Akçay, Ekrem Yaşar,
Çiğdem Argun, Elvettin Akman: AB'nin Tarihsel Gelişimi ve Ortak Dış ve Güvenlik Politikası”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi**, Cilt:3, Sayı:4, 2011, ss.117-131.
- Akçadağ, Emine: “AB'nin Kamu Diplomasisi ve Türkiye'ye Yansımaları”, **Kamu Diplomasisi**, Ed. Abdullah Özkan ve Tuğçe Ersoy Öztürk, İstanbul, TASAM Yayınları, 2012, ss.229-248.
- Akdemir, Erhan: “Avrupa Bütünleşmesinin Tarihçesi”, **Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar**, Ed. Belgin Akçay, İlke Göçmen, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012, ss.35-63.
- Allison, Anne: “The Attractions of The J-Wave for American Youth”, **Soft Power Superpowers: Cultural and National Assets of Japan and the United States**, Ed. Yasushi Watanabe and David L. McConnell, New York, M.E Sharpe, 2008, ss.99-110.
- Arabacı, Ahmet: “Avrupa Birliği Entegrasyon Süreci ve Tarım Lobileri”, **Akademik Araştırmalar Dergisi**, Sayı:33, 2007. ss.39-52.
- Arı, Tayyar: **Uluslararası İlişkiler**, Bursa, MKM Yayıncılık, 2010.

- Arı, Tayyar: **Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika**, Bursa, MKM Yayıncılık, 2013.
- Asna, Alaeddin: **Kuramda ve Uygulamada Halkla İlişkiler**, İstanbul, Pozitif Yayınları, 2006.
- Atacanlı, Sermet: **Çağdaş Türk Diplomasisinde Medya ve NGO'larla İlişkiler**, Haz. İsmail Soysal, Çağdaş Türk Diplomasisi: 200 Yıllık Süreç, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 15-17 Ekim 1997, ss.687-692.
- Avrupa Birliği Bakanlığı
Türk Ulusal Ajansı: **Gençlik Programı İyi Proje Uygulamaları 2012**, Ankara, Yorum Matbaacılık, 2012.
- Aydemir, Emrah: **Dış Politikada Yumuşak Güç ve Medya**, İstanbul, Kalkedon Yayıncılık, 2016.
- Aysu, Abdullah: **Avrupa Birliği ve Tarım**, İstanbul, Kalkedon Yayıncılık, 2006.
- Azpiroz, Maria Luisa: **Soft Power and Public Diplomacy: The Case of the European Union in Brazil**, Los Angeles, Figueroa Press, 2015.
- Ba, Abdoulaye: "Public Diplomacy and Civil Society", **Public Diplomacy in the OIC Countries**, Ed. Muharrem Hilmi Özev, İstanbul, Tasam, 2011, ss.43-46.

- Ballı, Esra,
Gülçin Güreşçi Pehlivan: “Avrupa Komşuluk Politikası’nın Ülkeler Üzerindeki Ekonomik Etkileri”, **International Conference On Eurasian Economies 2013**, Ed. Selahattin Sarı, Alp H. Gencer, İlyas Sözen, Beykent Üniversitesi, 2013, ss.518-523.
- Beşgül, Özge Onursal: “Avrupa Birliği ve Eğitim Politikası”, **Avrupa Birliği’ne Giriş, Tarih, Kurumlar ve Politikalar**, Der. Ayhan Kaya, Senem Aydın Düzgıt, Yaprak Gürsoy, Özge Onursal Beşgül, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013, ss.237-250.
- Bostancı, Meltem: **Kamu Diplomasisinde Medyanın Rolü ve Önemi**, İstanbul, Anahtar Kitaplar Yayınevi, 2012.
- Bozkır, Volkan: “Kamu Diplomasisinin Alanları ve Çerçevesi”, **Kamu Diplomasisi** Ed. Ahmet Yalçınkaya ve Yeşim Özgen, İstanbul, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, 2013.
- Bozkurt, Veysel: **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Bursa, Vıpaş, 2001.
- Bridoux, Jeff and Milja Kurki: **Democracy Promotion: A Critical Introduction**, New York, Routledge, 2014.
- Brown, John: “Arts Diplomacy: The Neglected Aspect of Cultural Diplomacy”, **America’s Dialogue With The World**, Ed. William P. Kehl,

Washington, Public Diplomacy Council, 2006, ss.71-90.

Chen, Ni: “The Evolving Chinese Government Spokesperson System”, **Soft Power in China Public Diplomacy through Communication**, Ed. Jian Wang, New York, Palgrave Macmillan, 2011, ss.73-93.

Chomsky, Noam ve Gilbert Achcar: **Tehlikeli Güç ABD’nin Dış Siyaseti ve Ortadoğu**, Çev. Yavuz Alogan, İstanbul, İthaki Yayınları, 2007.

Comp, David: “U.S Students Studying Abroad and U.S. Public Diplomacy A Historical Review”, Chicago, **The Comparative & International Education Society 2010 Annual Conference**, Mar, 2010.

Cross, Mai’a K. Davis Cross: “Conceptualizing European Public Diplomacy”, **European Public Diplomacy Soft Power at Work**, Ed. Mai’a K. Davis Cross and Jan Melissen, Palgrave Macmillan, New York, 2013, ss.3-11.

Cross, Mai’a K. Davis Cross and Jan Melissen: “Introduction”, **European Public Diplomacy Soft Power at Work**, Ed. Mai’a K. Davis Cross and Jan Melissen, New York, Palgrave Macmillan, 2013.

Cull, Nicholas J.: **Public Diplomacy: Lessons from the Past**, , Los Angeles, Figueroa Press 2009.

- Cummings, Milton C. Jr.: **Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey**, Washington, D.C, Center for Arts and Culture, 2003.
- Dedeoğlu, Beril: **Adım Adım Avrupa Birliği**, İstanbul, Okumuş Adam Yayınları, 2006,
- Demir, Vedat: **Medya Etiği**, İstanbul, Beta, 2006.
- Demir, Vedat: **Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç**, İstanbul, Beta, 2012.
- d’Hooghe, Ingrid: “The Rise of China’s of Public Diplomacy”, **Netherlands Institute of International Relations**, Netherlands, July 2007.
- Dinan, Desmond: **Avrupa Birliği Tarihi**, Çev. Hale Akay, İstanbul, Kitap Yayınevi, 2008.
- Duke, Simon: **The European External Action Service and Public Diplomacy**, Clingendael Netherlands Institute of International Relations, 2013.
- Düzgit, Senem Aydın: “Avrupa Birliği Genişlemesi ve Komşuluk Politikası”, **Avrupa Birliği’ne Giriş, Tarih, Kurumlar ve Politikalar**, Der. Ayhan Kaya, Senem Aydın Düzgit, Yaprak Gürsoy, Özge Onursal Beşgöl, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013, ss.43-58.

- Efe, Haydar: “AB’nin Gelişen “Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası” ve Türkiye”, **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 9/3, 2007, ss.127-145.
- Efegil, Ertan: **Dış Politika Analizi**, 1. Baskı, Ankara, Nobel Yayın, 2012.
- Erdem, M. Şükrü, Ceren Uysal Oğuz:“Ekonomik ve Politik Bütünleşme Teorileri ve Avrupa Birliği”, **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Ed. M. Şükrü Erdem, Sibel Mehter Aykın, Bursa, Ezgi Kitabevi, 2003, ss.3-15.
- Erdoğan, Oral: “Avrupa Birliği Finans Sistemi ve Entegrasyonu”, **Avrupa Birliği’ne Giriş, Tarih, Kurumlar ve Politikalar**, Der. Ayhan Kaya, Senem Aydın Düzgit, Yaprak Gürsoy, Özge Onursal Beşgül, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013, ss.93-116.
- Eren, Tevfik Mesut: “Avrupa Birliği’nin Genişleme Politikası ve Yumuşak Gücünün Geleceği”, **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:16, Sayı:1, Haziran 2014, ss.349-362.
- Erhan, Çağrı ve Erhan Akdemir: “Avrupa Bütünleşmesi”, **Avrupa Birliği’nin Güncel Sorunları ve Gelişmeler**, Ed. Belgin Akçay, Sevilay Kahraman, Senem Baykal, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008, ss.15-48.
- Eilers, Claude: **Diplomats and Diplomacy in the Roman World**, Brill, 2009.

- el-Nawawy, Mohammed: “US Public Diplomacy in the Arab World: The News Credibility of Radio Sawa and Television Alhurra in Five Countries”, **Global Media and Communication**, Vol: 2, No: 2, August 2006, ss.183-203.
- Erzen, Meltem Ünal: **Kamu Diplomasisi**, İstanbul, Derin Yayınları, 2012.
- Erzen, Meltem Ünal: “Kamu Diplomasisinin Kapsamı ve Geleceği”, **Kamu Diplomasisi**, Ed. Abdullah Özkan ve Tuğçe Ersoy Öztürk, İstanbul, TASAM Yayınları, 2012.
- Fahmy, Shahira, Wayne Wanta and Erik C Nisbet: “Mediated Public Diplomacy: Satellite TV News in the Arab World and Perception Effects”, **International Communication Gazette**, Vol: 74, Issue: 8, December, 2012, ss.728-749.
- Fisher, Ali: “A Network Perspective on Public Diplomacy in Europe: EUNIC”, **European Public Diplomacy Soft Power at Work**, Ed. Mai’a K. Davis Cross and Jan Melissen, New York, Palgrave Macmillan, 2013, ss.137-156.
- Gezgin, Suat: “Gazeteciliğin Türkiye’deki Serüveni”, **Tüm Yönleriyle Medya ve İletişim**, Ed. Metin Işık ve Ayhan Erdem, Konya, Eğitim Kitabevi, 2008, ss.15-35.

Girgin, Atilla: **Gazeteciliğin Temel İlkeleri**, İstanbul, Der Yayınları, 2008.

Granieri, Massimiliano, Andrea Renda: **Innovation Law and Policy in the European Union Towards Horizon 2020**, Verlag Italia, Springer, 2012.

Gourbesville, Philippe and Jean A. Cunge: “Euro Aquae and its Links to RTD (Research & Technological Development) & Management”, **Water System Science and Policy Interfacing**, Ed. Philippe Quevauviller, Cambridge, RSC Publishing, 2010, ss.347-369.

Göçmen, İlke: “Ulusal Parlamentoların Avrupa Bütünleşmesindeki Rolü ve Lizbon Antlaşması”, **Avrupa Birliği'nin Güncel Sorunları ve Gelişmeler**, Ed. Belgin Akçay, Sevilay Kahraman, Senem Baykal, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008, ss.275-316.

Gökmen, Oğuz: **Diplomasi: Diplomaside 40 Yıl, 11 Ay, 17 Gün**, (Kendi Yayını), İstanbul, 2006.

Gönlübol, Mehmet: **Uluslararası Politika İlkeler, Kavramlar, Kurumlar**, Ankara, Atilla Kitabevi, 1993.

Gözen, Ramazan: “Dış Politika Nedir?”, **21. Yüzyılın Eşiğinde Türk Dış Politikası**, Ed.İdris Bal, İstanbul, Alfa Basım Yayım, 2001, ss.3-8.

- Gümrükçü, Harun: **Türkiye ve Avrupa Birliği**, Hamburg, Avrupa-Türkiye Araştırmaları Enstitüsü, 2002.
- Günay, Defne: “Avrupalılaşıma” **Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar**, Ed. Belgin Akçay, İlke Göçmen, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012, ss.631-651.
- Gürlük, Serkan, Özlem Turan: **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Bursa, Ekin Yayınevi, 2013.
- Ham, Peter Van: “The European Union’s Social Power in International Politics”, **European Public Diplomacy Soft Power at Work**, Ed. Mai’a K. Davis Cross and Jan Melissen, New York, Palgrave Macmillan, 2013, ss.157-181.
- Harper, Jennifer Cassingena: “Exploring the Potential for Foresight and Forward-Looking Activity in Horizon 2020”, **Deploying Foresight for Policy and Strategy Makers: Creating Opportunities Through Public Policies and Corporate Strategies in Science, Technology and Innovation**, Ed. Leonid Gokhberg, Dirk Meissner, Alexander Sokolov, Springer, Switzerland, 2016, ss.183-196.
- Heiman, Bruce A. and Senem E. Ozer: “Determinants of US Public Diplomacy Success /Failure: Structural and Institutional Elements”, **Place Branding & Public Diplomacy**, Palgrave Macmillan, Vol: 5. No: 1, 2009, ss.5-25.

Hocking, Brian: “Rethinking the “New” Public Diplomacy”, **The New Public Diplomacy Soft Power in International Relations**, Ed. Jan Melissen, New York, Palgrave MacMillan, 2005.

House of Lords
European Union Committee: **The Multiannual Financial Framework 2014-2020**, London, The Stationery Office, 2012.

Işık, Metin: **Dünya ve Türkiye Bağlamında Kitle İletişim Sistemleri**, Konya, Eğitim Kitabevi, 2007.

Ivey, Bill: **Cultural Diplomacy and The National Interest: In Search of a 21st Century Perspective**, Washington, The Curb Center for Art, Enterprise, and Public Policy at Vanderbilt University, 2008.

Izadi, Foad: “U.S. International Broadcasting: The Case of Iran”, **The Journal of Arts Management, Law, and Society**, Vol: 39, No: 2, 2009, ss.132-148.

İskit, Temel: **Diplomasi Tarihi, Teorisi, Kurumları Ve Uygulaması**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012.

Jentleson, Bruce W.: **American Foreign Policy**, Fourth Edition, New York, W. W. Norton & Company, 2010.

Jonasson, Ann-Kristin: **The EU’s Democracy Promotion and the Mediterranean Neighbours: Orientation**,

Ownership and Dialogue in Jordan and Turkey, Oxon, Routledge.

Kaçar, Bayram:

“Türkiye-AB Gümrük Birliği”, **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Ed. M. Şükrü Erdem, Sibel Mehter Aykın, Bursa, Ezgi Kitabevi, 2003, ss.389-425.

Kahraman, Sevilay:

“Avrupa Dış Politikası ve Avrupa Birliği’nin Uluslararası Aktörlüğü Üzerine Bir Değerlendirme”, **Avrupa Birliği’nin Güncel Sorunları ve Gelişmeler**, Ed. Belgin Akçay, Sevilay Kahraman, Senem Baykal, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008, ss.397-417.

Kahraman, Sevilay:

“Avrupa Bütünleşmesi Kuramları”, **Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar**, Ed. Belgin Akçay, İlke Göçmen, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012, ss.69-83.

Kahraman, Sevilay:

“Genişleme ve Komşuluk İlişkileri”, **Avrupa Birliği’nde Değişen Dinamikler**, Haz. İpek Aydın, Cihan Dizdaroğlu, TEPAV, 2006, ss.19-22.

Kahraman, Sevilay:

“Avrupa Bütünleşmesi Kuramları:1980 Sonrası”, **Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar**, Ed. Belgin Akçay, İlke Göçmen, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012, ss.85-106.

Kalın, İbrahim:

“Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi”, **Kamu Diplomasisi**, Ed. Abdullah Özkan ve

Tuğçe Ersoy Öztürk, İstanbul, TASAM Yayınları, 2012.

Kasım, Kamer: “Nato’ya ve ABD-AB İlişkilerine Etkisi Bakımından Ortak Avrupa Dış ve Güvenlik Politikası”, **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt:1, Sayı:2, Bahar 2002, ss.87-99.

Karluk, S. Rıdvan: **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Genişletilmiş Altıncı Baskı, İstanbul, Beta, 2002.

Kapferer, Jean-Noel: **The New Strategic Brand Management: Advanced Insights and Strategic Thinking**, London, Kogan Page, 2012.

Kazancı, Metin: **Kamuda ve Özel Kesimde Halkla İlişkiler**, 9. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2011.

Keukeleire, Stephan and Tom Delreux: **The Foreign Policy of the European Union**, Hampshire and New York, Palgrave Macmillan, 2014.

Klocker, Sabine, Tony Geudens: **Uluslararası Köy**, Brüksel, SALTO Gençlik Girişimleri Dahil Etme Kaynak Merkezi, 2007.

Konur, Fatih: “Avrupa Ekonomik Entegrasyonuna Kısa Bir Bakış: Avrupa Örneği”, **Küreselleşen Dünyada Avrupa Birliği**, Ed. Rasim Özgür Dönmez, Gökhan Telatar, Ankara, Phonix Yayınevi, 2008, ss.231-257.

- Kurtbağ, Ömer: “Avrupa-Akdeniz Ortaklığı: Barcelona Süreci”, **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt:3, No:1, Güz 2003, ss.73-92.
- Manners, Ian and Richard Whitman: “Normative Power and the Future of EU Public Diplomacy”, **European Public Diplomacy Soft Power at Work**, Ed. Mai’a K. Davis Cross and Jan Melissen, New York, Palgrave Macmillan, 2013, ss.183-203.
- Mark, Simon: “A Greater Role For Cultural Diplomacy”, **Discussion Papers in Diplomacy**, Netherlands Institute of International Relations ‘Clingendael’, April 2009.
- Marshall, Jennifer A. and Thomas F. Farr: “Public Diplomacy in an Age of Faith” **Toward A New Public Diplomacy**, Ed. Philip Seib, New York, Palgrave Macmillan, 2009, ss.195-216.
- Mearsheimer, John J. and Stephen M. Walt: **İsrail Lobisi ve Amerikan Dış Politikası**, Ter. Hasan Kösebalaban, İstanbul, Küre Yayınları, 2009.
- Melissen, Jan: “The New Public Diplomacy: Between Theory and Practice”, **The New Public Diplomacy Soft Power in International Relations**, Ed. Jan Melissen, New York, Palgrave MacMillan, 2005, ss.3-27.

- Melissen, Jan: “Conclusions and Recommendations on Public Diplomacy in Europe”, **European Public Diplomacy Soft Power at Work**, Ed. Mai’a K. Davis Cross and Jan Melissen, New York, Palgrave Macmillan, 2013, ss.205-212.
- Morgenthau, Hans J.: **Uluslararası Politika: Güç ve Barış Mücadelesi Cilt 1**, Çev. Baskın Oran ve Ünsal Oskay, Ankara, Türk siyasi İlimler Derneği Yayınları, 1970.
- Morgenthau Hans J.: **Uluslararası Politika: Güç ve Barış Mücadelesi Cilt 2**, Çev. Baskın Oran ve Ünsal Oskay, Ankara, Türk Siyasi İlimler Derneği Yayınları,1970.
- Morris, Dick: **Vote.com**, Los Angeles, Renaissance Books, 1995.
- Mutlu, Mustafa: **Vietnam’dan Körfez’e Savaşlarda Kamuoyu Oluşumu**, İstanbul, Okumuş Adam Yayınları, 2003.
- Mutlu, Erol: “Ne Olacak Bu Kamu Yayıncılarının Hali”, **Medya Politikaları**, Der. D. Beybin Kejanhoğlu, Sevilay Çelenk, Gülseren Adaklı, Ankara, İmge Kitabevi, 2001, ss.23-78.
- Mutlu, Erol: **İletişim Sözlüğü**, 6. Basım, Ankara, Sofos, 2012.

- Nye, Joseph S. Jr.: **Amerikan Gücünün Paradoksu**, Çev. Gürol Koca, İstanbul, Literatür Yayınları, 2003.
- Nye, Joseph S. Jr.: **Dünya Siyasetinde Başarının Yolu Yumuşak Güç**, Çev. Reyhan İnan Aydın, Ankara, Elips Kitap, 2005.
- Nye, Joseph S. Jr.: “Public Diplomacy and Soft Power”, **The ANNALS of American Academy of Political and Social Science**, Vol: 616, No: 94, 2008, ss.94-109.
- Nye, Joseph S. Jr.: “The Future of Soft Power in Foreign Policy”, **Soft Power and Foreign Policy Theoretical, Historical and Contemporary Perspectives**, Ed. Inderjeet Parmar and Michael Cox, New York and London, Routledge, 2010, ss.4-11.
- Ociepka Beata: “New Members’ Public Diplomacy”, **European Public Diplomacy Soft Power at Work**, Ed. Mai’a K. Davis Cross and Jan Melissen, New York, Palgrave Macmillan, 2013, ss.39-56.
- Okay, Ayla ve Aydemir Okay: **Halkla İlişkiler Kavram Strateji ve Uygulamaları**, İstanbul, Der Yayınları, 2011.
- Oktay, Ali: “Türkiye’nin Avrupa Birliği Girişimleri: Euroleşme (Euroizasyon) Fenomeninin Sonuçları”, **Avrupa Birliği Dersleri**, Ed. İrfan Kalaycı, Ankara, Nobel Yayınevi, 2004, ss.97-119.

Özdemir, Durmuş:

“Avrupa Birliği’nin Ekonomik Bütünleşmesi”, **Avrupa Birliği’ne Giriş, Tarih, Kurumlar ve Politikalar**, Der. Ayhan Kaya, Senem Aydın Düzgit, Yaprak Gürsoy, Özge Onursal Beşgül, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013, ss.77-92.

Özer, Yonca:

“The European Union as a Civilan Power: The Case of The EU’s Trade Policy”, **Marmara Journal of European Studies**, Vol:20, No:2, 2012, ss.63-94.

Özkoçak, Varol:

“Eğitim ve Kültürel Faaliyetler Bağlamında Kamu Diplomasisi Uygulamaları”, **Kamu Diplomasisi** Ed. Ahmet Yalçınkaya ve Yeşim Özgen, İstanbul, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, 2013, ss.195-209.

Pamment, James:

“West European Public Diplomacy”, **European Public Diplomacy Soft Power at Work**, Ed.Mai’a K. Davis Cross and Jan Melissen, New York, Palgrave Macmillan, 2013, ss.12-38.

Peltekoğlu, Filiz Balta:

Halkla İlişkiler Nedir, Tıpkı 3. Baskı, İstanbul, Beta, 2004.

Polglase, Giles:

“Higher Education as Soft Power in the Eastern Partnership: The Case of Belarus”, **Eastern Journal of European Studies**, Vol:4, Issue:2, December 2013, ss.111-121.

- Pollock, Helen: “The Soft Power Dilemma: Can the European Union Sacrifice the Carrot and the Stick and Command with Soft Power Alone?”, **Claremont-UC Undergraduate Research Conference on the European Union**, Vol: 2009, Article 11, March 2012, ss.131-138.
- Reinhard, Keith: “American Business and Its Role in Public Diplomacy”, **Handbook of Public Diplomacy**, Eds. Nancy Snow and Philip M. Taylor, New York, Routledge, 2009, ss.195-200.
- Ross, Christopher: “Pillars of Public Diplomacy”, **Harvard International Review**, Vol:25, Issue:2, 2003, ss.22-27.
- Rugh, William A.: **Engaging the Arabs and Islamic Worlds Through Public Diplomacy**, Washington, The Public Diplomacy Council, 2004.
- Rugh, William A.: “The Case Soft Power”, **Toward A New Public Diplomacy**, Ed. Philip Seib, New York, Palgrave Macmillan, 2009, ss.3-21.
- Ryba, Raymond: “Developing the European Dimension in Education: The Roles of the European Union and the Council of Europe,” **Problems and Prospects in European Education**, Ed. Elizabeth Sherman Swing, ed., Jürgen Schriewer, Francois Orivel, Westport, CT and London, Praeger Publishers, 2000, ss.244-261.

- Saatçioğlu, Beken: “Avrupa Birliği ve Demokratikleşme”, **Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar**, Ed. Belgin Akçay, İlke Göçmen, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012, ss.654-697.
- Sabry, Tarık: “What is ‘Global’ about Arab Media?”, **Global Media and Communication**, Vol: 1, No:1, April, 2005, ss.41-46.
- Sakınç, Süreyya: “Avrupa Birliği Yüksek Öğretim Programları ve Üniversitelerin Sorumluluğu”, **Avrupa Birliği Dersleri**, Ed. İrfan Kalaycı, Ankara, Nobel Yayınevi, 2004, ss.345-368.
- Sancar, Gaye Aslı: **Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Halkla İlişkiler**, İstanbul, Beta Basım Yayım, 2012.
- Satow, Ernest: **A Guide to Diplomatic Practice**, New York, Cambridge University Press, 2011.
- Seib, Philip: “Public Diplomacy and Journalism: Parallels, Ethical Issues, and Practical Concerns”, **American Behavioral Scientist**, Vol: 52, No: 5, January 2009, ss.772-786.
- Shoraka, Kristen: **Human Rights and Minority Rights in the European Union**, London-New York, Routledge, 2010.
- Simonin, Bernard L.: “Nation Branding and Public Diplomacy: Challenges and Opportunities”, **The Fletcher**

Forum of World Affairs, Vol 32, Issue 3, 2008, ss.19-34.

Sönmezoğlu, Faruk:

Uluslararası İlişkiler Sözlüğü, İstanbul, Der Yayınları, 2010.

Smit, Paul H., Andreas Lymberis:

“H2020 EU Research & Innovation Program Boost the Transfer of Technological Breakthroughs, Enable New Solutions for Personalised Health and Impact the Industry and Healthcare Systems”, **pHealth 2015 Proceedings of the 12th International Conference on Wearable Micro and Nano Technologies for Personalized Health**, Ed. Bernd Blobel, Maria Linden and Mobyen Uddin Ahmed, Amsterdam, IOS Press, 2015, ss.3-17.

Snow, Nancy:

“Rethinking Public Diplomacy”, **Handbook of Public Diplomacy**, Eds. Nancy Snow and Philip M. Taylor, New York, Routledge, 2009, ss.3-11.

Szondi, Gyorgy:

“Public Diplomacy and Nation Branding: Conceptual Similarities and Differences”, **Discussion Papers in Diplomacy**, Netherlands Institute of International Relations ‘Clingendael’, Netherlands, No:112, 2008.

Szondi, György:

“Central and Eastern European Public Diplomacy”, **Handbook of Public Diplomacy**, Eds. Nancy Snow and Philip M. Taylor, New York, Routledge, 2009, ss. 292-313.

- Şen, Faruk: **AB ile Güncel İlişkilerimiz ve Ekonomik Kriz**, İstanbul, Kalkedon Yayınları, 2014.
- Tangör, Burak: “Dış, Güvenlik ve Savunma Politikaları”, **Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar**, Ed. Belgin Akçay, İlke Göçmen, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012, ss.579-607.
- Tangör, Burak: “Avrupa Birliği'nin Dış İlişkileri”, **Avrupa Birliği'nin Güncel Sorunları ve Gelişmeler**, Ed. Belgin Akçay, Sevilay Kahraman, Senem Baykal, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008, ss.365-395.
- Tecer, Meral: **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Ankara, TODAİE, 2007.
- Tezcan, Ercüment: “Avrupa Birliği'nde Politika Yapımı / Karar Alma”, **Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar**, Ed. Belgin Akçay, İlke Göçmen, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012, ss.282-317.
- The Linchpin of Public Diplomacy: “U.S. Advisory Committee on Cultural Diplomacy (2005)”, **Public Diplomacy Reader**, Ed. J. Michael Waller, Washington DC, The Institute of World Politics Press, 2007, ss.165-190.
- Tınar, Mustafa Yaşar: “Avrupa-Akdeniz Ortaklığı ve Türkiye”, **M.Ü. AT Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi**, Cilt:7, Sayı:1-2, 1999, ss.233-245.

- Tokgöz, Oya: **Temel Gazetecilik**, 5. Baskı, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2003.
- Tuch, Hans N.: **Communicating With the World: U.S. Public Diplomacy Overseas**, New York, St.Martin's Press, 1990.
- Tuncer, Hüner: **Diplomasinin Evrimi Gizli Diplomasiden Küresel Diplomasiye**, İstanbul, Kaynak Yayınları, 2009.
- Türköne, Mümtaz'Er: **Siyaset**, Lotus Yayınevi, Ankara, 2006.
- Wilson III, Ernest J.: "Hard Power, Soft Power, Smart Power", **The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science**, Vol: 616, No: 1, March 2008, ss.110-124.
- Yalçıntaş, Murat: "Sivil Toplum Kuruluşları ve Kamu Diplomasisi", **Kamu Diplomasisi**, Ed. Ahmet Yalçınkaya ve Yeşim Özgen, İstanbul, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, 2013, ss.211-229.
- Yılmaz, Sait: "Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği'nde Kamu Diplomasisi ve Güç Projeksiyonu", **Kamu Diplomasisi**, Ed. Abdullah Özkan ve Tuğçe Ersoy Öztürk, İstanbul, TASAM Yayınları, 2012, ss.189-228.

Yılmaz, E. Sare, Yücel Uğurlu: “Bölgesel Güç Olarak Avrupa Birliği ve Dış Politika”, **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt:12, No:2, 2013, ss.81-104.

Zöllner, Oliver: “German Public Diplomacy: The Dialogue of Cultures” **Handbook of Public Diplomacy**, Eds. Nancy Snow and Philip M. Taylor, New York, Routledge, New York, 2009, ss.260-269.

Çevrimiçi Kaynaklar

Anna Lindh Foundation, Anna Lindh Vakfı Türkiye Ağı Toplantısı, 12 Haziran 2014, <http://docplayer.biz.tr/4393428-Anna-lindh-vakfi-turkiye-agi-toplantisi.html> (Çevrimiçi) 21.7.2016

Avrupa Birliği Bakanlığı, *Ufuk 2020*, <http://www.ab.gov.tr/49614.html> (Çevrimiçi) 21.04.2017

Avrupa Birliği Bakanlığı, AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, Erasmus+ Programı, <http://www.ua.gov.tr/programlar/erasmus-program%C4%B1> (Çevrimiçi) 24.7.2016

Avrupa Birliği Bakanlığı AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, Hayatboyu Öğrenme (LLP) / Comenius Programı, 10 Ekim 2013, İstanbul, ss.4-6. <http://www.ua.gov.tr/docs/default-source/comenius-program%C4%B1/comenius-okul-ortak%C4%B1klar%C4%B1---2013-y%C4%B1%C4%B1-a%C3%A7%C4%B1%C4%B1%C5%9F-toplant%C4%B1s%C4%B1-proje-y%C3%B6netimi-sunumu.pdf?sfvrsn=0> (Çevrimiçi) 24.7.2016

Avrupa Birliği Bakanlığı, Avrupa Birliği'nin Tarihçesi, <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=105> (Çevrimiçi) 14.06.2016

Avrupa Birliği Bakanlığı, Avrupa Birliği'nin Genişlemesi,
<http://www.ab.gov.tr/index.php?p=109> (Çevrimiçi) 22.06.2016

Avrupa Birliği Bakanlığı, Türkiye-AB İlişkilerinin Tarihçesi,
<http://www.ab.gov.tr/index.php?p=111> (Çevrimiçi) 07.7.2016

Avrupa Birliği Bakanlığı, AB Bakanlığı Projeleri,
<http://www.ab.gov.tr/p.php?e=46008> (Çevrimiçi) 07.05.2017

Avrupa Birliği Eğitim Politikası ve Programları,
http://www.teias.gov.tr/eBulten/makaleler/2010/avrupa_b%C4%B0rl%C4%B0%C4%9F%C4%B0_e%C4%9F%C4%B0t%C4%B0m_pol%C4%B0t%C4%B0kasi.htm
(Çevrimiçi) 17.04.2016

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, Leonardo da Vinci Programı, <http://www.ua.gov.tr/programlar/erasmus-program%C4%B1/mesleki-e%C4%9Fitim-program%C4%B1> (Çevrimiçi) 24.7.2016

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, Leonardo da Vinci Programı, <http://www.ua.gov.tr/docs/magazine/hap-leonardo.pdf?sfvrsn=0>
(Çevrimiçi) 24.7.2016

Cansu Nur Gezer, “Avrupa Birliği Komşuluk Politikası”, İzmir Ticaret Odası, 2010, ss.2-3.

http://www.izto.org.tr/portals/0/iztogenel/dokumanlar/avrupa_birligi_komsuluk_politikasi_25.06.2012%2012-39-55.pdf (Çevrimiçi) 02.7.2016

Dışışleri Bakanlığı, Akdeniz İçin Birlik (AİB), <http://www.mfa.gov.tr/akdeniz-icin-birlik.tr.mfa> (Çevrimiçi) 02.7.2016

Dışışleri Bakanlığı, Akdeniz İçin Birlik (AİB), <http://www.mfa.gov.tr/akdeniz-icin-birlik.tr.mfa> (Çevrimiçi) 21.7.2016

Ece Özgün, Avrupa Komşuluk Politikası,
<http://akademikperspektif.com/2013/08/24/avrupa-komsuluk-politikasi/> (Çevrimiçi)
25.04.2017

Emine Akçadağ Alagöz, Avrupa Komşuluk Politikası, Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, <http://www.bilgesam.org/incele/800/-avrupa-komsuluk-politikasi/#.WRcGIIWLTIU> (Çevrimiçi) 13.05.2017

European Commission, Creative Europe, https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/about_en (Çevrimiçi) 23.04.2017

European Commission, Tempus Programme, <http://eacea.ec.europa.eu/tempus/> (Çevrimiçi) 17.04.2017

European Instrument for Democracy and Human Right,
<http://www.avrupa.info.tr/en/european-instrument-democracy-and-human-rights-63>
(Çevrimiçi) 09.05.2017

European Union External Action, About the European External Action Service (EEAS), http://www.eeas.europa.eu/background/about/index_en.htm (Çevrimiçi)
04.7.2016

European Union National Institutes for Culture, <https://www.eunicglobal.eu/>
(Çevrimiçi) 16.11.2017

European Youth Portal, Culture and Creativity,
http://europa.eu/youth/eu/article/43/51_en (Çevrimiçi) 24.04.2017

<http://www.ua.gov.tr/docs/magazine/hap-grundtvig.pdf?sfvrsn=0> (Çevrimiçi)
03.04.2017

<http://www.radikal.com.tr/yorum/turkiye-ve-avrupa-komsuluk-politikasi-1062435/>
(Çevrimiçi) 25.04.2017

<http://siviltoplumdiyalogu.org/us/> (Çevrimiçi) 07.05.2017

<http://www.fulbright.org.tr/PageDetail.aspx?id=2> (Çevrimiçi) 14.02.2014

<http://www.erasmus.mu.edu.tr/tr/erasmus-programi-1450> (Çevrimiçi) 23.7.2016

<http://www.pau.edu.tr/sosyoloji/tr/sayfa/erasmus-hakkinda> (Çevrimiçi) 23.7.2016

<http://intoffice.uludag.edu.tr/dosyalar/Erasmus%2B/Erasmus%2B%20bilgirenkli.pdf>
(Çevrimiçi) 24.7.2016

http://www.itkib.org.tr/ihracat/DisTicaretBilgileri/raporlar/dosyalar/AB_bilginot/LISBON_DECEMBER_2009.pdf (Çevrimiçi) 28.06.2016

<http://erasmus.nedir.com/> (Çevrimiçi) 23.7.2016

https://www.tbmm.gov.tr/ul_kom/aapa/docs/akdenizicin_tarihi_ve_kapsami.pdf
(Çevrimiçi) 21.7.2016

http://ereglilisesi.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/42/12/970818/icerikler/comenus-projesi-nedir_327673.html (Çevrimiçi) 24.7.2016

http://www.studyinturkey.com/content/sub/exchange_programs.aspx (Çevrimiçi)
23.7.2016

<http://comeniusturkiye.com/> (Çevrimiçi) 24.7.2016

http://euc.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2011/07/LDV_Genel_Sunum.pdf
(Çevrimiçi) 24.7.2016

<http://ua.gov.tr/programlar/erasmus-program%C4%B1/yeti%C5%9Fkin-e%C4%9Fitimi-program%C4%B1/2007-2013-d%C3%B6nemine-ait-bilgi-ve-belgeler/grundtvig-g%C3%B6n%C3%BCll%C3%BC-projeleri> (Çevrimiçi) 03.04.2017

https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/about_en (Çevrimiçi) 23.04.2017

<http://turkeyinh2020.eu/> (Çevrimiçi) 21.04.2017

<http://siviltoplumdiyalogu.org/diyalog-seminerleri/> (Çevrimiçi) 07.05.2017

http://www.ab.gov.tr/45649_en.html (Çevrimiçi) 07.05.2017

<http://civilsocietydialogue.org/us/> (Çevrimiçi) 07.05.2017

<https://www.eunicglobal.eu/projects> (Çevrimiçi) 16.11.2017

https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/2725/what-we-do_en (Çevrimiçi) 16.11.2017

Jean Monnet Burs Programı,

<http://www.jeanmonnet.org.tr/Hakk%C4%B1m%C4%B1zda/Burs-Program%C4%B1-Hakk%C4%B1nda#tabc2> (Çevrimiçi) 03.5.2017

Jean Monnet Burs Programı,

<http://www.jeanmonnet.org.tr/Hakk%C4%B1m%C4%B1zda/Burs-Program%C4%B1-Hakk%C4%B1nda#tabc1> (Çevrimiçi) 03.5.2017

Jean Monnet Burs Programı,

<http://www.jeanmonnet.org.tr/Hakk%C4%B1m%C4%B1zda/Burs-Program%C4%B1-Hakk%C4%B1nda#tabc3> (Çevrimiçi) 03.5.2017

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yaratıcı Avrupa Türkiye Masası,
<http://cedturkiye.kulturturizm.gov.tr/TR,152130/program-hakkinda.html> (Çevrimiçi)
23.04.2017

Life Art Sanat, Türkiye Kültürel Yıkımın Eşiğinde: “Yaratıcı Avrupa Programından Çıkılıyor!”, <https://lifeartsanat.com/2016/09/28/turkiye-kulturel-yikimin-esiginde-yaratici-avrupa-programindan-cikiliyor/> (Çevrimiçi) 23.04.2017

Steffen Bay Rasmussen, “Current Challenges to European Union Public Diplomacy”,
Public Diplomacy Magazine, <http://publicdiplomacymagazine.com/current-challenges-to-european-union-public-diplomacy/> (Çevrimiçi) 30.06.2016

Türkiye Ulusal Ajansı, Erasmus+ Yetişkin Eğitimi Programı,
<http://ua.gov.tr/programlar/erasmus-program%C4%B1/yeti%C5%9Fkin-e%C4%9Fitimi-program%C4%B1> (Çevrimiçi) 03.04.2017

Türkiye Ulusal Ajansı, Eylem ve Sunumlar,
<http://www.ua.gov.tr/programlar/erasmus-program%C4%B1/gen%C3%A7lik-program%C4%B1/2007-2013-d%C3%B6nemi-belgeleri/proje-ba%C5%9Fvurusu-%C3%B6ncesi/eylem-ve-sunumlar> (Çevrimiçi) 05.04.2017

Türkiye Ulusal Ajansı, Erasmus+ Gençlik Programı,
<http://www.ua.gov.tr/programlar/erasmus-program%C4%B1/gen%C3%A7lik-program%C4%B1> (Çevrimiçi) 05.04.2017

Türkiye Ulusal Ajansı, Jean Monnet Modülleri,
<http://www.ua.gov.tr/programlar/erasmus-program%C4%B1/merkezi-faaliyetler/jean-monnet/jean-monnet-mod%C3%BClleri> (Çevrimiçi) 04.5.2017

The Edward Murrow Center of Public Diplomacy, What is Public Diplomacy?
<http://fletcher.tufts.edu/Murrow/Diplomacy> (Çevrimiçi) 06.02.2014

The Edward Murrow Center of Public Diplomacy, Definitions of Public Diplomacy,
<http://fletcher.tufts.edu/Murrow/Diplomacy/Definitions> (Çevrimiçi) 07.02.2014

Türkiye Ulusal Ajansı, Grundtvig Gönüllü Projeleri,
<http://ua.gov.tr/programlar/erasmus-program%C4%B1/yeti%C5%9Fkin-e%C4%9Fitimi-program%C4%B1/2007-2013-d%C3%B6nemine-ait-bilgi-ve-belgeler/grundtvig-g%C3%B6n%C3%BCll%C3%BC-projeleri> (Çevrimiçi)
03.04.2017

Diğer

Avrupa Birliği Bakanlığı, Jean Monnet Burs Programı 2015-2016 Akademik Yılı Raporu, 2016.

Meydan Larouse Büyük Lügat ve Ansiklopedi, III. Cilt, 1992.

Unesco, Unesco Science Report: Toward 2030, Paris, Unesco Publishing, 2015.

United Kingdom Foreign & Commonwealth Office, Human Rights and Democracy: The 2011 Foreign and Commonwealth Office Report, London, The Stationery Office, s.137.

ÖZGEÇMİŞ

1986 yılında Elazığ'da doğan Emrah Aydemir liseyi İstanbul'da tamamlamış, 2008 yılında İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi'nden mezun olmuştur. 2011 yılında Halkla İlişkiler ve Tanıtım tezli yüksek lisans programını bitiren Aydemir, California State University, San Bernardino'da teziyle ilgili çalışmalarda bulunmuştur. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı'nda doktorasını 2015 yılında tamamlayan Aydemir doktora tez çalışmalarını The State University of New York at Buffalo'da yapmıştır.